

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNUNDAKİ
DANIŞMANLIK TEDBİRİNİN
SOSYAL HİZMET AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ; ANKARA ÖRNEĞİ

Cengiz BAĞDAT

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin TAYLAN

İSTANBUL – 2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNUNDAKİ
DANIŞMANLIK TEDBİRİNİN
SOSYAL HİZMET AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ; ANKARA ÖRNEĞİ**

Cengiz BAĞDAT

Tez Danışmanı

Dr.Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin TAYLAN

İSTANBUL – 2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Program : Sosyal Hizmet
Öğrenci No : 164205025
Öğrenci Adı Soyadı : Cengiz BAĞDAT

“5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunundaki Danışmanlık Tedbirinin Sosyal Hizmet Açısından Değerlendirilmesi; Ankara Örneği” isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 13.09.2018 tarihin de yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Doç. Dr. İsmail BARIŞ
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin TAYLAN
(Sakarya Üniversitesi)

İmza

Üye : Dr. Öğr. Üyesi İsmail AKYÜZ
(Sakarya Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdürü

ÖZET

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun Danışmanlık tedbiri hizmetinin işlev ve yeterliliği konusunun ele alındığı bu çalışmada, Danışmanlık tedbirinin, tedbiri yürüten farklı branşlardaki meslek elemanları tarafından algılanış ve uygulama biçimi, mevzuat açısından değerlendirilmesi, tedbirin gerekliliği, meslek elemanlarının yeterliliği, süreç içerisinde karşılaşılan sorunlar, var olan toplumsal kaynakların kullanımı, meslek elemanlarına verilen yetkiler ve Danışmanlık tedbirinin nasıl olması gerektiği gibi konulara açıklık getirilmesi amaçlanmıştır. 5395 sayılı ÇKK'daki Danışmanlık tedbiri üzerinde yapılan çalışmaların azlığı ile özellikle bu tedbirin Sosyal Hizmet açısından değerlendirmesi alanında yapılan araştırmaların eksik oluşu konunun önemini ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma nitel araştırma yöntemi kullanılarak, Ankara ilinde bulunan 6 Sosyal Hizmet Merkezi ve 2 Rehberlik Araştırma Merkezinde, toplamda 18 meslek elemanı ile soru formu yardımıyla derinlemesine görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular, içerik analizi yöntemiyle yorumlanarak alt tema ve temalara ulaşılmış, kuramsal çerçevede tartışmaya sunulmuştur. Uygulamadan kaynaklı problemlerin varlığının, mevzuattan kaynaklı sorunların varlığından daha fazla olduğu, Danışmanlık tedbirinin ek iş olarak görüldüğü, bu hizmetin profesyonel hizmet veren bir kurum haline getirilerek sunulması gerektiği, kamu kurumları arasında koordinasyon eksikliğinin olduğu ve kaynakların aktif olarak kullanılmadığı, meslek elemanlarının bilgi düzeyinin ve yeterliliğinin düşük olduğu, vakaların meslek elemanının profesyonelleştiği alanlara göre dağıtılması ve meslek elemanlarına tatmin edici ücret ödenmesi gerektiği sonuçları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Korunmaya Muhtaç / İhtiyacı Olan Çocuk, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, Danışmanlık tedbiri, Çocuk Refahı, Çocuğun Yüksek İyilik Hali

ABSTRACT

In this study, which deals with the function and the adequacy of the counseling service of Child Protection Law No. 5395, the counseling measure is evaluated by the professional staff in different departments carrying out the care, evaluation from the perspective of legislation, necessity of the measure, adequacy of professional staff, problems encountered in the process, the use of existing social resources, the authority given to professional staff, and how counseling measures should be. The lack of studies on the counseling center in the number 5395 and the lack of research in the field of evaluation of this measure in terms of Social Service have proved to be important. This study was carried out using qualitative research method in 6 Social Service Centers and 2 Guidance Research Centers in Ankara with in depth interviews with a total of 18 professional staff with the help of a questionnaire. The findings of these interviews were interpreted by content analysis method and sub-themes and themes were reached and presented in the theoretical framework. The existence of problems arising from the application is more than the existence of the problems arising from the legislation, the consultancy measure is seen as additional work, this service must be presented as a professional service institution, the lack of coordination between public institutions and resources can not be used actively and the level of knowledge and competence it has been revealed that the cases should be distributed according to the professional areas of the profession and that a satisfactory fee should be paid to the professional staff.

Keywords: Child Needing Protection / Needing Protection, Law 5395 on Child Protection, Counseling, Child Welfare, Higher Goodness of Child

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamın tamamlanmasında büyük emeği ve katkısı olan ve sadece akademik olarak değil normal yaşamda da manevi desteğini hiç eksik etmeyen bir hocadan öte aynı zamanda bir dost sıcaklığında davranan değerli büyüğüm Dr.Öğretim Üyesi Hasan Hüseyin TAYLAN'a,

Yüksek Lisans eğitimimin tamamlanmasında adeta konuştuğunda devasa bir kütüphane hazineliğinde derin bilgisi olan hocam Doç. Dr. İsmail BARIŞ'a, Dr. Öğr.Üyesi İsmail AKYÜZ'e,

Hem Lisans eğitimim sürecinde hem de Yüksek Lisans eğitimimin tamamlanmasında büyük katkıları olan aynı zamanda kitapları ile beni aydınlatan değerli hocam Doç. Dr.İsmet Galip YOLCUOĞLUNA,

Sincan Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde beraber çalıştığımız mesai hocalarımdan özellikle SHU AYNUR SARI'ya, SHU Devrim BÜKÜLMEZ'e ve adeta 7/24 saat beraber çalıştığımız SHU Mahmut KETEN'e, SHU Cengiz BÜYÜKÇÖRDÜK'e, bunların yanında en büyük destekçim SHU Ebru Fatma EDEBALI'ye,

Teşekkürü bir borç biliyor şükranlarımı sunuyorum. Eğer geleceğe güzel adımlar atıyorsam bunların en büyük destekçileri oldunuz.

BEYAN

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlamasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığı, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

Cengiz BAĞDAT

05.09.2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN	iv
İÇİNDEKİLER	v
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
1.GİRİŞ	1
2.GENEL BİLGİLER	9
2.1.Çocuk.....	9
2.2.Çocukluk.....	10
2.3.Çocuğun Yüksek Yararı.....	13
2.4.Çocukları Dezavantajlı Hale Getiren Risk Faktörleri.....	15
2.4.1.Çocuk ve yoksulluk	18
2.4.2. Temel ihtiyaçlar düzeyindeki çocuk	18
2.4.3. Suça sürüklenen çocuk profili.....	20
2.4.4.Çocuk gebelikler/adölesan dönemi hamilelik	22
2.5.Çocuk Refahı ve Çocuğa Yönelik Sosyal Hizmet Müdahaleleri.....	25
2.5.1. Korunmaya muhtaç/ ihtiyacı olan çocuklar	25
2.5.2. Korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik sosyal hizmet çalışmaları	32
2.5.2. Sosyal ve ekonomik destek hizmeti.....	33
2.5.2.2 .Çocuk Koruma Kanunu'ndaki Danışmanlık Tedbiri Hizmeti.....	34
2.5.2.3 .Ücretsiz kreş	34
2.5.2.4 .Çocuk kulübü/etüt merkezleri.....	34
2.5.2.5. Psikolojik destek hizmeti	35
2.5.2.6. Aile danışmanlığı.....	35
2.5.2.7. Evlat edindirme hizmeti.....	37
2.5.2.8. Koruyucu aile hizmetleri	38
2.6.Çocuk Koruma Kavramının Ülkemizdeki Tarihsel Seyri.....	38
2.6.1. Osmanlı Devletinin son dönemi ve Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarında çocuk alanındaki gelişmeler	38
2.6.2.Ülkemizde çocuğa yönelik çalışmaların profesyonelleşme süreci	42
2.7. Danışmanlık Tedbirinin Uygulanma Süreci Faaliyetleri ve Mevzuat Kapsamı	44

2.7.1. Danışmanlık Tedbirinin Hangi Durumlarda Verildiği Konusu	45
2.7.2. Danışmanlık tedbirinin kapsamı	46
2.7.3. Danışmanlık tedbiri hizmetinin yetkili mercilere önerenler	48
2.7.4. Danışmanlık tedbirinin uygulanması faaliyeti konusu	49
2.7.5. Danışmanın sorumlulukları.....	50
2.7.5.1. Danışmanın gizlilik konusunda yükümlülüğü	51
2.7.5.2. Danışmanın korunma ihtiyacı içindeki çocuk ile ilgili suç bildirme durumu... 51	
2.7.6. Danışmanlık tedbiri sürecinde uygulama esnasında çıkabilecek muhtemel problemler.....	52
2.7.7. Danışmanlık tedbirinin değiştirilmesi / sona ermesi.....	54
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	56
3.1. Araştırma Modeli	56
3.2. Araştırmanın Örnekleme	56
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri	57
3.4. Veri Toplama Süreci	58
3.5. Verilerin Analizi	59
3.6. Verilerin Kapsamı.....	59
4. BULGULAR.....	60
4.1. Araştırmada Katılımcılarına İlişkin Genel Bilgiler.....	60
4.2. Meslek Elemanlarının Danışmanlık Tedbiri Uygulamasındaki Dağılımları	61
4.3. Danışmanlık Tedbirinin Gerekliliği Konusu ve Bu Tedbir Verilirken Göz Önüne Alınan Kriterler.....	62
4.4. Danışmanlık Tedbirinin Uygulama Esnasında Karşılaşılan Güçlükler	67
4.5. Meslek Elemanlarının Yeterlilik Konusu	83
4.6. Danışmanlık Tedbiri Uygulanması Sürecinde Meslek Elemanına Gerekli Yetki Verilme Konusu.....	88
4.7. Meslek Elemanlarının Danışmanlık Tedbirini Mahkemeye Önerdikten Sonra Vaka ile Mesleki Çalışmanın Sürdürülme Durumu	90
5. TARTIŞMA.....	91
6. SONUÇ	101
7. ÖNERİLER.....	102
KAYNAKÇA.....	104
EKLER	110
EK 1:.....	110

EK 2: 112
Ek 3: 113

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Meslek Elemanlarına Yönelik Açıklayıcı Bilgiler	69
Tablo 2. Danışmanlık tedbirini Öneren ve Uygulayan meslek elemanlarının dağılımı	70
Tablo 3. Meslek elemanlarına yönelik sorulara ilişkin temalar	70

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

G	:Görüşmeciler
N	:Kişi Sayısı
AÇSHB	:Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASPB	:Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	:Birleşmiş Milletler
ÇHS	:Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
ÇKK	:Çocuk Koruma Kanunu
KMÇ	:Korunmaya Muhtaç Çocuk
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
PDR	:Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
SÇ	:Sosyal Çalışmacı
SED	:Sosyal ve Ekonomik Destek
SHÇEK	:Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SHM	:Sosyal Hizmet Merkezi
SHU	:Sosyal Hizmet Uzmanı
SYDV	:Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
TCK	:Türk Ceza Kanunu
TMK	:Türk Medeni Kanunu
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu

1.GİRİŞ

2005 yılında bir çok alanda olduğu gibi öncelikle TCK ile birlikte bir çok yasa hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. 03.07.2005 tarihinde çocuk ve gençlere yönelik hazırlanan 5395 sayılı ÇKK da yürürlüğe girmiştir. Temelinde TCK'nın 31.Maddesinde bahsedilen cezaların çocuk ve gençlere uygulanmasına yönelik bu kanunun uygulanması ile ilgili 24.12.2006 tarihli ve 26386 sayılı Resmi Gazete'de "ÇKK'nın Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" ile ÇKK'ya Göre verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik" yayımlanarak faaliyete geçmiştir (Tarımeri, 2007).

5395 Sayılı ÇKK kapsamında sürdürülen Danışmanlık tedbirinin amacı küçüklerin (çocukların) çok yönlü psiko sosyal gelişimlerinin sağlanması, çocuğun temel gereksinimleri olan barınma, beslenme, eğitim vb. ihtiyaçlarının karşılanmasında çocukların desteklenmesi sosyal adaptasyonlarının sağlanması uygun bir sosyal çevrede gelişip gözetilmesidir. Danışmanlık tedbirini şu an Psikolog, Sosyolog, Çocuk Gelişimci, Öğretmen, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) ve Sosyal Çalışmacı gibi meslek elemanları tarafından uygulamaktadır. Daha önce ise Danışmanlık tedbirini sadece Sosyal Çalışmacı uygulayıcı olarak aktif hizmet sunarken, sonrasında kanunda yapılan değişiklikle "Sosyal Çalışma görevlisi" adı altında şu an yukarıda belirtilen meslek elemanları da dâhil edilmiştir. Bu konularda profesyonel iş yapabilme becerisine sahip kişilerden oluşması yönünde farkındalık oluşturulması, bu kapsamda diğer meslek elemanlarının da yeterli donanıma ulaştırılabilmesi amacıyla gerekli mesleki eğitimlerin zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Özellikle ülkemizin sosyo-ekonomik sorunları kıskacında ebeveynlerin iyilik halleri gözetilerek ailenin işlevselliği, çocukların sağlıklı bireyler olarak yetiştirilerek topluma kazandırılması amaçlanmıştır.

Toplumsal rehabilitenin sağlanması amacıyla meslek elemanı tarafından uygulanan Danışmanlık tedbiri süreci içerisinde; anne-babaların eksiklikleri ve yetersizlikleri üzerinde gerekli rehberlik hizmeti sunulması, ebeveynlere bu yönde iç görü kazandırılması sorun çözme becerilerinin artırılması ve bireysel-toplumsal farkındalık oluşturulması, tedbirin uygulanmasının kilit noktası olarak düşünülmektedir. Bu nedenle Danışmanlık tedbiri hizmetinin uygun, uygulanabilir ve sürdürülebilir Sosyal Hizmet müdahalelerini içermesi ve alanda bu bağlamda donanımlı meslek

elemanlarının bilinçli ve sistematik müdahalesini gerektirmektedir. Dünyanın her yerinde çocuk koruma sisteminin olmazsa olmaz nitelikteki profesyonelleri arasında yer alan Sosyal Çalışmacı, psikolog vb... meslek elemanlarının kuruluşlardaki sayısı, standartların oldukça altında kalmaktadır (Karataş, 2007). Globalleşen dünyamızda her alanda ve meslekte ihtisaslaşmaya doğru ilerlerken farklı branşlarda lisans eğitimi almış kişilerin bütünleştirilmiş sıfat (Sosyal Çalışmacı) ile aynı işi yaparken işin profesyoneller arasında sürdürülebilmesi, uygunluk ve uygulanabilirliği açısından irdelenmesi sonucunda farklı bakış açısı kazandırıp bu çerçevede katkı sunulmasının doğru olacağı düşünülerek bu araştırmanın gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

5395 sayılı ÇKK'nın yeterli düzeyde ihtiyacı karşılayıp karşılayamadığı ya da ne düzeyde karşılandığının ortaya konularak çıkan sonuçlar doğrultusunda gerekli düzenlemeler veya öneriler sunularak saha uygulamalarının bilimsel temellere dayandırılacağı bu yöndeki gelişmeleri kümülatif bir şekilde güçlendirilebileceği, bu sayede çocuğun yüksek yararı açısından uygulanacak alternatif hizmet modellerinin belirlenebileceği öngörülmüştür. Diğer önemli noktanın ise; Danışmanlık tedbiri uygulamaları bazında kaliteyi güçlendirmek, uygulama esnasında çıkan eksiklik ve aksaklıkları giderebilmek, bu doğrultuda da uygun çözüm önerilerini sunmakta çocuğa, aileye ve dolayısıyla topluma zenginlik katabileceği olduğu düşünülmektedir.

Özellikle Danışmanlık tedbirini uygulayan meslek elemanlarının 5395 Sayılı ÇKK hakkındaki akademik bilgilerinin yeterli düzeye çıkartılarak akademik bilgi ve donanım ivmelerinin yükseltilmesinin; hakkında danışmanlık tedbiri kararı uygulanan çocuk ve ailesi ile ön görüşme yapma, uygulama planını hazırlama ve raporlaştırma süreçlerinde mesleki beceriler kazanmaları, bilimsel-özgün ve Türk toplum yapısına uygun psiko sosyal destek programları geliştirebilmeleri konularında farkındalık oluşturulmasının önemi ortaya çıkmıştır.

5395 Sayılı ÇKK'nın Danışmanlık tedbiri hizmetinin kurumsal yapılanması konusunda kısa, orta ve uzun vadeli iyileşme açısından gerek duyulan verilerin tespit edilerek, uygun veriler sunulduktan sonra geliştirilebilecek projelerin ve sosyal politikaların hayata geçirilmesinde, uygulayıcılar ile koordinatör kurum olan "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" arasında gerekli koordinasyonunun sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Toplumsal bilimler alanındaki araştırmalarda; kurum-uygulama bütünlüğünün gözden kaçırılmaması gereklidir. Çünkü yöntem kavramlaştırması, görüldüğü gibi kuram-uygulama-kuram düzeylerini içermektedir. Salt ampirik (görgü) verilerle yetinmek toplumsal olguları eksik ve temelsiz bir ele alışa yönlendirir. Verilere ulaşmak, kuramsal soyutlama düzeyinin içerdiği, ögeler çerçevesinde yöntemsel bütünlük içinde gerçekleştirilmelidir. Ayrıca kuramsal yaklaşım çerçevesi olguları, “toplumsal yapıdan bağımsız ve ancak kendi bağlamı içinde bir anlam taşıyan ilişkisiz bilgiler yığına indirgeme... toplumsal olguları içinde oluştuğu toplumsal bağlamdan soyutlayarak birleştirici bir yapısal bütünlükten yoksun bırakılmamalıdır (Sencer, 1978).

Bu çalışmada 5395 ÇKK'daki Danışmanlık tedbirinin Sosyal Hizmet açasından değerlendirilmesi nitel bir araştırmaya dayalı olarak gerçekleştirilecektir. Bu amaçla Danışmanlık tedbirinin değerlendirilmesi için;

- a) Çocuklar için Tedbir kararını verilmesini öneren Sosyal Çalışma görevlileri,
- b) Danışmanlık tedbiri uygulanmasında karar veren Mahkeme, Danışmanlık tedbiri tarafına tebliğ edilen Sosyal Çalışma görevlileri,

Konularında yarı yapılandırılmış ve derinlemesine görüşme yapılacaktır. İlgili görüşmeler, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Ankara İl Müdürlüğü (mülga Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) ve taşra teşkilatı (SHM) ile Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan RAM'larda yapılmıştır. Sosyal Hizmet Merkezlerinde çalışan Sosyal Çalışma Görevlilerin (Sosyal Çalışmacı, Sosyolog, Psikolog, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR), Çocuk Gelişimci) ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinde (RAM) çalışan meslek görevlilerin 5395 Sayılı ÇKK kapsamındaki Danışmanlık tedbirini uygun gören ve bu tedbirin uygulanmasında aktif rol üstlenen meslek elemanlarının bakış açılarını anlamada görüşlerinin incelenmesinin uygun olacağı düşünülerek nitel analiz yaklaşımı esas alınmıştır. Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak hazırlanan bu çalışmada sahada aktif olarak çalışan bu meslek elemanlarının Danışmanlık tedbirini uygun bulan, bu tedbiri uygulayan meslek elemanlarının görüş ve önerilerini anlamaya yönelik olarak oluşturulan soru formu kullanılmıştır. Bu araştırma hazırlanırken konu ile ilgili literatür taramasında sadece Danışmanlık tedbirini ele alan alanda aktif olarak çalışan meslek elemanları üzerinde çalışmaya rastlanılmamış olup bu konuda hazırlanan bu tez çalışması öncü bir kaynak

olarak gösterilebilir. Katılımcılarla yapılan yüz yüze görüşme esnasında önleyici ve koruyucu hizmet olan Danışmanlık tedbirinin bir bütün olarak ele alınıp daha iyi hale getirilmesi ve kolay anlaşılabilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Buz tez çalışması kuramsal çerçevesi, dayanağı, araştırmada kullanılan soruların genişletilip açıklık getirilmesi ve izlenen yolda tipik bir nitel araştırma örneğidir. Çalışmada sözlü vurgulara önem verilmiş, alanda karşılaşılan vakalar anlamaya ve yorumlamaya yönelik çalışmaları içerir.

Evrensel ilkelerde ülkelerin ve insani gelişmişliğin en önemli göstergelerden biri de çocuğun bulunduğu toplumdaki insanların çocuğa yönelik nasıl bir iletişim ve yaklaşım içerisinde oldukları konusudur. Ülkelerin geleceğe güvenle bakabilmesinin altında ve gelişmişliğin bir kolu da sosyal refahın artmasına olan sosyal yatırımlardır. Bu yatırım, çocuklarımızın biyo-psiko-sosyal ve ruhsal sağlıklarını korumak, geliştirmek ve desteklemek anlamında büyük önem taşımaktadır. Bu konuda insan doğasına uygun olarak en üst boyutta etikili olabilmek için kişinin iş yeri, ailesi ve yaşam çevresi ile bağlantılı olmalıdır (R.Rogers, 1994), Çocukların gelişiminde önemli bir yere sahip aynı zamanda ilk sosyal alanı olan hem aile içerisinde hem de; okul hayatında, arkadaş çevresinde kısaca ilişki içinde bulunduğu tüm kişi, kamu kurum ve kuruluşların rolleri büyüktür. Geleneksel yapıların çözülmesi ve yerine yeni düşünce sistemlerin alması, aile yapısındaki değişiklikler, ebeveynlerin iş hayatına katılımı, yoksulluk ailelerin sosyal destek sistemlerin azalması vb. durumlar çocuk üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. İletişim araçlarının yoğun olduğu bir çağda yaşamamız sebebi ile çocuklarının gelişimine bir taraftan katkı sağlarken bir taraftan da olumsuz (sosyal gelişimi kısıtlayıcı, ruhsal sorunların oluşması vb.) Çocuğun özenle korunması gerektiğinden toplumdaki her bir bireyin sorumluluğundadır. Özellikle kamu kurumların bu konuda gerekli hassasiyeti gösterip tüm çocuklarımızın yasal sistem içinde korunup kollanması ve gelişimine katkı sağlayacak nitelikte önlemler alınması önem arz etmektedir.

Çağdaş sosyal hizmet politikası, bütünlükçü bir hizmet ve örgütlenme modelini içermek zorundadır. Toplumsallaşan bir devlet anlayışı içinde anlam bulacak olan sosyal hizmet politikası sosyal devlet ilkeleri ve uluslararası normları hedef almakla yükümlüdür. Kurum, hizmet modelleri açısından çeşitlenmek, alternatifler oluşturmak

zorundadır. Sosyal hizmetlere salt bir kuruluş mantığı ve sosyal yardım alanında daraltmak ve hizmet sunumunu bu yönüyle bağımlılık ilişkisi üzerinden götürmek sosyal hizmetlerin temel değerleri ve felsefesi ile örtüşmemektedir (Altuntaş, 2001). Çocuğa yönelik sunulan hizmet modelleri dönemin ihtiyacını karşılayıp karşılamadığı ya da öngöründe bulunarak önleyici ve koruyucu hizmet bazında ilerde var olabilecek sorunları önleyerek hangi düzeyde karşıladığı konularındaki çalışmaları ortaya koyarak hizmetlerin kümülatif bir şekilde güçlendirilmesinin çocuğun üstün yararına olacağı, konuları belirlemektedir. Bu nedenle bu tez çalışmasında çeşitli sebeplerle hakkında Danışmanlık tedbiri verilen çocuğun anne ve babalarına veya bakım veren kimselere sunulan bu hizmetin niteliğini artırmak, uygulamada meydana gelen aksaklıkları gidermek veya uygulamanın etkili yürütülüp yürütülmediği konularında açıklık getirilip bu yönde var olan çalışmaları ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu tez çalışmasında uygulamalarda sıklıkla karşılaşılan konulara yönelik açıklayıcı bilgiler yer almaktadır. Danışmanlık tedbiri tüm hatları ile değerlendirmeye çalışılmış, Sosyal Hizmet Merkezlerinde, RAM'larda ve okullarda çalışan farklı disiplinlerdeki meslek elemanlarının görüşlerin detayını öğrenmek görüşlerini sistematik bir hale getirip verilen bu önleyici hizmetin aktif ve etkili olarak uygulanmasına katkı sağlanması beklenilmiştir.

Bir diğer taraftan bu çalışmada 5395 Çocuk Koruma Kanununun önleyici ve koruyucu hizmet olan Danışmanlık tedbirinin etkili, verimli ve yerinde kullanılıp kullanılmadığı ayrıca verilen bu hizmetin yeterli olup olmaması konularında gerekli araştırmanın yapıp bilgi temelli değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. 5395 Sayılı ÇKK kapsamında Danışmanlık tedbiri uygulamasının kalitesini güçlendirerek zenginleştirerek çocukların çok yönlü psiko sosyal gelişimlerinin sağlanması, çocuğun temel gereksinimleri olan barınma, beslenme, eğitim vb. ihtiyaçlarının karşılanmasında çocukların desteklenmesi sosyal adaptasyonlarının sağlanması uygun bir sosyal çevrede gelişip gözetilmesidir. Çocuklara yönelik uygulanmakta olan bu tedbirin profesyonel iş yapabilme becerisine sahip kişilerden oluşması yönünde farkındalık oluşturulması, bu kapsamda diğer meslek elemanlarının da yeterli donanıma ulaştırılabilmesi amacıyla gerekli mesleki eğitimlerin zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Özellikle ülkemizin sosyo-ekonomik sorunları kısıncında ebeveynlerin iyilik halleri gözetilerek ailenin işlevselliği, çocukların sağlıklı bireyler olarak yetiştirilerek topluma kazandırılması amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamında bilgi alınmaya çalışılırken 4 Sosyal Çalışmacı, 3 Sosyolog, 4 psikolog, 3 Rehberlik ve Danışmanlık öğretmeni, 4 Çocuk Gelişimci ile yüz yüze görüşülerek gerekli bilgi alınmaya çalışılmıştır. Bu veriler neticesinde ulaşılan bulgular içerik analiz taraması yapılarak yorumlanmış, verilen danışmanlık hizmeti tartışmaya sunulmuştur.

Her çocuk ana-baba rolü ve sorumluluğu altında büyüme hakkı vardır ve aile içerisinde ihmal ve istismar edilmediği sürece çocuk için en iyi gelişme yerinin kendi anne ve babasının yanı olduğundan bu konuda devlet gerekli önleyici ve koruyucu hizmeti almak sorumluluğu altındadır. Çocuklar için risk teşkil edecek durumları bertaraf etmeye katkı sağlamak, toplumun risklere karşı bilinçlendirmek, çocuklara yönelik koruyucu önleyici politika ve programların mevcut durumunu belirlemek, geliştirilmesine yönelik önerileri oluşturmak amaçlanmaktadır. Hangi alanda olursa olsun eğitimin temelinde, o alanın toplumsal, bilimsel ve mesleki yönlerden amaçlarının belirlenmesi yatar (Çetinkök, 1986).

Bir toplumun gelişmesinde en önemli unsur insandır. Yeterli eğitim almış, nitelikli iş gücü potansiyeline sahip, toplum bilinci ve sorumluluğu olan kişiler, hem kendilerinin ve çevrelerinin refah içerisinde yaşamasını sağlayabilir hem de toplumsal gelişmenin oluşumunda öncü güç olabilirler (Özkök, 2001). Sağlıklı bireyler oluşturmada toplumsal hijyenin (sağlıklı vatandaşlar yetiştirme, sosyal yaşamda risk teşkil edecek durumları bertaraf etmek, çocukları ihmal ve istismardan koruma düşüncesi ile makro düzeyde kullanılan kelime) sağlanması amacıyla meslek elemanı tarafından uygulanan Danışmanlık tedbiri süreci içerisinde; ebeveynlerin eksiklikleri ve yetersizlikleri üzerinde gerekli rehberlik hizmeti sunularak, ebeveynlere bu yönde iç görü kazandırılması sorun çözme becerilerinin artırılması ve bireysel-toplumsal farkındalık oluşturulması, tedbirin uygulanmasının kilit noktası olarak düşünülmektedir. Bu nedenle Danışmanlık tedbiri hizmetinin uygulanabilir ve sürdürülebilir Sosyal Hizmet müdahalelerini içermesi ve alanda bu bağlamda donanımlı meslek elemanlarının bilinçli ve sistematik müdahalesini gerektirmektedir. Çocuklara tanınan hak ve özgürlük ise makro ölçekte insan haklarının önemli bir parçasıdır. Çocukların özel bir dönemde olmaları ve ihtiyaçlarını da tek başına desteksiz yerine getiremediğinden ve bu yönde oluşan ciddi problemler belli bir yaşa kadar küçüğe özgü yeni bakış açıları oluşmasını zorunlu tutmuştur.

BM, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmede insan hakları kavramının önemli yapı taşlarından biri olup çocukların özel korunup kollanması, ihtiyaç ve gereksinim içinde olması gibi durumlar çocuk alanında da çalışmalar yürütülmesi bu sözleşme için önem arz etmiştir. Akitin 1.maddesinde belirtilen “erken yaşta reşit olma durumu dışında” yaş olarak 18’ini bitirmemiş olarak tanımlamıştır. TCK’da ve 5395 sayılı ÇKK’da ise her ne suretle olursa olsun yaş olarak on sekizini doldurmamış kişiye çocuk kabul görülerek çocukluk terimini ÇHS’den daha üst bir bakış açısı ile tutmuştur.

ÇHS’de fiili yargı içerisinde olması durumunda çocuğun parçası olduğu yargının çocuklara özgü alınan kararlar doğrultusunda hareket edilmesi kabul edilmiştir. BM çocuk adaletinde “Asgari Standart Kurallar’ın” 2. ve 3. bentlerinde çocuk suçluluğu konusunda çocuk adaletini yerine getirecek merciinin belirtilen akitteki kuralları yerine getirilmesi konusunda vurgusu ön planda olmuştur. Çocuk için adaletin yerine getirilmesinde çocuğa özgü, çocuğu rehabilite edecek hizmetleri yerine getiren kurumların olması ön planda tutulması gerekmektedir. Suça sürüklenmiş çocuğa gösterilecek davranışların biyo-psiko-sosyal açıdan değerlendirmenin orantılı olması gerekir. Çocuk Adalet sistemi içerisindeki çocuk, suça bulaşmış, mağdur, tanık, korunma ihtiyacı olan veya herhangi bir şekilde kendisinin alakadar eden hukuk dava sürecinde yer alabilir bunların tümü bu sistem içerisinde tüm çocuklar ile ilgilenir ve durumlarına özgü kurallar ilgilendirir (Bağrıaçık, 2011).

Çocuklara has olan güvenlik tedbirlerinin neler olup olmadığı ve nasıl yürütüleceği, TCK’nın m.56’sında ve ÇKK’da, “koruyucu ve destekleyici tedbirler” adı altında sunulmuştur. Bu tedbirler esası korunma ihtiyacı içinde olan çocuğa veya suç mağduru olan hakkında adli süreçleri devam eden çocukların desteklenmesi amacıyla verilir. Bu önleyici tedbirler; ÇKK’nın 5. maddesindeki “a,b,c,d,e” bentlere bağlı olarak verilir. ÇKK’nın 11. Maddesinin ise bu Kanunda düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirler, suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayanlar, çocuklara özgü güvenlik tedbiri olarak anlaşılır. ÇKK’nın 7. Maddesinde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Cumhuriyet Savcısı, çocuğun ebeveynleri, vasisi veya bakımından sorumlu olan kimseler yetkili makamlara mahkemeden çocuğun korunma ihtiyacı konusunda gerekli tespitinin yapılmasını ve gerek görüldüğünde ise yetkili mercilerin uygun olan tedbirin uygulanmasını talep edebileceği gibi mahkeme direkt bu incelemeyi derhal başlatabilir.

Hızlı toplumsal değişmelerin, işsizliğin, yoksulluğun yarattığı riskler, ancak kamunun etkili sosyal politikalarıyla “toplumsal değişmeyi sağlıklı yönetmeye” elverebilmektedir. Sosyo-ekonomik fonksiyonlarını başarıyla yerine getirebilmesi için özellikle çocukların duygusal, finansal ve maddi açılarından fazla sorun yaşamaması gerekmektedir (Yolcuoğlu, 2015).

2.GENEL BİLGİLER

2.1.Çocuk

Az gelişmiş ülkelerdeki genel anlayışa göre çocuk, “aile olgusunun ötesinde, ailenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunabilecek potansiyel işgücü, ailenin ilerleyen yaşlarında ise bir sosyal güvenlik aracı” olarak görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde kentsel alanlarda ise çocuk, “aileye aile olma duygusunu verirken ve geleceğe hazırlanırken çalışma hayatından uzak tutulan varlık” olarak görülmektedir (Kulaksız, 2014, s.97).

Yaş sınırları ülkelerin sosyo-ekonomik, siyasi, kültürel farklılıkları o ülkenin hukuki düzenlerine hatta toplum aynı olsa bile hukuk şemasının çeşitliliğine göre farklı uygulamalara tabi tutulabilmektedir (Mamur Işıkcı, 2015). ÇHS’de çocuk sayılmanın asgari üst yaşı sınırı 18 olarak düzenlenmiş ve çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma hariç tutulmuştur. (M.1). “Daha erken yaşta reşit olma” iç hukuka bırakılmıştır. Daha erken yaşta reşit olma veya reşit kılınma medeni hukukta ve idare hukukunda geçerli olabilir. Daha erken yaşta reşit olma ceza hukukunda geçerli değildir, isnat yeteneği bakımından çocukluk statüsü devam eder. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (m. 1) ile Türk Ceza Kanunu (m. 6) ve çocuk Koruma Kanunu (m. 3) da “Daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişi”yi çocuk saymıştır (Erdoğan, 211). Çocuk ile ilgili bilgiler değerlendirildiğinde şöyle bir sonuca varılabilir; Farklı cinsiyetteki bireylerin, birliktelikleri sonucu sağ doğmak koşuluyla dünyaya gelen, özel korunma, bakım ve beslenme gereksinimi içerisinde olan her türlü yasal iş ve işlemlerde velayet altında yaşayan, yetişkin bir bireyin desteğine ihtiyaç duyan on sekiz yaş altını kapsayan tüm bireylere çocuk diyebiliriz. Kültürümüzde çocuğa duyulan sevgi özlem üst seviyede tutulmaya çalışılmakta; çocuk, yeni yeşermekte olan bitkiler gibidir. Ani ortaya çıkan bir fırtına bitkilerin gelişimlerini etkileyip zarar veriyorsa bunun yanı sıra aşırı sıcaklık ve kuraklıkta da gerekli besini alamayan bitki zarar görür, zedelendir, canlılığını kaybeder. Çocuk da bir bitkiden farkı yoktur. Nasıl bakılıyorsa geleceği de o yönde şekillenir.

2.2.Çocukluk

Çocukluk bazen biyolojik ve somut bir durumu, bazen de sosyal bir tasavvuru ifade eder (Erdoğan, 2011, s.14). Çocukluk, genellikle yaş ölçütüyle tanımlanan bir gelişim dönemidir. Yaş, çocukluk dönemini tanımlamada yeterli bir ölçüt değildir. Toplumlar arasında ve zaman içinde farklı yaş sınırları kullanılabilirdiği gibi dinsel, geleneksel ve hukuksal bazı ölçütler de çocukluk döneminin tanımında etkili olmaktadır. Kullanılan ölçütler ne olursa olsun çocukluk dönemi fiziksel, ruhsal ve toplumsal gelişmenin hızal sürdüğü ve bu nedenle özel korunmayı gerektiren bir dönemdir (Karataş, 1993). Annenin hamileliğinden itibaren başlayan ve bedensel, ruhsal gelişimini tamamlamasına kadar devam eden süreci kapsar. Yani özel bakım ve korunma gerektiren bir süreci ifade ederek yetişkinliğe doğru uzanan köprüdür. Bu dönem bireyin hayata hazırlanma dönemidir, çocuk yasal velayet altında yaşar. Çocukların hem hukuki hem de toplumsal açıdan birey olma, özelliğini kazanacağı sürece kadar hayata hazırlanma, bilgi edinme, deneyim kazanma ve yaşamaya hazır hale getirme çalışmaları amaçlanmaktadır. İnsanın en hızlı yoğun değişim ve gelişim içerisinde olduğu süreçtir. Bu süreçte çocuk özel bakım ve gözetim gerektiren dönemdedir. Olgunlaşmaya doğru ilerleyen bu süreç çocuk için hayati önem arz etmekle olup bu dönemde negatif yaşam deneyimi (aile içi çatışma, sorunlarla başa çıkma düşüklüğü, ek stres kaynakları, algıların yaşamayı olumsuz etkilemesi vb.) veya olumlu yaşam tarzı çocuğun geleceğin şekillenmesinde büyük önem oluşturmaktadır. Ayrıca bu dönem çocuğun kolay yönlendire bilindiğinden suça sürüklenmesi kolaylaşmakta, ailenin ekonomik durumu, eğitim, genetik yapısı ve sosyal yaşam çevresi çocuk için adeta gıda mahiyetindedir. Çocukların özel gereksinim içerisinde korunmaması, tam bir güvenli aile ortamı oluşturulamaması, her türlü ihmale veya istismar olaylarına açık olması, çocukların gelişimi engelleyici ve örseleyici vb. durumlar çocuk hakları ihlali anlamına gelmekte, özellikle ülkemizde de çocuk alanında ihmal ve istismar durumlarının yüksek oluşu kamu eli ile çocuklar için gerekli tedbirleri almasını zorunlu kılmıştır.

Çağımızda ülkeler çocuğun zihin faaliyetlerinin olgunlaşmasının temel almakta ve toplumun sosyal, kültürel, ekonomik ve nüfus yapısını gözetererek medeni haklardan yararlanma ehliyeti, ceza ehliyeti, evlenme ehliyeti, çalışma ehliyeti, seçme-seçilme

ehliyeti, askerlik ehliyeti gibi birçok konuda farklı yaş ve olgunlukta ölçüleri uygulamakta ve genellikle bu sınırlar kanunla belirlenmektedir (Erdoğan, 2011, s.16).

Çocukluk anlayışı; 18.yüzyılın sonlarına doğru buhar makinesinin bulunması ve bunu enerji kaynağı olarak kullanılması ile yoğun bir sanayi devrimi yaşanmıştır. Sanayi devrimi insanlığın en hızlı gelişen ve insan hayatına kısa sürede etki etmesine sebep olmuş, bu dönemde köyden kente yoğun göçler yaşanmıştır. Göç eden insanlar kentlerde iş bulamama, açlık, yoksulluk, sefalet vb. insanlığın onuruna yakışmayacak durumlar yaşanmıştır. Sanayi Devriminden sonrasında Aydınlanma Döneminin etkileri sonucu ortaya çıkan burjuva sınıfının da öncü rol oynayarak çocuk bakış açısı gelişmiştir. Çocukların özel olarak korunması sorumluluğu ailelerin yanı sıra “devletin de sorumlulukları olduğu anlayışı” büyük katkı sağlamıştır. Çocuklar sevimli, sevecen, sokulgan canlı neşeli yaratıklardır (canlılardır). Çocuklar narın, özen gösterilmesi gereken ve yetişkinlerin desteğine, saygısına muhtaç ve gereksinimleri karşılandığı, iyi muamele gördükleri oranda filizlenen, çok hassas ve eşsiz değerdeki bitkilere benzerler. Bundan dolayı da çocuğun en temel fizyolojik gereksinimleri, ihmale yol açmadan karşılanmalıdır (Yolcuoğlu, 2015, s.27-35).

Çocukluk kavramında, kız ve erkek çocuklar, varıl ve yoksul çocuklar, köylü ve kentli çocuklar açısından değişik içermeler taşımaktadır. Devletin bakış açısı çocukluğu kendisine has bağımsızlıkları ve davranışları ile ayrı bir gelişim dönemi olarak tanımlayıp okul çağı ile özdeşleştirirken, bu durum bazı bölgelerde altı yaşını bitirir bitirmez yetişkin dünyasında eriyip giden bir çocukluk bakış açısı-ortaçağ çocukluğu-anlayışı sürdürmektedir (Mamur Işıkcı, 2015, s.19).

Çocukların gereksinimleri ve iyilik halleri; bireylerin, gereksinimlerinin karşılanması konusunda ihtiyacı olan olanaklara ulaşamadığında işlevselliği ve gelişimi engellenmektedir. Çocukluk döneminde bir yandan bedensel gelişme sürerken, bir yandan da duygusal gelişmenin temelleri atılmakta zeka, dil ve düşünme yeteneği gelişmektedir. Bununla birlikte çocukluk, içinde yaşanan ortamın etkileşim sistemleri çerçevesinde, toplumsallaşmanın gerçekleştiği bir dönemdir (Karataş, 1993). Özellikle çocukların gelişim çağında gereksinimleri arasında fizyolojik olarak; “barınma, beslenme, yemek, su, giyim, ısınma, güvenli bir aile ve sosyal çevre ortamında yaşama, eğitim görme gereksinimi, acıdan, her türlü korku, kaygı oluşturacak durumlarından uzak olma, korunma ve düzen, istikrarlı bir yaşam ve kanun güvencesi içerisinde olma,

ebeveynler tarafından korunup gözetilmesi”, sosyal açıdan; “sevilme, sevgi, yakınlık ve ait olma ihtiyacı, kimlik duygusu kazanma, sosyal faaliyetlerde katılma, başkaları ile yakın temas, ana-babadan, büyüklerden ilgi sevgi ve anlayış görme, ailede, sosyal yaşamda itibar, statü edinme; yeterlilik, prestij, başarma, ailesi ve yakın çevresi tarafından kabul görme, tanınma, onaylanma, saygı görme” gibi duygusal gereksinimleri karşılanması; potansiyelini ve enerjisini ortaya koyabilmesi için teşvik edilerek cesaretlendirilmesi, yaratıcılığını en üst seviyede geliştirebilme gibi faktörler sayılabilir. Çocukluk döneminde sağlıklı gelişimi olumsuz etkileyen risklere maruz kalmak, gelişimde geri dönülemeyecek etkiler bırakmaktadır. Özellikle karşı karşıya kalınan riskler yüzünden kaçırılan olumlu gelişim fırsatları (ör. eğitimi tamamlama gibi) bir daha yakalanamayacağı için çocuğun hem bugünü hem de yarınlarını olumsuz etkiler (ASPB, 2013) Çocukluk, genellikle yaş ölçütüyle tanımlanan bir gelişim dönemidir. Ancak yaş, çocukluk dönemini tanımlamada yeterli değildir. Toplumlar arasında zaman içinde, farklı yaş sınırları kullanılabildiği gibi dinsel, geleneksel ve hukuksal bazı ölçütlerde çocukluk döneminin tanımında etkili olmaktadır. Bu dönemde fiziksel, ruhsal ve toplumsal gelişmenin hızla sürdüğü ve bu nedenle özel korunmayı gerektirmektedir (Karataş, 1993).

Çocukların iyilik haline ulaşması, her türlü ihmalden kötü muameleden uzak tutulması ve onu tam bir güven içerisinde bulunmasına olanak sağlayacağı anlamı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle çocuğun fizyolojik, sosyal ve duygusal gelişim olanaklarına sahip olması gerekir. Çocukların minimum düzeyde gelişim olanaklarına sahip olabilmeleri, duygusal doyum sağlayabilmeleri ve sağlıklı, bağımsız bireyler olarak yaşayabilmeleri için neredeyse limitsiz, sınırsız sayılabilecek gereksinim temelli düzenlemeler bulunmaktadır (Yolcuoğlu, 2015, s.29).

Çocuk iletişim içinde olduğu öncelik aile olmak üzere yaşanılacak olumsuz durumlar, krize neden olabilir. Aile içinde iletişimin sağlıklı olması çocuk için artı bir değeri ifade eder. İletişimde netlik, açık, dürüst, güvenli bir ortamı oluşturacaktır. Ebeveyn-çocuk arasında olumlu ilişkiler geliştiği takdirde bu olumlu durum ömür boyu etkisini sürdürecektir. Çünkü her şeyi saf hali ile araştıran, atılgan, yaratıcı, bağımsız davranabilen vb. bir durumda olduğundan, öyleyse ebeveynlerin şu anki davranışları çocuğun ilerideki yaşamı etkileyerek devam eder.

Çocuğun iyilik haline gelmesi, gelişmiş toplum olmanın önemli yapı taşlarından biri olup özellikle bütün çocukların sosyal koruma kapsamına alınmasını gerektiren, günümüz çocukluk anlayışı bakımından da ulaşılması hedeflenen nihai bir olgudur. Tüm dünya toplumlarında çocuklarla ilgili temel sorunun; ihmal veya istismara mağduru olan çocuğun sınırsız masumiyetleriyle bunları hiçbir şekilde hak etmeyen çocuklar sorunsalıdır (Yolcuoğlu, 2015, s.31).

2.3.Çocuğun Yüksek Yararı

Yüksek yarar kavramı; çocuğun iyilik hali düşünülerek bedensel, ruhsal, duygusal zihinsel, ahlaki, sosyal, kültürel, hukuki ve ekonomik bakımlardan sıhhatli dengeli ve özgür biçimde yetiştirilmesi, bu yönde geliştirilmesi ve özenli olarak korunmasıdır. Çocuk yararı kavramı ile kısa vadeli çözümler olmayıp çocuğun, geniş kapsamlı, uzun vadeli, gelecekteki çocuk ve toplumsal çevre içindeki çocuk yararı kast edilmiştir. Sevgi temelli ve özenli bakım, bedensel, zihinsel ve duygusal gelişim aşamaları, oluşabilecek hastalıklardan korunma, ana sağlık olanağı ve eğitim olanaklarına sahip olma, çocuğun gelişimi konusu dolayısıyla çocuğun üstün yararı için vazgeçilmezdir (Akyüz, 2015, s.49-53).

Yaşamımızın ilk basamaklarında, temel ihtiyaçlar daha baskınken daha sonrasında bunların yerini psikolojik ihtiyaçlar idame edilmemekte yaşı ilerlemesi, insanın gelişimi artıkça psikolojik ihtiyaçlar güçlenerek benlik yapısı ve insan eylemleri üzerinde daha etkili olmakta, bu yollarla da kişiliğin gelişmesine, korunmasına, düzenlenmesine iyileşmesine yardım etmektedir (Yolcuoğlu, 2015).

Çocukların bulunduğu yaş itibari ile hukuki olarak bakımı, gözetim ve korunması anne ve babaya verilmiştir. Ebeveynler çocuğun zorunlu temel ihtiyaçlarını (beslenme, giyinme, barınma, güvenlik vb.) karşılanmakla birlikte bunun yanında geleceğe, topluma faydalı birer birey olarak da yetiştirmelerini sağlamak amacıyla özellikle çocuğun, biyo-psiko-sosyal gelişimi, eğitimi vb. en iyi şekilde tamamlanmasının sağlayarak gerekli ortamı hazırlaması gerekmektedir. Çocuğun psikososyal özellikleri ve başarılı bir uyumunun esasları konusunda anne ve babanın fikir birliği içerisinde olmaları, aile ve çocuk refahı açısından aşılması gereken ilk merhabadır (Çakmaklı, 1991)

Çocuğun yararı hukukun en üst ilkesidir. Çocuğun Yüksek Yararı ve bu yararın önceliği ile ilgili kavram ÇHS'nin 12.Maddesinde temel ilke olarak kabul edilmiş, diğer maddelerde de bunu desteklemiştir. Çocuk koruma ile ilgili hem Medeni hukukta hem de Kamu hukukunda temel ilke sayılmıştır. Suça sürüklenen, suç mağduru olan, suçu nedeniyle hukuksal işlemleri devam eden, çalışma yaşamı içerisinde bulunan, öğrenci statüsünde olan çocuğun yaşamış olduğu süreçler sonucu yıpranıp örselenmemesi açısından çocuğun yüksek yararı gözetilir (Akyüz, 2015, s.52-53). Çocuğun yararı çok çeşitli durumlarda söz konusu olmaktadır.

Çocuğun yüksek yararı kavramından ne anlaşılması gerektiği konusu, uygulamada karşılaşılan somut koşullara, psiko-sosyal bilim alanlarının ilerleyen ve değişim içeren verilerin uygun tarzda yorumlamasına olanak sağlamak amacıyla hâkimin takdir yetkisine bağlıdır (Akyüz, 2015, s.49).

Çocuğun yüksek yararını korumak, çocuğu iyilik haline ulaştırmak amacıyla var olan veya oluşturulacak durumlar çocuğun ailesi, toplum hatta devlet tarafından çocuğa sağlanmalıdır. Nasıl ki kişi, kurum ve kuruluşlar herhangi bir durum karşısında kişisel-toplumsal düzeyde en üst seviye yarar getirecek yaklaşımlarda bulunma zorunluluğu ortaya çıkıyorsa, çocuk adına karar verecek kişi, kurum veya kuruluşların da çocuğun yüksek yararını göz önünde bulundurarak profesyonel yaklaşımla çocuk adına en uygun kararı alma durumu ortaya çıkmaktadır. Bir çocuğun ailesi yanında bakımı ve korunması için alınabilecek önlemler ve hizmetler deyince, bu alanda geliştirilecek sosyal politika ve planlar, yasal düzenlemeler, ailenin güçlendirilmesi ve desteklenmesini amaçlayan her türlü karar ve uygulama anlaşılmalıdır. Bu yöndeki tüm çabalara karşın çocuğun ailesi yanında korunup bakımı sağlanamadığından, aleye seçeneğe olabilecek bakım türlerinin devreye sokulması gerekmektedir. (Karataş, 2007). Çocuk adına alınacak kararların sağlıklı olabilmesi; çocuğun gelişim düzeyine bağlı olarak yaşadığı duygu, düşünce ve taleplerinin dikkate alınmasına bağlıdır. Çocuğun duygu, düşünce, davranışları ile genel tutumu, kısaca içinde bulunduğu tüm fiziksel, ruhsal, duygusal, toplumsal şartlar göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Çocuğun yararı kavramı, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, ruhsal, bilişsel, sosyal özelliklerine, anne-babası, eğitimcileri, kardeşleri arkadaşları, akrabaları, sosyal çevresi ile ilişkide bulunmasına göre değişkenlik gösteren göreceli bir kavramdır. Bu nedenle her çocuk kendine özeldir ve her çocuğa yüksek yararı, sağlıklı gelişiminin

güvence altına alınması, özenle korunup gözetilmesi açısından uygulanacak hizmet teknikleri farklılık gösterir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Hükümlerine göre hangi bakımın daha uygun olacağına karar verilirken, çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğinin korunmasını ve çocuğun etnik, dinsel, kültürel, ve dil kimliğine gereken saygının gösterilmesine özen gösterileceği bildirilmektedir (M.20). Çocuğun yüksek yararı kavramı; toplumların kültürel, sosyal, yerel ve teolojik yapılarına bağlı olarak değişkenlik göstermesi ve yorumlanması nedeniyle tartışmalı bir kavram olup felsefi bir düşünceyi bünyesinde barındırdığı düşünülmektedir.

Kavramın bilimsel ve objektif temellere dayandırılması, çocuğun içinde bulunduğu toplumsal-kültürel-yerel-teolojik vb. değerler sistemi dışında var olan ve kabul edilen bilimsel-evrensel hukuk sistemi ile birlikte çocuğun içinde bulunduğu fiziksel, duygusal, bilişsel, psiko-sosyal gelişim dönemleri göz önünde bulundurularak geniş kapsamlı bir yorumlamaya bağlıdır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Hükümlerine göre her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir yaşam düzeyine sahip olma hakkı bulunmaktadır. Çocuğun gelişmesi ve sağlıklı bir ortamda yaşaması olanaklara bağlı olarak çocuğun ana-babasına veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere düşer. Taraf devletler çocuğun sorumluluğunu üstlenen kişilere çocuğun hakkının uygulanmasında yardımcı olmak ve gerekli önlemleri almak, gereksinim duyduğu çocuğun temel ihtiyaçları için destek programları uygular (M. 20).

2.4.Çocukları Dezavantajlı Hale Getiren Risk Faktörleri

Yaşanılan toplumsal değişme sürecinde, kırsal ve kentsel alanlardaki aile yapılarına bağlı olarak oluşur. Korunmaya muhtaç aile yapısı içinde bulunan çocuklar ve gençler yapısal değişme sorunlarının bir sonucu olarak ortaya çıkarlar. Toplumsal ekonomik yapısıyla korunmaya muhtaç olan ailedir. Ailenin yapısını sürdürmesi, varlığını koruması ve gelişmesi tehlikededir. Ailenin yaşam koşulları ile ilişkileri ana-baba ve çocukları çok yönlü etkileyen niteliktedir. Bu süreç içerisinde çocuğun ve gencin aile yapısı içindeki konumu değişir, yetişmeleri toplumsal bir sorun olarak belirir (Cılga, 1989). Toplumumuzda, yoksulluk kaynaklı, maddi imkânsızlık altında ezilip, yaşamını idame ettirmeye çalışan, aile desteğinden yoksun binlerce çocuğun olduğu bilinen bir gerçektir. Yoksulluk, çocuğun iyilik halini, refahını, fiziksel-psiko-sosyal gelişimini ciddi olarak olumsuz etkileyen, her türlü risklerle karşı karşıya bırakan en

büyük sorunlardan biridir. Yoksulluk içinde bulunan çocuk; “sağlıksız gıda alımından, yaşamaya uygun olmayan sosyal çevre, konut, yetersiz sağlık kontrolleri, eğitim, bakım, ulaşılabilirlik vb. hizmetlerinden mahrum kalmakta, çocuk için vazgeçilmez olan bu olanaklara ulaşılması / faydalandırılması neredeyse imkânsız hale gelmektedir. Diğer açıdan sanayileşme sürecinde köylü göçmenlerin kentli sanayi işçisi olurken eski el hünerlerinin geçersiz hali gelişi ağır ve iinsanca olmayan iş şartları, toplumun dağınık ve herkesin kendi başına kalması, bir sosyal güvenlik sisteminin olmaması yüzünden çektikleri ıstırap büyük olmuştur (Koşar, 1992).

Bir başka açıdan medyanın özellikle televizyonun kırılğan yapıya sahip çocuklar ve genç bireyler üzerinde zararlı içeriğinin olası olumsuz etkileri ahlaki bir telaşı da beraberinde getirmektedir. Yapılan çalışmaların televizyondaki şiddeti izlemenin saldırgan davranışlar üzerinde belirleyici olmasa bile bedensel yardımcı bir faktör olduğu görüşünü destekleyen bulgulara sahip olmuştur. Televizyondaki şiddetin saldırgan davranışa yol açtığına dair inanç, geniş biçimde yürütülen bir çok çalışmada elde edilen kanıtlarla ortaya çıkmıştır. Televizyonun izlenme süresi okul türü ve cinsiyet değişkenleri etkili birer faktör olduğu, acımasız ve tehlikeli dünya algısı üzerinde en etkili faktörün cinsiyet, sonra televizyon izleme süresi ve en son okul türü olduğu sonucuna varılmıştır. Türkiye’de televizyonun gençlerin toplumsallaşmasında önemli bir rol oynamaya devam ettiği görülmektedir. Özellikle öğrenim gören gençler açısından düşündüğümüzde, gençlerin neredeyse okulda geçirdikleri süre kadar televizyona vakit ayırdıkları görülmekte; adeta televizyon ile büyüyen gençler, televizyon ile yetişmeye devam etmektedir. Akıl ve ruh sağlığının önemli olduğu hatta devlet politikası ile teminat altına alınan gençlerin hem de eğitim ve öğrenim gören gençlerin televizyona, televizyon şiddetine maruz bırakılması sosyal devlet ilkesi gereğince sorgulanması ve acilen tedbir alınması gereken önemli bir husustur (Taylan, 2011).

Korunmaya muhtaçlık durumunun oluşumu; ailenin ekonomik koşulları ile ilgili olduğu kadar ailenin diğer toplumsal nitelikleri ile de yakından ilişkilidir. Ailenin demografik nitelikleri anne ve babanın medeni durumları ile hayatta olma durumları da korunmaya muhtaçlık durumunda etkilidir. aile birliğinin bozulması ve bu süreç içerisinde yapısal olarak parçalanması, çocuğun ve gencin kimsesiz, korunmasız kalmasına neden olur. Anne ve babanın çocuk yetiştirme anlayışı, çocuğa yönelik

değerler, tutumlar ve somutlaşan davranışlar da çocuğun korunmaya muhtaç duruma gelmesine neden olur. Ailenin ekonomik koşulları, ailenin toplumsal ilişkileri ve çocuk yetiştirme anlayışına bağlı davranışlar açılarından değerlendirmek gerekir. Ailenin ekonomik koşulları korunmaya muhtaçlık sorunun oluşumunda temel faktördür. Anne-babanın boşanmaları; hayatta olmamaları ekonomik yoksunlukla birlikte önem kazanır. Bunların yanında evlilik dışı ilişkiler kimsesiz ve kmç çocukların oluşuöunda etkilidir. Anne ve babanın yokluğunun ailede yarattığı sorunlar kmç nicelik ve nitelik olarak artmasına sebebp olmaktadır (Cılga, 1989). Yoksulluk içerisinde yaşayan aile; ekonomik, psiko-sosyal, barınma, beslenme, sağlık, eğitim vb. oluşan şartlar nedeniyle bulunduğu sosyal çevre içerisinde ekonomik alt kültürü oluşturan dolayısıyla alt ekonomik düzey olanaklara dahi sahip olamayan bireylerden oluşmaktadır. Bu yaşam tarzındaki aileler, hayatın yaşanılması gereken zorunluluktan ibaret, adeta mahkûmiyet, yaşam-ölüm mücadelesi olduğu gibi olumsuz yaşam düşüncelerinden ileri gidememektedir. Yani temel yaşam standartlarında dahi yaşamlarını sürdürememektedirler. Bu olumsuz durumlar aile yaşamında; gelişimi kısıtlayıcı, işlevsiz (bozukluk, kusurlu vb), ailedeki çocukların yaşamını tehdit edici, büyük setler oluşturucu faktörler olup, ancak etkili ve uygulanabilir sosyal politikalar ile müdahalede bulunulması durumunda ailenin dinamiklerinde iyileştirilme mümkün olabilir. Müdahale yapılmadığı takdirde, yeni oluşacak aile içerisinde de yaşanan benzer sorunlar katlanarak kronikleşeceği gibi kısır döngü halinde de seyir edecektir.

Kentsel alanlarda yeni toplumsal konumlara oluşan aileler mal ve hizmet üretimine katılma biçimlerine göre toplumsal ve ekonomik sorunlarını çözme çabası içindedirler. Kentsel alanlarda; gelir düzeyi ile toplumsal ilişkileri ile alt toplumsal kategorileri oluşturan aileler, yaşadıkları yeni mekanlarda çok yönlü sorunlarla iç içedirler (Şenyapılı, 1978). Eğitimine devam eden yoksul aile çocuklarının eğitim yaşamında; okula gitmek istemeyen (devamsızlık), okuldan / evden kaçma davranışı gösteren, akademik başarısı ciddi anlamda düşük olan, özgüven eksikliği yaşayan, okulda arkadaşları tarafından dışlanan bir çocuk profilini ortaya çıkmaktadır. Sosyal yaşamında ise; dilencilik, hırsızlık yapan, sosyal uyum sorunları yaşayan, bulunduğu sağlıksız koşullardaki gıda atıkları ile beslenen ve sokakta çalışarak ya da suça sürükleyici davranışlar göstererek haneye şartları ölçüsünde de olsa maddi anlamda katkı sağlayan ve sağladığı katkı dâhilinde ebeveynlerinden değer, sevgi gören ve ait

olma duygusunu yaşıyan bir çocuk profili ortaya çıkmaktadır. Çocuk açısından bakıldığında tüm bu durumlar negatif yaşam deneyimleridir.

2.4.1.Çocuk ve yoksulluk

Geniş bir kavram olarak; ailenin nakdi anlamda sahip olduğu geliri ifade etmektedir. Günümüze doğru yaklaştıkça fakirlik / yoksulluk ekonomik olarak az gelişim sağlayan veya gelişme süreci içerisinde olan devletlerin değil gelişmişliğini tamamlamış ülkelerin de sorunlarının arasında yer alması gerekir. Yoksul olma riski ile halkların farklı grupları farklı biçimlerde problemler ile karşı karşıya kalınmaktadır. Küçüklerin yoksul durumlarla karşı karşıya kalınması ve bunun olumsuz etkilerine maruz kalma ihtimali gençlere göre daha yüksektir. Yoksulluk ile iç içe büyümek, beslenme yetersizliği, sağlık kontrollünün yapılmaması, eğitim gibi temel hizmetlere erişim engellemektedir (Avşar Kurnaz, 2007). Ebeveynlerin ve ailedeki çocukların sahip olduğu psiko-sosyal (sosyal hayata adaptasyon, içinde yaşadığı topluma ait hissetme vb.) dinamikler en az ekonomik gelir kadar önem taşıyan bir kavramdır. Ülkemizdeki gibi köyden yoğun bir şekilde kentlere göç eden aileler, daha önce köylerde sahip oldukları; karşılıklı güven ilişkisi, yaşlı bireylerden alınan tecrübe ve rehberlik, komşu desteği, toplumsal dayanışma vb. durumlar artık yerini kentlerin ücra köşelerinde ve gecekondulu mahallelerinde bu insani desteklerden mahrum kalmaları, yalnızlık, dışlanmışlık, güvensizlik ve geleceğe güvenle bakamayan marjinal bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanı sıra aile refahı olmadan çocuk refahının olamayacağı, eksik kalacağı unutulmamalı, çocuğun daha az örselenmek istiyorsa sevgi, tolerans, otorite, sabır ve inanma faktörleri üzerinde önemle durulması gerekmektedir (Çakmaklı, 1991).

2.4.2. Temel ihtiyaçlar düzeyindeki çocuk

İnsanın yeryüzü macerasında, yapısı gereği, içsel dürtülerinin etkisi ile çeşitli gereksinimleri; biyo-psiko-sosyal ve manevi vb. çok yönlü olan bir canlıdır. Temel ihtiyaç düzeyindeki çocuk gereksinimlerini tek başına karşılayamadığında gerekli bakım ve gözetimini yerine getiren kişiye muhtaç durumdadır. Fiziksel / temel ihtiyaçlardan olan beslenme, barınma, sosyal, güvenlik, sağlık, uyku, dinlenme vb. gereksinimler ve değerler birbirleri ile güç ve öncelik bakımından, hiyerarşik ve gelişimsel bir ilişki içerisinde. Güvenlik, sevgiye göre daha öncelikli ya da güçlü,

baskıcı ve yaşamsal bir gereksinimdir. Yiyecek gereksinimi ise her ikisinden de güçlüdür. Dahası bu temel gereksinimler diğer tüm temel gereksinimler gibi genel anlamda kendini gerçekleştirme yolunda atılan adımlardır (Gündüz, 2017).

Her toplum çocukları iyi ve sağlıklı yetiştirebilmeleri için uygun aile, toplum koşullarının olmasını öngörür. Ancak, gene her toplumda uygun olmayan koşullarda yetişen az veya çok sayıda çocuk vardır. Bazı ailelerin türlü nedenlerle yeterli düzeyde imkanları çocukları için sağlayamaması söz konusudur. Bu gibi koşulları ortadan kaldırmak, her çocuğa yetenekleri ölçüsünde gelişebilmesi, en alt düzeyde(aile) en üst düzeyde(toplum) korunması için elverişli koşulları var etmek çocuk refahı siyasetinin en önemli amaçlarından biridir. O nedenle toplum çocuğu yetiştirmelerinde ana babaya yardımcı olmak, görevlerini daha rahat yerine getirebilmeleri için haklarını korumak durumundadır (Koşar, 1992) İhtiyaçlarının zamanında karşılanmaması veya eksik karşılanması durumunda özellikle çocuklarda biyo-psiko-sosyal anlamda gerileme ve davranış bozukluğu oluşmasına sebep olmakla birlikte makro ölçekte de sosyal yaşam için de çeşitli risklerin (hırsızlık, alkol, kavgacı kişilik yapısı yani suça eğilimli davranışlar sergileme vb.) meydana gelmesine sebebiyet vermektedir. Çocuğun ileriki yaşamında sağlıklı-kaliteli bir hayat sürmesi, birincil temel ihtiyaçlarının (barınma, beslenme, sağlık vb.) tam anlamıyla karşılanarak ikincil temel ihtiyaç düzeyine (ait olma, kendini gerçekleştirebilme, sosyal adaptasyon, güven duygusu, kabul görme vb.) ulaşılması durumuna bağlıdır.

Ülkemizde geçmişte de bugün de en fazla ayrımcılığa, sosyal dışlanmaya, hor görülmeye, maruz kalmış; genelde yaşadıkları toplumun en yoksul, yoksun, madun, olumsuz koşullarda yaşayan dezavantajlı gruplardandır. Sosyal dışlanma ve ayrımcılık dışında başka bir çok olumsuzluklar da vardır. Romanlarda, en temel sosyal sorunlar, yoksulluk, işsizlik, kayıtdışı istihdam, düşük eğitim düzeyi, kriminal vakalar, yüksek madde kullanımı ve bağımlılığı, eğitim hayatının erken yaşta sonlanması, küçük yaşta yapılan evlilikler, sokakta yaşama, çalışma,çalıştırma, düşük yaşam kalitesi, sağlık sorunları, konut sorunu diyebiliriz. Dezavantajlı grupların yoksunlukları ve olumsuz koşulları nedeni ile insanlar tarafından genellikle hor görüldüğü ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda maruz kaldıkları ayrımcılık ve adaletsizlikler o grupların kendi davranış ya da varoluş biçimlerinin bir sonucudur. Romanlığın insanlıkla eşdeğer biçimde tanımladıkları, romanlara atfedilen olumsuz yargı yargı, tutum ve değerlerin tüm kültürel

kimliklerde görülebileceği, dolayısıyla insanlığa ait olumlu özelliklerin ve olumsuz özelliklerin Romanlarda da yansıyabileceğini ifade etmiştir. Romanlar, genel olarak ortalama gelirleri düşük, yaşadıkları sosyal coğrafyanın en düşük gelirli kültürel topluluklarıdır Kocaeli’nde de Roman ailelerin neredeyse yarısı asgari ücrete ya da altında bir gelire sahiptir. Ayrıca okuma yazması olmayanların oranı ciddi biçimde yüksektir (Barış ve Taylan, 2015).

Çocukların güvenlik ihtiyacının karşılanabilmesi için öncelikle oluşabilecek muhtemel sorunların önleminin alınarak dışarıdan gelebilecek her türlü tehdit ve tehlikelerden korunması/sakinmesi gerekir. Çocukları korumak için gerektiğinde ana-babaya müdahaleyi de temel hak ve görev sayar. Bu hak toplumun kendini koruma ihtiyacından doğar. Zira toplumun devamı çocuklarla var olur. Çocukların hayatına yönelik tehlike bu devamlılığı tehdit eden bir öğedir. Bu görüş “*Parrens patriae*” doktrininden kaynaklanmaktadır. Buna göre devlet toplum adına herkesin bu arada babalığını üstlenmiştir. Politikası, ana-babanın, onun yerine geçenlerin davranışlarında, yetersizliklerinde ve yokluklarından doğacak zarara karşı korumaktır (Koşar, 1992). Bunun için risk faktörlerinin en aza indirgenmesi amacı ile birincil temel ihtiyaç olan barınma ihtiyacının karşılanarak çocuğun sağlıklı büyüyebileceği, fiziksel ortamın ve sosyal çevrenin çocuklar için elverişli alanlara dönüştürülebilmesi önem arz etmektedir. Bir başka ihtiyaç durumu ise çocukların beslenme ve uyku ihtiyacının karşılanmasıdır. Bu ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanması çocukların ileriki süreçte ruhsal ve fiziksel anlamda sağlıklı bireyler olarak topluma kazandırılması noktasında büyük önem taşır.

Çocuğun bedensel, mental (ruhsal, moral, ahlak) ve sosyal (entelektüel) bakımından sağlıklı gelişebilmesi için; çocuğun bünyesel durumu (bedensel yapı, genetik yapı), çevrenin en başından beri çocuğa yaptığı etkiler, daha sonraki hayatta kazanılan hayat tecrübeleri sayılabilir. Bu kaynaklardan birisinde bozulma ve yetersizlik varsa diğer iki kaynağın çok iyi olması sağlığın meydana gelmesinde çok önemlidir (Çakmaklı, 1991).

2.4.3. Suça sürüklenen çocuk profili

Çocukları suç işlemeye yönelten birçok faktör (çocuğun bulunduğu aile ve sosyal çevresi, sosyal medya iletişim araçları, tv, vb.) bulunmaktadır, “bu tür suçların bazıları çocuğun kendi kişilik yapısından veya çocukluk çağı travmalarından

kaynaklanmakta” bazıları ise çocuğun içinde bulunduğu aile ve sosyal çevrenin etkisi ile meydana gelmektedir. Çocuk uzun yıllar korunup kollanması, desteklenmesi ve yönlendirilmesi gerektiğinden özellikle temel ihtiyaçlar düzeyindeki çocuğun gereksinimleri karşılanmadığı ya da yetersiz karşılandığı durumlarda çocuğun ileriki yaşamında bu durumlar negatif etkiler yaratarak, suç işleme potansiyelini artırmaktadır. Çocuğun suça sürüklenmesine özellikle aile sevgisinden, ilgisinden yoksun kalması veya bırakılması, çocuğun sevgi arayışını sosyal çevrede uygunsuz ortamlarda arayabilmesine yol açabilmektedir. Bu ortamlar genellikle suç potansiyelinin yüksek olduğu mekanlardır (internet kafeleri, kontrolsüz park ve bahçeler, metruk binalar, sağlıksız ev ortamları vb.) Çocuğu suça itmesinde sebep olan davranışlar altında biyo-psiko-sosyal etkiler yatmaktadır. Her çocuk özel olduğundan ve buna bağlı olarak gelişimleri farklılık gösterdiğinden; beden, ruh ve zihinsel gelişimleri de buna göre değişmektedir. Çocuk suçluluğu sorunu sadece hukuki bir tanımlama ile yetinemeyecek bir içeriğe sahiptir. On sekizine kadar küçük / çocuk olarak kabul görülen bireyin bu yaş sınırlaması ile kimliğinin oluşumunda önemli bir dönemi olan ergenlik ile birlikte pek çok biyo-psiko-sosyal durumların baskısı altında gelişimini tamamlamaktadır. Çocuğun geçirdiği dönemlerde kendisini etkileyen sistemlerden girdi-çıkı alış verişinde bulunur. Suça sürüklenmiş veya sürüklenecek çocuğun korunma sistemine dahil edilmesi düşüncesi ortaya çıkmıştır. Sanayileşme ve kentleşme ile birlikte ailenin yapısında geleneksel açıdan bir değişim gözlenmektedir. Ailelerin çocuklarına sevgi, bakım ve koruma sağlayabilmesi için, ailenin bütünlüğünün korunmasına, yeterli ekonomik kazanca ve sosyal güvencelere ihtiyaçları vardır. Kentte yeteri kadar sosyal güvenceleri bulamayan aileler kendi kendilerine yeterli olmaya çalışmakta iken çocuklarını tamamı ile denetimsiz ortamlarda çalıştırmakta ya da çocuklar aile içi problemlerden dolayı kendilerine sokakta bir mekan aramaya çalışmaktadırlar (Sezer, 2001).

Toplumların gelişim konusunda ve süreklilik kazanmasında o toplumda yaşayan insanların çocuğa nasıl değer verdiği konusu gelişmişlik ile doğru orantılıdır. Hem hukuksal hem de sosyal yönleri sahip olan çocuk suçluluğu ile ilgili olarak konunun önemi giderek artmakta, günümüzde de güncelliğini koruyan pek çok sosyal problemler gibi Sanayi Devrimi ile başlamıştır (Akyüz, 2000). Çocukları suça sürüklenmesinde; çocuğun kendi bünyesinden kaynaklı sorunlar, göç nedeni ile hızlı kentleşme, sanayileşme çalışmaları ile birlikte oluşan değer boşluğu yani değerlerin değişimi, ahlaki kurallar karmaşasının yaşanılması, ekonomik sorunlar, iş bulamama, aile içi

problemler, çocuğa verilmesi gereken sevgi eksikliği, ihmale ve istismara uğrama, yetersiz eğitim vb. durumlar olumsuz / etkisiz davranışlardan bazıları sayılabilir (Akyüz, 2011).

Çocuğun ilerideki yaşamında sağlıklı bir birey olarak yetişebilmesi ve gelişiminin tam olarak yerine getirilebilmesi ailesinin parçalanmış olması gerektirmeyip, aile birlikteliği devam eden ebeveynlerin karşılıklı sevgi temeline dayalı olması, güvenli ortam sağlanması ve saygı içerisinde karşılıklı dayanışmanın hüküm sürdüğü faktörlerin olması gerekir. Bu durumlar dahilinde çocuk ile ilgili yapılacak bir çalışmanın ebeveynlerine teslim edilmesi halinde beraberinde alınacak danışmanlık, eğitim, barınma gibi tedbirlerin önemi bu şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Eğer bu destekler yeterince verilmezse risk faktörlerini ortadan kaldıracak önleyici hizmetlerin yerinde kullanılmaması çocuğun suça sürüklenmesinin yeniden gündeme gelmesi söz konusu olacaktır (Kurtuluş ve Ark., 2009).Yapılan araştırma sonucunda toplumun en dezavantajlı grubunu oluşturan Romanlar, erken evliliklerinin yüksek olduğu, özellikle kız çocuklarının erken yaşta evlilikleri, bunun yanında okul çağında olup da çalışan çocukların çokluğudur. Eğitim seviyesinin düşüklüğü, okullarda dışlanmadan ziyade yoksulluk ve aileye ekonomik katkı sağlamak için çocukların çocukların okulu terk edip sokakta çalışması/çalıştırılmasıdır (Barış ve Taylan, 2015). Tüm bunların yanında yönlendirilmeye açık; otizm, hafif düzeyde Mental Retardasyon (MR), zihinsel engeli bulunan çocuklara, ebeveynleri tarafından gerekli ve yeterli destek verilmediğinde suç işleme potansiyeli yüksek olmaktadır. Bunun yanı sıra ebeveynler arasında sürekli devam eden iletişim ve çatışma sorunu, aile bireyleri arasında birbirilerine lakaplı hitap etmeler, işlevsiz ve olumsuz (bozukluk, hastalık vb.) davranış kalıplarının varlığı, nefret, kin, saldırgan tutumlar, stres oluşturacak gerginliklerin çokluğu vb. durumlar çocukların suça yönelimine zemin hazırladığı ve suç işleme potansiyellerini arttırmasında etkili olduğu bilinmektedir.

2.4.4.Çocuk gebelikler/adölesan dönemi hamilelik

Aile, üreme işlevi sayesinde hem neslin devamını sağlamakta hem de evlilik ile kurallar oluşturup cinsel yaşamı kontrol altına almaya çalışılmakta. Aile, çocuğun bağımlı olduğu ilk zamanlarında en temel ihtiyaçlardan olan fiziksel ve ekonomik destek verir. Çocuk, yetişkin yaşamı için ihtiyaç duyduğu tüm fikirleri, değerleri, yaşadığı toplumun sosyo-kültürünü ve toplumun belirlemiş olduğu, rol ve görevleri

ailedeki sosyalizasyon sürecinde kazanmasını sağlar (Çoban, 2009). Yetişkinlerde olduğu gibi çocuklarda da kabul görmek, beğenilmek, sevilmek, onaylanmak, uyum sağlamak, başarılı olmak vb. durumlar temel sosyal gereksinimler içerisinde. Dışlanmışlık, hor görülme, beğenilmemek, istenilmemek özellikle çocuk üzerinde kendini gerçekleştirme, benlik saygısının, özgüven duygusunun üzerinde olumsuz etkiler yaratır. Bu durumlar çocuğun mutsuz olmasına sebebiyet vererek, stres, bunalım ve depresyonların meydana gelmesine neden olabilmektedir. Çocukluk çağında çocuğa uygulanan her olumsuz tutum davranış ve travmatik olaylar çocuğun ileriki yaşamını olumsuz etkileyeceğinden sorunların temeli böylelikle bu dönemde atılmış olur. Yasal anlamda aile kurumunun kurulması için resmi makamlar tarafından onaylanması gerekmektedir. Evlilik; yetişkin bir erkek ile yetişkin bir kadın arasındaki yasal geçerliliği olan, belirli hak ve yükümlülükleri gerektiren bir ilişkidir (Bozkurt 2004. s.376).

Adölesan (ergenlik çağı, erişkinlik dönemi) kelime anlamı olarak; çocukluk ile yetişkinlik arasındaki döneme verilen ad olduğu, bu dönemde çocuk; psikolojik, ruhsal, sosyal, biyolojik gelişimini tam anlamı ile tamamlayamamıştır. Bu dönem bütüncül anlamıyla kişinin biyolojik, psikolojik ve sosyal (biyo-psiko-sosyal) değişimlerle çocukluk döneminden yetişkinliğe doğru geçiş periyodudur (Başer, 2000). Çocukluktan gençliğe doğru geçiş olan ergenlik dönemi, kişide gözlenebilecek sürekli ve süratli gelişimi kapsamakta, Çocuk bu dönemde kendisini tanıma sürecini yaşamaktadır. Çocuğa rehberlik edilecek değerlerin kazanması ve sosyal yönden sorumluluklarını öğrenmesi konusunda yardıma ihtiyacı vardır (Yavuzer, 2013).

Çocuk bu dönemde akıl ve ruh sağlığını oluşturan melekelerden olan “muhakeme” ile ilgili gelişim gösterir. Cinsel psikolojinin özelliklerine adapte olma buhranını yaşayan çocuk hayatta tek başına yürüyebilecek kabiliyette olduğunu biraz ser bir şekilde öğrenir. Çocuğun kendisi ve etrafı hakkında bilgi sahibi olabilmesi yeterli olmamakta, uyum güçlükleri hat safhadadır. Platonik bir sevgi dönemi de bu evrelerde görünmeye başlar. Çevreye karşı ciddi bir şekilde eleştirel bir gözle bakar. Bağımsızlık mücadelesi içinde olan çocuğun hamile kalması onu bağımlı hale getirecektir. Çocuk annede, fiziksel gelişim özellikle iskelet gelişimi tamamlanmamış olup, doğuma hazır değildir. Doğuma hazır olmayan çocuk, doğum esnasında vücudunda çeşitli hasarlar (idrara, dışkı kaçırma vb.) meydana gelerek geri dönüşü mümkün olmayan sonuçlar

doğurmaktadır. Yeterli sosyal destek / gerekli Sosyal Hizmet sağlanmadığı takdirde de psiko-sosyal sorunlar (intihar, madde kullanımı vb.) oluşmaktadır (Çakmaklı, 1991).

Adölesan dönemi gebe çocukluk, genellikle alt sosyo-ekonomik profilde (düşük eğitim seviyesi, gelir yetersizliği, işsizlik kültürel yapı vb.) olan ailelerde daha sıklıkla görüldüğünden, bu durumlara bağlı olarak da bu dönemde zor doğum meydana gelmekte, düşük yapma, bebek ölümü gibi faktörlerin oranı diğer dönemlere göre yüksek çıkmaktadır. Genellikle gelişmekte olan devletlerde, kadınların, okuma-yazma eğitim düzeyi ile statüleri erkeklerden daha düşük çıkmaktadır. Eğitim oranı azlığı ve gelenekleri yüzünden erken evlilik yapılmakta ve çocuk doğurma oranı fazla çıkmaktadır (Başer, 2000). Adölesan annelerin dünyaya getirdiği bebeklerde ise ileriki yaşlarında, fiziksel psikolojik (zekâ geriliği, sinirsel bozukluk vb.) ve ruhsal boyutta çeşitli hastalıkların meydana gelme oranı yüksektir. Adölesan dönemindeki annenin içinde bulunduğu olumsuz süreçlerden korunması, risklerin en aza indirgenmesi ve sonraki süreçte hamile kalması durumunun önlenmesi için düzenli beslenme, cinsel birlikteliğinin belli bir süre ertelenmesi, cinsel yolla bulaşan hastalıklar vb. durumlar hakkında çocuk anneye gerekli ve yeterli bilincin oluşturulması sürecinde “danışmalığa” ihtiyaç duyulur.

Adölesan dönemi annenin yaşı küçüldükçe (adölesanın ilk yılları), ailenin eğitim seviyesi düştükçe, çocuğun benlik saygı düzeyinin azaldığı, öz bakım beceri kalitesinin düştüğü, anne olmaya hazır olmayan çocuk anne ayrıca bireysel sorunlarının yanında çocuk büyütme stresi ile uğraşacağı ve yetişmeye çalıştıkları çocuklarını da ihmal ve istismara uğratabilme riskinin, diğer yaşlardaki anne olmuş kadınların(adölesanın son dönemi) çocuklarından yüksek olduğu bilinen bir gerçektir (Erbil ve Ark. 2006). Tüm bunların yanında çocuk anne ailesi ve çevresi tarafından reddedilme ile karşı karşıya kalır. Bu durum istenmeyen bebek düşüncesine sebebiyet vermekte, bununla beraber kürtaj sorunu doğmakta, bebeği istemeyen adölesan anne kürtajın yasal olmaması gibi hukuki engeller söz konusu olduğundan, kürtajı düşük maliyetli gayri meşru yollardan yapmaya çalışmakta tüm bunların sonucunda adölesan anne; ya vücudunda ciddi tahribatlara yol açacak hastalıklara yakalanmakta ya da ölümle sonuçlanarak hayatı sonlanmaktadır.

2.5.Çocuk Refahı ve Çocuğa Yönelik Sosyal Hizmet Müdahaleleri

2.5.1.Korunmaya muhtaç/ ihtiyacı olan çocuklar

Korunmaya muhtaç çocuklar ve gençler sorunu; Türkiye’de önemle üzerinde durulan ve sık sık güncellenen bir konudur (Cılga, 1989). Korunmaya muhtaç çocuk, kavramsal olarak; çocuğun ailesi veya bakım ve gözetimini yerine getirmede sorumlu kişi tarafından biyo-psiko-sosyal, ruhsal, ahlaki vb. yönden sağlıksız koşullarda yetiştirilmesi, gerekli ve yeterli bir güven ortamı oluşturulmaması, kısaca temel ihtiyaçlarından biri ya da birkaçının karşılanmamasından kaynaklı risk (suça sürüklenme, suç mağduru olma, şiddete maruz kalma, cinsel istismar, yetersiz beslenme vb.) altında bulunan çocuktur. Temel bakımı sekteye uğrayan ya da yetersiz bakım gören çocuğun ileriki yaşamında noksanlıklar (fiziksel, sosyal, ruhsal ve ahlaki yönden) yaşanır. Korunma ihtiyacı içindeki küçüğün, bedenlen, zihnen, ahlaken ve bunların yanında sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği riski bulunan ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk olarak tanımlanmaktadır. Suça sürüklenen çocuk ifadesi ise kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen küçüğü / çocuğu tanımlamaktadır (Erbay ve Ark., 2015).

Korunma ihtiyacı olan çocuk kavramı çok geniştir. Dar anlamı ile yasada belirtildiği ölçüde yeterince özen ve bakım görmemesi neticesinde bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal bakımlarından tehlike içinde olmasıdır (Akyüz, 2015:454).

Çocuklar bulunduğu yaş itibari ile gelişimlerini tamamlayamadığından (gelişim çağında olduğundan) aslında her çocuk (sağlıklı olsun, engelli olsun, suça sürüklenmiş veyahut sürüklenmemiş olsun vb.) bireysel özellikler dikkate alınmadan Korunma ihtiyacı içindeki çocuktur. “Korunma ihtiyacı içindeki çocukların çoğu, çeşitli sebeplerle aile desteğinden yoksundur. Aile desteğinden yoksun kalan çocuk, hayattaki en önemli desteğini kaybettiğinden daha fazla korunma gereksinimi içindedir (Erdoğan, 2011, s.372).” Eskiden çocuklara; varoşlar, ötekiler, serseriler, ötekiler vb. küçük düşürücü ve insanı rencide eden kavramlar yoğunlukta kullanılmış bu çocukların genellikle anne ve babası olmayanlar olarak adlandırılmıştır. Değişen gelişen çocuk koruma politikaları ile Korunmaya Muhtaç çocuk kavramı ortaya çıkmış, sadece ebeveynleri olmayan çocuklar Korunmaya Muhtaç statüsünde olmayıp bunun yanı sıra

anne ve babası olan çocukların da yeterince bakım ve gözetim görmemesi, iyilik hali korunmaması, ihmal ve istismara uğrayabilme ihtimalinin yüksek olması da Korunma ihtiyacı olan çocuk olarak nitelendirilebileceği gibi geniş bir düşünceyi kapsamaktadır. Hızlı nüfus artışı, ekonomik ve sosyal yönden de yetersizliği beraberinde getirmektedir. Ailenin ve çocukların eğitim, sağlık, beslenme ve sosyal güvenceden yoksun bir şekilde hayatlarını idame ettirmeye çalışmalarıyla birlikte çocuklar yoğun bir şekilde ihmal ve istismara uğramaktadırlar (Sezer, 2001).

Korunma ihtiyacı sorunun ciddi boyutlara ulaşmasında çok yönlü toplumsal ve ekonomik etmen etkilidir. Geçiş toplumun yapısı içinde oluşan sorunlar arasında “kentleşme ve sanayileşme sürecinin aile kurumunda meydana getirdiği köklü değişimler ve nüfus artışı nedeni ile çocukların korunması konusu, en önemli toplumsal sorunlardan biri haline gelmiştir (Bıyıklı, 1976). Bu durum günümüz toplumların en büyük sosyal sorunlarından olan, “özel bakım ve korunma gereksinimi içinde olan çocuğun” yüksek iyilik halini, refahını, esenliğini koruma konusu olmuştur. Korunmaya Muhtaç çocukların büyük bir kısmı anne ve / veya babasından yoksun olup, anne ve / veya babasının görev ve sorumluluklarını yerine getirmeyip çocuğu yıpratıp örselemeleridir. Toplumdaki yapısal koşullar, değişme sürecinde muhtaçlık olgusunu yaratır. Toplumsal yapı içerisinde farklı toplumsal /ekonomik düzeylerde bu olgu farklı nedenlerden oluşur (Kıray, 1964 s.3-4). Devletler, çocukla ilgili çeşitli politikalar geliştirerek bu alanda koruma sistemini geliştirmeye çalışmışlardır. Nitekim dünyaca kabul görmüş Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin on sekizinci maddesinde çocuğun korunmasında ilk sorumluluk çocuğun ebeveynlerine ya da vasilerine vermekte olup devletin de çocuğun korunması konusunda gerekli hizmetleri yerine getirmek ve gerekli önlemleri almakla ilgili yükümlülükleri olduğunu belirtmektedir.

Devlet, çocuğun korunmasını bizzat kendisine görev edinmiştir. Anayasa’nın “ailenin korunması ve çocuk hakları” kenar başlığı altındaki 41. maddesine göre; “Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasındaki eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. Nitekim “5982 Sayılı Kanununun 4. Maddesinde; “Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve

sürdürme hakkına sahiptir. Devlet her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.” 5982 sayılı Kanunla getirilen ilavede “her çocuk” diyerek vatandaşlığa bağlı bir ayrımcılığa gidilmeden tüm çocukların korunma altına alınmış olması bir kazanımdır (Erdoğan, 2011, s.371).

Türkiye’de çocukla ilgili politika oluşturma, geliştirme ve uygulama çalışmaları mülga “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)” olan “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” tarafından yürütülmektedir. Korunmaya muhtaçlık olgusu, insan ile doğa ve insan ile insan ilişkilerine dayalı sorunlardan kaynaklanarak toplumsal yapı içerisinde gelişir. Bu yüzden korunma insana, topluma ve doğaya özgü bir gereksinimdir. Tarihsel gelişim evreleri içerisinde, toplumsal sistemlere özgü eşitsiz gelişme sürecidir. Toplumsal sistemlere özgü üretim süreci; belirli toplumsal ve ekonomik yapılar içindeki bireysel-toplumsal korunma gereksiniminin niteliklerini belirler. Kimsesiz ve korunma ihtiyacı içindeki çocuklar ile gençler, bu gereksinimi yaşayan kesimlerdenir. Toplumsal korunma gereksinimi; aile yapılarından kaynaklanan, ailenin tüm ilişkilerini etkileyen ve toplumsal düzeyde belirli sorunları doğuran nitelikleri içerir (Kongar, 1981). Çocuklara yönelik oluşturulacak tedbirler tek elden toplanmaya çalışılmış, kurumsallaşma konusunda yeni adımlar atılmıştır.

03.07.2005 tarihinde kabul edilen ve 15.07.2005 tarihinde ve 25876 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununda “Korunma ihtiyacı olan çocuk” kavramı şöyle tanımlamıştır; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen çocuğu suç mağduru, suça sürüklenen çocuğu ise; kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu tanımlamaktadır. Aynı kanunun 5. Maddesinde Koruyucu ve destekleyici tedbirler sıralanmış “Danışmanlık, Eğitim, Sağlık, Barınma Tedbiri” öncelikli olarak çocuğun kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik çalışmaları ifade etmektedir. Kanunda, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik “danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma” konularında alınacak tedbirleri ifade eder (Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Bunlardan;

Danışmanlık tedbirinin; çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik bir tedbirdir.

2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı ÇKK ister mağdur olsun ister suça sürüklenmiş olsun kanun ile ilişki içerisinde olan çocuklar hakkında ‘koruyucu ve destekleyici tedbirler’ getirerek çocukların korunmasında yeni bir bakış açısı oluşturmuştur. Bu kapsamda, Eğitim Tedbiri, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı(yeni ismi Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı) ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanacak olan “danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma” tedbirleri bulunmaktadır. Çocuk mahkemelerince hükmedilen bu tedbirlere, aynı zamanda (TCK 31. maddesine göre) ceza sorumluluğu olmayan çocuklar bakımından “çocuğa özgü güvenlik tedbirleri” olarak da karar verilebilmektedir (Tekin, 2012).

Sağlıklı toplumlar, sağlıklı kuşaklardan oluşur. Sağlıklı kuşaklar ise çocukların her alanda yeterli ve dengeli yetişmeleri ile elde edilir. Çocuğun iyi yetişmesi için gerekli ortam sıcak bir aile yuvasında vardır. Dengeli bir aile çocuğun gelişimindeki en önemli etkidir. Oysa çeşitli nedenlerle aile ortamına sahip olamayan ve kurumlarda yetişmek zorunda kalan Korunmaya muhtaç çocuklarda bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların başında sevgi ve ilgi eksikliği gelmektedir (Sarp, 1993). 2011 yılının sonuna kadar, Türkiye’de çocuk koruma sisteminin, genel itibarıyla, artık lağvedilmiş bir kurum olan SHÇEK’in sorumluluğu altındaydı. 61. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinde yer alan programında yeniden yapılandırılmasıyla “ASPB” kurulmuştur. SHÇEK’in uhdesindeki bu görevler, hem merkezi düzeyde, hem de bütün illerde, söz konusu Bakanlığa aktarılmaktadır. Bakanlık bünyesinde, beş ayrı ayrı Genel Müdürlükler (Çocuk Hiz., Kadın Hiz., Aile ve Toplum Hiz., Yaşlı Hiz. ve Sosyal yardımlar genel Müdürlükleri) eliyle idare edilmekte ve politikalar oluşturulmaktadır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, hem çocuk mağdurlar, hem de suça sürüklenmiş çocuklar için adli tedbirlerin uygulanması, izlenmesi ve çocuk hakları konularında gerekli olan politikanın oluşturulması, koordinasyonu ve raporlaması dâhil, çocuk koruma konusunda sorumlu kurum olarak, UNICEF için önemli bir ortağıdır (ASPB, 2013)

Danışmanlık tedbiri çalışması, önleyici, koruyucu, destekleyici tedbirlerin koordinasyonunda genel sorumluluğa sahip olan AÇSHB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün eliyle çalışmalar yürütülmektedir. Genel Müdürlüğün talebi üzerine, bu tedbirleri uygulamak için tesis edilen birimlerin hızla yeniden organize edilmesine olanak vermek amacıyla, yerleştirme tedbirleri üzerine çok kapsamlı analiz ve tavsiyeler de sunmalıdır (Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu, 2012). Genel Müdürlük bu husustaki yaklaşımını geliştirmek için bir danışma organı tesis etmiştir. Bu Genel Müdürlük “barınma tedbirleri” uygulanmasından da sorumludur. Bu konuda hem suç mağduru hem de suça sürüklenmiş çocuklara yatılı Rehabilitasyon merkezleri ve çocuğun yeniden yaşamaya entegrasyon için gerekli hizmetleri yerine getirmek amacıyla 5395 sayılı ÇKK uyarınca AÇSHB sorumluluğu altında, 2007’den beri çeşitli illerde yeni bir hizmet modeli olarak (0-12 ve 13-18 yaş grupları çocukları için ‘düzenli’ yatılı bakımın dışında) yatılı bakım birimleri tesis edilmiştir.

Korunma ihtiyacı olan çocukla ilgili olarak yapılan işlemlerde; Çeşitli yollarla kamu kurum ve kuruluşlarına intikal eden vakalar (ihbar, çocuk ihmal ve istismarı, ailenin talebi, herhangi bir suça bulaşmış vb.) ile ilgili olarak, öncü kurum olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında hizmet veren uzman meslek elemanları (Sosyal Çalışmacı, psikolog, sosyolog vb.) tarafından çocuğun kendisi, ailesi ve sosyal çevresinden gerekli bilgilerin ve gözlemlerin toplanarak tanzim ettikleri ve kanaatlerini belirttikleri Sosyal İnceleme Raporunu yetkili mahkemeye (Çocuk ve Aile Mahkemesi) sunarak gerekli işlemlerin başlatılmasını sağlarlar. AÇSHB, yüksek iyilik hali gözetilen çocuğun karşı karşıya kalabileceği her türlü (bedensel, cinsel, sosyal, psikolojik vb.) ihmal veya istismardan korumak ve gerekli önlemleri almak amacıyla, kanun çerçevesinde gerekli tedbirlerin yürütülmesi sürecinde aktif olarak rol almaktadır.

Korunma ihtiyacı içindeki çocukların önemli bir kısmı da suça sürüklenen çocuklar sorunsal olup sadece ülkemizle alakalı bir durum olmayıp dünyadaki tüm ülkelerin önemli bir sorun haline gelmiştir. Bugünün çocukları geleceğin birer bireyi olarak düşünüldüğünde, sadece korunmaya muhtaç durumda olan çocuklar değil tüm çocukların özel sistemlerle korunması toplumsal önem arz etmektedir. Boşanma, ayrı yaşama, terk vb. hallerde aile birliği dağıldığında çocuğun beraber olduğu ebeveyn ona yeterli ilgi ve ihtimamı gösterememekte, açıkçası kendi yaşamına yön vermeyi ön planda tutmaktadır. İşsizlik, yoksulluk, kadının ekonomik bağımlılığı, alkol, kıskançlık

ve ruhsal sorunlar gibi bireysel patolojilerle ailenin sosyal yapısındaki etmenlerin doğurduğu aile içi şiddet yani fiziksel, cinsel ve duygusal kötüye kullanımın beraberinde getirdiği parçalanmış aileye tanık olan çocuklarda da evden kaçma eğilimi gözlemlenmektedir (Sezer, 2001).

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununda çocukların maruz kaldığı ve aile içerisinde meydana gelebilecek herhangi bir risk durumunda, öncelik çocuğun aile yanında ve sosyal çevresinde, koruyucu-önleyici hizmetlerle desteklenmesidir.

Koruyucu-önleyici hizmetin amacı, sorun oluşmadan kaynağında müdahale edilerek; soruna neden olabilecek faktörlerin tespit edilip gerekli mesleki çalışmalarla çözüme ulaştırılmasını sağlamaktır. Türk toplum yapısına uygun sosyal politikalar üretilmesi, ailelerde farkındalık oluşturulması ve bilinç düzeylerinin yükseltilmesi amaçlı eğitim çalışmalarının yapılması en önemli koruyucu-önleyici hizmettir. Bu doğrultuda AÇSHB bünyesinde uygulanan; psikolojik danışmanlık, boşanma süreci danışmanlığı, aile danışmanlığı ve Aile ve Sosyal Destek projesi de koruyucu-önleyici hizmet açısından son derece önemli bir projedir.

Ailelerde var olan ekonomik ve psiko-sosyal sorunların çözümüne yönelik uygulanan Sosyal ve Ekonomik Destek, Ücretsiz kreş, Psikolojik destek, Aile danışmanlığı vb. gibi mesleki müdahaleler ileriki süreçte yaşanabilecek daha farklı riskli ve kronik sorunların engellenmesi açısından değerlendirildiğinde koruyucu-önleyici hizmet olarak da ele alınabilir. Örneğin; Korunmaya muhtaç çocuk statüsünde risk taşıyan ailelere yapılacak olan Sosyal Ekonomik Destek (SED) hizmeti uygulanış amacı itibari ile koruyucu-önleyici hizmet kapsamında ele alınabilir.

Çocuğun haklarıyla olan ilişkisinin odağında çocuklara yönelik politikaların kapsamı ve bu politikaların çocuğa nasıl yaklaştığı önemli bir konudur. Çocuk refah politikasının en belirleyici uluslararası metni olan 20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme çocuk hakları konusunda ve dolayısıyla çocuğun suça sürüklenmesinin engellenmesiyle de ilişkili makro bir değişkendir. Bu sözleşmenin çocuğa yaklaşımında; ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı, yaşama ve gelişme hakkı ve katılım hakkı kavramları ön plana çıkmaktadır. Özetle Sözleşme, bir çocuğun ergin olana kadar korunma gereksiniminin bulunduğunu, bunun da çocuğun

yüksek yararı ve hakları odağında yerine getirilmesi gerekliliğini taraf devletlere iletmektedir (Erbay, 2012).

Bir başka açıdan; ÇHS, uluslararası düzeyde çocukların haklarının korunması ve geliştirilmesi bakımından atılan ilerici bir adım olarak, çocuk koruma sistemlerinin de bu felsefeye uygun olarak ‘çocuğun yüksek yararını’ temel alan bir sistem olarak çalışmasını öngörmektedir. Modernlik, teknolojik ve bilimsel gelişmelerin toplumsal kurumlara nüfuz etmesi anlamına gelmektedir. Modern bir çocuk koruma sisteminde de ‘çocukluğun’, özen gösterilmesi gereken bir geçiş dönem olarak ele alınması gerektiği açıktır. Bu açıdan, çocukların korunup gözetilmesi sağlıklı bireyler olarak yetişebilmeleri konusunda ÇHS’de belirtildiği gibi ailenin ve devletin de bu konularda sorumlulukları olduğunu vurgulamıştır. Modern anlayışta çocuklar ve ailelerin gereksinimleri temel alınarak, sosyal çalışma uygulamalarında özellikle çocuğun iyilik halinin sürdürülmesi konusuna odaklanılmalıdır. Sosyal refahın gerçek anlamını bulduğu ve sosyal hizmet örgütlenmelerinin de buna paralel geliştiği modern toplumlarda, tüm çocukların ve ailelerinin iyilik halini desteklemeye yönelik kapsamlı düzenlemeler, ÇHS’nin ruhuna uygun eksiksiz aile ve çocuk politikaları uygulanmaktadır (Yolcuoğlu, 2011).

Çocukların suça sürüklendiği esnada çocuk artık adalet sistemi içerisine girmiştir. Çocuk adalet sistemi, bir çocuğun mağdur ya da fail olarak yargı sistemi içerisine girmesinden ötürü, çocuğun durumuna özgün yaklaşım, örgütlenme ve hizmetler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Acar, 2012).

Yetişkin adalet sistemi bakış açısı ile farklı olarak çocuk adalet sisteminde ceza unsurlarının çocuğun koruyacak yaklaşımı ile birlikte ele alınmasını gerektirir. Çocuk adalet sisteminden, çocukluk ve gençlik döneminin psiko-sosyal süreçleri ve çocuğun suça sürüklenmesi kavramsallaştırmasının altındaki eğilimin çocuk adalet sisteminin bütün bileşenlerince özümsemesi beklenmektedir. Onarıcı adaletin bir problem çözme yaklaşımı olduğu bu problem çözme sürecine mağduru, faili, sosyal ağlarını, yargı organlarını ve toplumu dâhil ettiğini belirtmiştir. Suç oluşturan davranışın olumsuz sonuçlarının giderilmesinde hem mağduru hem de failin desteğe ihtiyaç duyduğu varsayılmaktadır. Çocuk mahkemelerinin tabi olduğu yasal metinlerin başında 5395 sayılı ÇKK gelmektedir. Bunun dışında 4721 sayılı TMK, 5237 sayılı TCK, 5271 sayılı CMK ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları

Kanunu çocuk mahkemeleri işleyişini yönlendiren kanunlardır. Ek olarak ‘ÇKK’nın Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ve ‘Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik çocuk mahkemeleri yapılanmasının önemli yönetmeliklerindedir (Erbay ve Ark. 2015).

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları çocuk mahkemelerince verilen kararlardan biri olup bu kararlar 5395 sayılı ÇKK tarafında tanımlanmaktadır. Çocuk mahkemeleri uygulamalarında temel amaç “çocuğun yüksek yararı” ilkesi gözetilerek yargı süreçlerinin yerine getirilmesi ve çocuğun eğer varsa ihtiyacı doğrultusunda koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarından yararlandırılmasıdır (Erükçü ve Akbaş, 2012).

5395 sayılı ÇKK çerçevesinde verilen koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikli olarak kendi aile ortamında korunmasını, desteklenmesini sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim ve sağlık konularında alınacak tedbirlerdir (Md. 5). ‘Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik’in 8/1. maddesine göre çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, AÇSHB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine çocuk hâkimince alınmaktadır.

Bunların yanı sıra 5395 sayılı ÇKK’nın üçüncü maddesinde ‘Korunmaya Muhtaç Çocuk’ ve ‘Suça Sürüklenen Çocuk’ ayrı ayrı tanımlanmış olmasıyla birlikte aslında suça sürüklenen çocukların farklı sistemler tarafından ihmal veya istismara maruz kalan mağdur çocuklar olması nedeniyle korunma ihtiyacı içinde olan çocuk olarak ele alınması önemlidir.

2.5.2. Korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik sosyal hizmet çalışmaları

633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla aileyi eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek; korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocukların tespiti, bunların korunması, bakımı, yerleştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetleri yürütmek, bu hizmetler için gündüzlü ve yatılı sosyal hizmet

kuruluşlarının açılması ve işletilmesi görevi Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na verilmiştir. Aşağıda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde verilen hizmetler açıklanmaktadır.

2.5.2.1. Sosyal ve ekonomik destek hizmeti

Bu Yönetmelik, 3 Mart 2015 Salı tarih ve 29284 sayılı Resmi Gazete yayımlanan ve 24.5.1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 26'ncı maddesine ve 3.6.2011 tarihli ve 633 sayılı AÇSHB (Mülga ASPB)'nin Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (g) bentleri ile 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine dayanılarak hazırlanmıştır. Yoksulluk içinde olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatını sürdürmekte güçlük çeken çocuk ve gençlerin bakımı konusunda ailelerin desteklenmesi amacıyla verilecek sosyal ve ekonomik destek hizmetine ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

İnsanların günlük hayatlarını ve geleceklerini tehdit eden, problemlerin giderilmesinde devlet tarafından yürütülen hizmetler yanında, insani duygulardan ve düşüncelerden ve dini inançlardan kaynaklanan faaliyetler sosyal yardımın ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Sosyal yardım, sosyal güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesi, ihtiyaçları karşılıksız olarak gidermek, aynı yardımlar ve bakım, tedavi, rehabilite etme ve yetiştirme yönleri olan bir tür olup kişilerin muhtaçlıklarının araştırılmasına ve kontrolüne dayalı olarak ihtiyaçlarının şeklini ve ölçüsünü belirlemeye çalışmaktadır. Kişileri kendi kendilerine yeterli hale getirmek, muhtaçlıklardan kurtarmak amacını taşıyıp, mahalli ölçülere dayalı bir asgari geçim seviyesinin tespiti, bu konuda araştırma yapması, yardım sağlamada önemli bir kural olmaktadır (Çengelci, 1998).

Sosyal Yoksulluk içinde olup temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorluklar yaşayan kişilere ve ailelere yapılan aynı ve nakdi destekleri kapsamaktadır. Korunması gereken çocukların ve gençlerin korunma altına alınmasına esas oluşturacak nedenin ekonomik sorunlar olması halinde, bu kişilere ve ailelerine kuruluş bakımı yerine, ekonomik destek ve diğer destekleyici sosyal hizmet uygulamalarıyla ailenin parçalanmadan bir arada yaşamasına fırsat sağlamaktır (Tunç, 2011).

2.5.2.2 .Çocuk Koruma Kanunu'ndaki Danışmanlık Tedbiri Hizmeti

Ciddi bir risk altında olmayan küçüğün öncelikle aileleri yanında fiziksel duygusal, bilişsel ve sosyal gelişimlerini sağlıklı şekilde tamamlamaları amacıyla çocuğun bakımını yerine getiren kişilerin ve çocuğun bilinçlendirilip desteklenerek, sosyal yaşama adaptasyonlarının sağlanması, gelişimlerine katkı sağlanması, önleyici ve koruyucu hizmetleri aktif olarak kullanmak konularında gerekli iş ve işlemleri yürütür. Bu Kanun, 15/7/2005 tarih ve 25876 sayı ile korunma ihtiyacı içinde olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usûl ve esaslarına, çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri kapsar.

2.5.2.3 .Ücretsiz kreş

3-6 yaş grubundaki çocuklarının bedensel / ruhsal sağlıklarını korumak, geliştirmeye katkı sağlamak ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla AÇSHB (mülga ASPB) denetiminde açılmış kuruluşlardır. Ekonomik durumlarına bakılmaksızın şehit ve gazi çocukları; Bakanlığa bağlı kuruluşlarda korunma altında bulunan çocuklar; cezaevlerinde hükümlü ve tutuklu olan anneleri ile birlikte kalan çocuklar; ekonomik gücü yeterli olmayan ailelerin çocukları ile ekonomik güçlük içindeki anne veya babası vefat etmiş çocuklar, tek ebeveyni ile yaşayan çocuklar, engelli ebeveyni olan çocuklar, kadın konukevinde bulunan veya ayrılan kadınların çocukları durumları sosyal çalışma görevlisi tarafından değerlendirilerek düzenlenecek sosyal inceleme raporuna sonrasında gerekli işlemler başlatılır. Özel veya kamuya ait kreşlerin kapasitelerinin yüzde üçü (%3) çocukların ücretsiz yararlanması için ayrılır (AÇSHB, [son erişim: 03.05.2018](#))

2.5.2.4 .Çocuk kulübü/etüt merkezleri

Çocuk kulüplerinde, çocukların dersleri ile ilgilenmelerine katkı sağlamak ödevlerini yapmalarına yardımcı olunması konusunda; ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kültürel, sosyal ve sportif etkinlikler düzenlenir. İnsanların özellikle tatil dönemlerinde dinlenirken boş zamanlarını doldurma, onları eğlendirme, mümkün olduğu kadar değişik aktivitelere yönlendirme, tesiste tutma ve tekrar tesise gelmelerini sağlama amacını güden eğlence hizmetleri departmanı oluşmuştur (MEB, 2014). Çocuk kulüplerine kayıt olacak çocukların eğitime devam etmeleri zorunludur. Kuruluşa çocuk

kabulünde, velinin dilekçesi, çocuğun T.C. kimlik numarasının bulunduğu nüfus cüzdanı, sağlık raporu, çocuğun herhangi bir alerjisi, devam eden bir hastalığı bulunuyorsa bu durumu gösteren belge ve yeteri kadar fotoğraf istenir. Çocuğun kuruluştan ayrılışına ilişkin veliden dilekçe alınır.

2.5.2.5. Psikolojik destek hizmeti

Bu hizmetin kapsamında Psikolojik destek ve rehberlik hizmeti sunmak olup kişinin kendini anlamasını sağlamak, farkındalık kazanması, problemlerini tanımlaması ve çözüm yolları üretmesi, kararlar alması, kapasitesini geliştirmesi, çevresiyle uyumlu ve sağlıklı bir iletişim halinde olması ve kendini geliştirmesi için uzman kişilerce verilen profesyonel yardım sürecini ifade etmektedir (Tan, 2000).

Psikolojik danışma, problemi olan bir “danışan” ile “danışman” arasında, danışanın çevresi ile daha etkili davranışlar geliştirmesini sağlayıcı yönde, uyarıcı bir bilgilendirme, tutum ve davranışları ile gerçekleştirilen ve danışanın kendisini daha iyi hissetmesi ve kişisel doyum sağlayacak şekilde davranması amacına yönelik, karşılıklı bir etkileşim süreci olarak tanımlanabilir. Rehberlik ise, bireyin en verimli bir şekilde gelişmesi ve tatminkâr uyumlar sağlamasında gerekli olan seçimleri (tercihleri), yorumları, plânları yapmasına ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması ve ulaştığı bu seçme ve kararları uygulaması için kişiye yapılan sistemli ve profesyonel (uzmansal) yardımdır. Danışmanla danışan arasında cereyan eden bu yardım oluşumu, esasta, karşılıklı görüşmeler yolu ile cereyan eder. İki kişi arasında karşılıklı etkileşim yolu ile cereyan eden psikolojik bir yardım ilişkisidir (www.aktuelldr, net son erişim:04.08.2018).

2.5.2.6. Aile danışmanlığı

Türkiye’de evlilik akti değerini ve önemini korumakla birlikte evliliğin sürdürülebilmesine ilişkin değer yargıları, anlayış ve algılamalarda değişimler yaşanmaktadır. Boşanmaların bireylere getireceği sorumluluklar ve toplumsal yapıda meydana getireceği hasarların telafisinin güçlüğü fayda / maliyet analizi göz önüne alındığında, evliliğe yapılacak yatırımların, sağlıklı aile ve sağlıklı toplum oluşturmadaki rolü, önemi ve gereği ortadadır. Geniş aileden çekirdek aileye geçiş, kadının çalışması ve rol karmaşaları, tek ebeveynli ailelerin artışı gibi birçok değişimi beraberinde getirmektedir (Arkat, 2012). Özne olarak aileyi ele alan ve ailede bozuk ya

da sıkıntı yaratan ilişkileri düzeltmeyi, böylelikle aile üyelerine daha işlevsel yeni iletişim ve etkileşim becerileri kazandırmayı amaçlayan bir iyileştirme sürecidir (Kuşgözoğlu, 2011).

TÜİK'in 2012 verilerine göre; ülkemizde boşanmaların % 39,6'si evliliğin ilk beş yılı içinde gerçekleştiği, bu kritik dönemlerde oluşabilecek sorunlara karşı ailelere danışmanlık ve destek hizmetleri aktarılmasının önemini ortaya koymuş, Türkiye'de Aile Yapısı Araştırmasında eşler arasında problem oluşumunda eşlerin tutumlarının ne olduğunu öğrenmek amacıyla evli bireylere, "Eşinizle önemli bir sorun yaşadığınızda öncelikli olarak kimden veya nereden destek almayı düşünürsünüz?" sorusu yöneltilmiştir. Buna göre, Türkiye genelinde ailelerin yüzde 62'sinin böyle bir durumda kimseden yardım almadığı görülmektedir. Bu yardımı aile büyüklerinden alanların oranı ise yüzde 22'dir. Uzman kurum ya da kişilerle görüştiklerini belirtenlerin oranı ise sadece yüzde 2,7'dir. Aile mahkemeleri uygulamaları konulu araştırmada (Türkiye'de Aile Mahkemesi Uygulaması ve Uygulamanın Değerlendirilmesi) yukarıda da zikredildiği gibi boşanma davası açmak için gelen eşlerin psikolojik yardım almalarının eşler arasındaki sorunların dava açılmadan çözümünde etkili olabileceği sonucu ortaya konmuştur (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do%3Fid%3D13469>). Bu yapılanmalar içerisinde boşanma gibi kriz dönemlerinde hem öncesinde hem de sonrasında ortaya çıkabilecek muhtemel sorunlar için danışmanlık faaliyetleri gibi aile destek hizmetlerine ilişkin çalışmaların yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. 2012 yılının son üç ayında başlayan pilot uygulama çalışmaları devam ederken, danışmanlara yönelik daha kapsamlı bir eğitim programı hazırlanmış ve eğitim programını vermek üzere eğiticiler eğitilmiştir. Hazırlanan eğitim programının yaygınlaştırılması ve Aile Mahkemeleri ile işbirliği içinde mahkemelere başvuruda bulunan çiftlere Aile Danışmanlığı Hizmeti kapsamında Boşanma Süreci Danışmanlığı hizmetinin ülke genelinde yaygınlaştırılması planlanmıştır. Söz konusu illerde yaşayan vatandaşlarımız AÇSHB İl Müdürlüklerine doğrudan başvurabileceği gibi Aile Mahkemelerinden de konuyla ilgili bilgi almaları mümkündür.

Aile ve Boşanma Süreci Danışmanlığı Hizmeti; Boşanma Öncesi, boşanma süreci ve boşanma sonrası Destek ve Danışmanlık çalışmaları olarak üç başlık altında toplanabilir. Hizmeti veren 81 ilde AÇSHB İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezlerindeki uzman personel aracılığıyla; eşlerin bozulan ilişkilerini yeniden

yapılandırma ve boşanma sürecinde yaşayacakları sorunlar ve mevcut durumlarını gözden geçirerek kararlarını yeniden değerlendirme fırsatını da kullandırmalarını özendirerek danışmanlık desteği sağlanmaktadır. Aile içi iletişim sorunları nedeni ile boşanma noktasına gelmiş fakat ortak karar ile aile danışmanlığını almak için başvuru yapan ailelere yönelik verilen hizmetlerde; bireylere iletişim becerisi kazandırma, çatışmaları çözme, sağlık problemlerinin tedavisinin yapılması ve yönlendirme, ebeveynlerin yeniden yapılandırılması, ebeveyn-çocuk arasındaki iletişimlerini düzenlemek, adli mercilerin bildirmiş olduğu vakalar ile ilgili bireylere öfke kontrolü ve danışmanlık yapılması vb. durumlar sayılabilir (AÇSHB, son erişim: 03.05.2018).

2.5.2.7. Evlat edindirme hizmeti

Öz ailesi yanında kalamayan, kan bağına dayanmaksızın bir akit ile yasal ve sosyal açıdan ana-baba ve çocuk bağına kurulmasıdır. Çocuğa sunulan evlat edinme hizmeti çocuk refahı alanının önemli bir diğer düzenlemesidir. Sürekli bakım sağlayan bir hizmet türü olması sebebi ile “kurum bakımı ve koruyucu aile” bakımından farklılık gösterir. Başta dinsel inançlardan kaynaklanan, özellikle atalara tapma dinlerinde ocağın sönmemesi, dinin devamının sürmesi gibi amaçlarla başlayan evlat edinme uygulaması sonraları duygusal, ahlaki ve toplumsal amaçlara hizmet etmiştir. evlat özlemini giderme gibi duygusal yönü yanında toplumsal işlevleri de olmuştur (Koşar, 1992)

Medeni kanunumuzda eğer varsa öz ana-babanın ve yaşı uygunsa çocuğun evlat edinmeye rızası alınır (İnan, 1968). Evlat Edinme durumu evlat edindirilmeye uygun bir çocukla, durumu evlat edinmeye uygun kişi/eşler arasında hukuki bağlar sağlanarak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır (<http://www.korev.org.tr/sayfa/evlat-edinme-nedir.html>). Şuanda Evlat edindirme hizmeti “Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük”e göre faaliyetler sürdürülmektedir. Bu tüzükte küçüklerin hem ülke içerisinde hem de uluslararası evlat edindirme aracılık işlemlerini yürütülmesi usul ve esasları kapsamakta, bu husuta; küçüklerin, evlat edinilmesi aracı faaliyetleri işlemleri, küçüğün/çocuğun yüksek yararı gözetilerek bu konuda çalışmaların yapılmasının ve küçüğün evlat edindirme hizmeti aldıktan sonraki sürecindeki hakları korunmasında ilişkin şartları sağlamaktadır. Evlat Edindirme koşullarında ise TMK’nın 311 ve 312.ci maddeleri gereği çocukların uygun kişilere evlat edindirilme hizmetinin uygulama esaslarını belirlemekte, bu konuda AÇSHB

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü yükümlü kılınmış, evlat edinenin yetki ve sorumluluklarını belirlemek ve hizmetin etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/evlat-edinme>).

2.5.2.8. Koruyucu aile hizmetleri

Koruyucu aile yönetmeliğine göre çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakılamayan ve korunma altına alınmış olan çocukların, kısa veya uzun süreli olarak bakımlarını üstlenen aile ya da kişilerin yanında, devlet denetiminde, yetiştirilmelerine, koruyucu aile hizmeti bu hizmeti veren kişi ya da ailelerde koruyucu aile denilmektedir (Karataş, 2007). Koruyucu Aile Hizmetinde amaç, çocuk için karmaşık ve sorunlu olan bir dönemde özenli davranılarak çocuğun bu dönemi örselenmeden geçirmesini ve normal hayatını devam ettirmesini sağlamaktır. Koruyucu aile hizmeti, kurum bakımı, ev tipi bakım gibi bakım modellerine göre oldukça farklı bir uygulamadır. Koruyucu aile bakımı, çocuğa öz ailesi tarafından bakılmadığı, çocuğun evlat olarak verilmesinin mümkün olmadığı ya da uygun görülmediği durumlarda bir aile yanına yerleştirilerek geçici veya devamlı bir süre içinde bakımının sağlanmasıdır (Üstüner, Erol ve Şimşek, 2005).

2.6.Çocuk Koruma Kavramının Ülkemizdeki Tarihsel Seyri

2.6.1.Osmanlı Devletinin son dönemi ve Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarında çocuk alanındaki gelişmeler

Yukarıdaki bilgilerin yanı sıra Osmanlı döneminde doğrudan çocuğu korumak için açılmış kurumlardan birisi de günümüzde Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu olarak bilinen Himaye-i Etfal Cemiyeti' dir. Devletin desteklediği sivil bir girişimdir.

Türkiye'de sosyal hizmetler, Cumhuriyet döneminde çok önemli bir birikime kavuşmuş durumdadır. Bu birikim toplumsal yapımızda günümüze kadar devam eden birçok boyutu ile Osmanlı dönemine dayanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurumlar kurumu olup yarı teokratik-monarşik özellik taşıyan bir toplum yapısından laik cumhuriyete yönelen bir toplum yapısını ifade etmektedir. Aynı zamanda, Türk Devrimi olarak adlandırılan köklü dönüşümün de başlangıcını belirlemektedir (Çengelci, 1998). Bu nedenle toplumsal yapının önemli bir parçası olan çocuklara yönelik sosyal politikanın oluşmasına ilişkin gelişmeleri görebilmek için de Osmanlıdaki tarihsel seyre

değirmek gerekmektedir. İmparatorluktan Cumhuriyete geçiş süreci içerisinde Türk halkı birçok savaş olayları yaşamaması, savaş ile birlikte toprak kayıplarının yaşanması bunun yanı sıra yaşanan göçler ile ekonomik, sağlık, sosyal, eğitim vb. konularında ciddi boyutta sorunlar yaşanmıştır. Savaşlarda cephede birçok insanın ölümüne, kaybedilen topraklardan özellikle merkezi yönetime doğru göçlere, tarımda üretim yetersizliğine, salgın hastalıklara, ölüm oranının yükselmesine özellikle çocuk ölümlerinin artmasına neden olmuştur.

Osmanlı Devleti döneminde “Avarız ve Müessesatı Hayriye” adını taşıyan vakıflar kanalıyla dul ve yetimlere yönelik sosyal yardım çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Tanzimatın ilanı ile birlikte yetimlerin haklarını korunması amacıyla kurumsal çalışmalar başlatılmıştır. Korunmaya Muhtaç çocuk sorununu çözmek amacıyla;

“1851 yılında kurulan Eytam Nazırlığı,

1868 yılında Tuna Valisi Mithat Paşa tarafından kurulan ıslahhaneler,

1872 yılında kurulan Darüşşafaka,

1882 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi,

1896 yılında İstanbul’da açılan Darülaceze, Osmanlıda özellikle savaş yıllarında, savaş yetimleri ve diğer korunmaya muhtaç çocuklara yönelik olarak ilk kurulan kurumlardan biridir. Sultan 2. Abdülhamid’in şahsi girişimleri ile açılmış ve kimsesiz yoksul ve terk edilen çocukların korunduğu önemli kurumlardan biri olmuş, bu görevini Cumhuriyet kurulduktan sonrada uzunca bir süre devam ettirmiştir (Mamur Işıkcı, 2015).

1903’te 2. Abdülhamit tarafından kurulan Darül-hayr-ı Ali, özellikle işsiz, güçsüz serseri dolaşan ve korunmaya muhtaç durumda olan çocuklarla ilgili çalışmalar yürütmüşler.

1915 yılında Trablusgarp ve Balkan savaşlarında şehit olanların çocuklarına bakmak üzere kurulan Darüleytamlar,

1917 yılında kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti” Korunmaya Muhtaç çocuklara yönelik çalışmalardan ilk akla gelenlerdendir. İstanbul’da çocuk misafiri olarak çalışmalara başlayan bu cemiyet, özellikle Cumhuriyet döneminde anne ve çocuğa yönelik birçok çalışmayı başlatarak Sosyal Hizmet alanında damgayı vurmuştur. Trablusgarp, Balkan Savaşları, 1.Dünya Savaşları ülkeye insan gücü ve ekonomik açıdan yıkım getirmiş olup temel gıda maddelerinin sağlanmasında büyük zorluklar yaşanmıştır. Yaşanan bu sıkıntıların yanı sıra salgın hastalıklar (çiçek, sıtma, verem vb.) yoğun göç alan İstanbul’un yoksulluk boyutu anlatılmayacak bir duruma getirmiştir.

1917 yılında İstanbul’da kurulan “Himaye-i Etfal Cemiyeti” 28 Kasım 1917 tarihinde 1. Dünya Savaşı nedeniyle cephede savaşanların çocukları ve yaşanan toprak kayıpları sonrası Anadolu’ya göç eden ailelerin kimsesiz ve yoksul kalan çocuklarına bakmak amacıyla İstanbul Firuz Ağa’da 100 kapasiteli çocuk misafirhanesi açarak ilk adım atılarak işe başlamıştır. Cemiyet, çocuk ve anneye yönelik birçok çalışmayı hayata geçirmiştir. Milli Mücadele Döneminde Anadolu’ya geçip Milli desteğe destek veren kurucular Atatürk’ün desteğini alarak 30 Haziran 1921 tarihinde Ankara’da “Himaye-i Etfal Cemiyetini” kurmuşlardır. Bu cemiyet süt damlaları, aşevleri, talebe sofraları, yuvalar, kreşler, muayenehaneler, çocuk bahçeleri, kütüphaneler vb. açarak yeni kurulmuş olan devlete destek olmaya çalışarak sağlıklı nesiller yetiştirme çabasına girmişlerdir. 1935 yılında “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” ismini alan Himaye-i Etfal Cemiyeti sadece kuruluş çalışmaları ile yetinmemiş, sosyal hizmet alanında birçok inceleme ve araştırmaya da öncülük etmiştir. Çocuk Esirgeme Kurumu İstanbul Merkezince yapılan “Serseri ve Satıcı Çocuklar” projesi Cumhuriyet Döneminin Korunmaya Muhtaç Çocuklara yönelik ilk kapsamlı araştırmalardan birisidir. Bu proje ile sokak çocukları konusunda kapsamlı bir çalışma yapılarak konunun önemi dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’ye aktarılmıştır. Konunun gündeme gelmesiyle sorun Büyük Millet Meclisine taşınmış, dönemin bakanları Korunmaya Muhtaç Çocuklar konusu üzerinde çalışmalar yaparak 1949 yılında “5387 sayılı ilk Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu” çıkmıştır (Çavuşoğlu, 2010). Bu Kanun Türk Medeni Kanunundaki “...ve Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre haklarında korunma tedbirleri alınmasında zaruret görülen...” tabiri dayanak noktasını oluşturup, Medeni Kanunda çocukla ilgili belirtilen maddelerle birlikte uygulanacağı konusu olmuştur. Korunmaya Muhtaç Çocukların bakılıp yetiştirilmeleri amacıyla çıkartılan bu kanun MEB, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı görevlendirilmiş, “Bu Kanun, uygulamada yeterli olmadığı,

MEB kanunla verilen görevleri yerine getirememesi ve mahalli idarelerin mali imkanlarının yetersiz olması nedenleri ile 7 yıl yürürlükte kalan 5387 sayılı Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır (Serozan, 2005, s.30). 1957 yılında 6972 sayılı Kanun çıkarılmıştır. Kanunun yürürlükten kaldırılmasına birçok maddesinin yeterince açık olmaması, uygulayıcılar tarafından anlaşılmasında zorluklar yaşanması sebep olmuştur. Ayrıca kanunda, çocukların korunması ile ilgili örgütlenmeye yer verilmemiş olması, kısa zamanda kaldırılmasını gerekli kılmıştır. 5387 sayılı kanundan istenilen verimin alınamamasına neden olarak, kanunla Ayrıca kanunla birlikte yetki ve görev karmaşası yaşanması diğer önemli nedendir (5387 sayılı Kanun hazırlanırken birçok maddesinin açık olmaması, uygulama esnasında zorluklar yaşanmasına sebep olmuş, özellikle çocukların korunması konusunda örgütlenmeye yer verilmemiş, eksik taraflar kısa sürede anlaşılmıştır. Kanunun uygulanmasında Milli Eğitim Bakanlığı'na verilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinde yetersiz olması, bunun yanı sıra mali yetersizliklerin ciddi boyutta olması kanunun birçok yönden uygulanmamaya engel oluşturmuştur). Her ne kadar aksayan tarafları bulunsa da çocuk alanında ilk çıkarılan kanun olması bakımından önem taşımaktadır.

1957 yılında 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun ise uygulamada 5387 sayılı Kanunun yaratmış olduğu çeşitli sorunların giderilmesi ve uygulamaya daha ileri seviyede düzenleme yolları getirerek daha yatkın hale getirilmesinin sağlanması amacıyla hazırlanmıştır. Bu kanun kapsamına giren çocukların bakılması ve korunması görevleri en başta belediyeler ile il özel idarelerinin ortaklaşa kurdukları koruma birliklerine verilmiştir (Ballar, 1988, s.6). 6972 sayılı Kanun yürürlükten kaldırıldığı 1983 yılına kadar 26 yıllık süre içerisinde kimsesiz ve korumasız çocuklara sunulan hizmetlerin temel dayanağı olmuştur. 6972 sayılı Kanunun 1. maddesinde “Korunmaya Muhtaç Çocuk” hakkında açıkça bir tarif yapılmıştır. Gruplar halinde birtakım çocuklar maddeler halinde sayılmış ve belli kriterlere göre sayılan bu çocuklara “korunmamaya muhtaç” denileceği belirtilmiştir. 6972 sayılı Kanunun sonraki maddelerinde ise bu gibi çocuklar hakkında ne gibi tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmiştir. 6972 sayılı Kanun kimsesiz çocuklara bakım konusunda Belediyelere, İl Özel İdarelerine, Sağlık ve Milli Eğitim Bakanlıklarına çeşitli sorumluluklar vermiştir. Bu kanun da eleştirilere maruz kalmış, özellikle bütüncül sosyal hizmet çalışmaları konusunda yetersiz kalıp çocuklarla ilgili olarak tek başına çocuk alanında yeterli hale gelememiştir. Buna bağlı olarak bu kanunun da eksik

kaldığı birtakım hususlar vardır. 6972 sayılı Kanun kapsamında korunmaya muhtaç çocuklar ile ilgili hizmetler çok başlı bir görünüm halinde ve dağınık bir şekilde sürdürülmesi nedeniyle iş ve işlemlerdeki koordinasyonun oluşturulmasında aksaklıklara, yetersizliklere sebebiyet vermiştir ve çocuklara verilen hizmetlerin sağlanması konusundaki dağınıklık uzunca bir süre giderilememiştir (Zevkliler, 1957).”

2.6.2 .Ülkemizde çocuğa yönelik çalışmaların profesyonelleşme süreci

Sanayileşme hamlelerinin ve kırdan kente göçün yarattığı toplumsal sorunların örneklerinden biri olarak korunmaya muhtaç çocuklar sorununun ortaya çıkması Korunmaya Muhtaç Çocuklar Yasası'nın çıkarılmasını zorunlu kıldı. Bu yasa, çocukların korumasını doğrudan amaçlayan ve korunmaya muhtaç çocukları bir bütün olarak ele alan ilk özel yasadır. Bu yasada dar tutulan korunmaya muhtaç çocuk kavramı 15.05.1957/6972 sayılı yasa ile genişletildi (Tomanbay, 2001).

Dünyada değişen dengeler beraberinde kamu kurumlarının da değişikliğe uğramasına sebep olmuştur. Ülkemizde 1961 yılında Ankara'da Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olarak Sosyal Hizmetler Akademisinin öğretime başlamasıyla gerçekleşmiştir. Bunun yanı sıra 1967-1968 öğretim döneminde Hacettepe Üniversitesinde Fen ve Edebiyat Fakültesine bağlı olarak sosyal çalışma bölümü öğretime başlamış, 6 yılda sosyal çalışma alanında açılan 2 okul mesleğin ortaya çıkıp gelişme sürecinde umut sergilemiş, 1982 yılında üniversitelerde yapılan yeni yasal düzenleme kapsamında Hacettepe üniversitesine bağlı olan sosyal çalışma ve sosyal hizmetler bölümü kapatılırken, Sosyal Hizmetler akademisi aynı üniversiteye yüksek okul statüsünde bağlanıyor (Tomanbay, 1999).

Çocuk alanında daha sonraki yıllarda; Hacettepe Üniversitesinde 1959 yılında Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulmuş, 1961 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi kurularak alanın ihtiyaç duyduğu profesyonel meslek elemanlarının, sosyal hizmet uzmanlarının yetiştirilmesine başlanmıştır.

1963-1967 döneminde I. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, korunma ihtiyacı çocukların bakımı ve yetiştirilmesi, çocuk suçluluğunun önlenmesi, özellikle engelli çocuklar konusuna daha fazla ilgi gösterilmesi, çocuk emeğinin kötüye kullanılmasının önlenmesi ve böylelikle çocuk refahının sağlanması amaçları ortaya konulmuştur. Alana hizmet üretecek sosyal hizmet kurumuna duyulan ihtiyacın altı çizilmiş, ayrıca

çocuklara götürülecek nitelikli sosyal hizmet faaliyetleri için yetişmiş insan gücüne olan ihtiyaç nedeniyle bu hususta kamu politikaları kabul edilmiştir (Danışoğlu, 1999, s.431).

Beş Yıllık Kalkınma Planlarında çocuk koruma alanında yeni düzenlemeler, kanuna ek olarak çalışma yöntemleri belirlenmiş ve gelişme çalışmaları bu kalkınma programları ile geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu konuda;

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; "Sosyal Hizmet alanında faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında koordinasyon tesis edilerek mevcut kaynakların en verimli şekilde kullanılmasına çalışacağı; sosyal yardımların, gönüllük ilkesine göre işlediğinden, azami seviyeye çıkarılacak şekilde teşvik edileceği; milli bir müessese olarak Türk toplumunda sosyal hizmet ve yardım açısından önemli bir yeri olan vakıfların bu özelliklerinden saptırılmadan vakıf hukuku ve kültürüne uygun olarak teşvikinin sağlanacağı" belirtilmiştir (DPT, 1984).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; "Sosyal Hizmet ve yardımların düzenlenmesinde mahalli yöneticiler ile o mahallin insanların da daha fazla rol almalarının sağlanması; çocuk yuvası, yetiştirme yurdu ve diğer sosyal kuruluşlarının yapımında vakıflar ve özel kesim girişimlerin teşvik edileceği; mahalli idarelerin sosyal hizmetler ve yardımlar konularındaki katkılarının artırılacağı" belirtilmiştir (DPT, 1989, s.306).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; "Halkın ortak yerel ihtiyaçlarını karşılayan yerel yönetimlerce yürütülmesi ile etkinlik, hız ve verimlilik kazanan kamu görevlerinin yerel yönetimler tarafından yönetilmesinin sağlanacağı; bu amaçla turizm, çevre, kültür, spor, köy hizmetleri ve sosyal hizmetlerden başlayıp, plan dönemi boyunca diğer sektörlere de yaygınlaştırılacak şekilde merkezi yönetim tarafından sağlanmakta olan abazı hizmetlerin il özel idarelerden başlanmak üzere yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluğuna bırakılacağı öngörülmüştür (DPT, 1995, s.130-131).

Ülkemizde 1979 yılında yayımlanan ve 1982 yılında yürürlüğe giren 15.07.2005 tarihinde 5395 sayılı ÇKK ile yürürlükten kaldırılan 2253 sayılı "Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun" ile başlamıştır (Tarımeri, 2007).

“1983 yılında çıkarılan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile SHCEK kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. 1983 yılında kabul edilen 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile yeni bir dönem başlamıştır. Yeni dönem, yeni yönetim anlayışını maalesef getirememiş, çocukların bakım ve gözetiminin kurumlarda yerine getirilmesinin çocuk koruma politikalarındaki belirleyiciliği devam etmiştir (Salim, 2011). Bu dönemde de ailenin bütünlüğünün korunması, çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi için, ailenin güçlendirilmesi hususları ihmal edilmiş, aile ve çocuğu birlikte ele alan bir örgütlenme anlayışı geliştirilememiş çocukların bakım ve gözetiminin kurumlarda yerine getirilmesinin çocuk koruma politikalarındaki belirleyiciliği devam etmiştir. SHÇEK’in kurumsal yapısında çocuk koruma politikalarında yaşanan gelişmeler ve kurumsal yapıda meydana gelen sorunlar nedeniyle yıllar içerisinde pek çok kez değişiklik yapılmıştır. Sosyal Hizmet ve Çocuk Esirgeme Kurumu 2002 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına, 2003 yılında ise Başbakanlığa bağlanmıştır. 2011 yılından itibaren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı altında en son 2018 yılında AÇSHB ismi değişerek “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” adı altında teşkilatlanarak, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü adı ile faaliyetlerini sürdürmektedir.

Türkiye’de çocuk alanında mahkemelerinin kuruluşu ile ilgi olarak 1979 yılında çıkarılan 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri hakkındaki Kanun’un uygulanması gerekli altyapının oluşmaması nedeniyle Haziran 1982 yılına bırakılmıştır. 1982 yılında yürürlüğe giren Kanun ile ilk çocuk mahkemesi 1987 yılında Ankara’da çalışmalarına başlamış olup ilerleyen süreçte bu mahkemelerin sayısı artırılmıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı ÇKK ile 2253 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır (Erbay ve Ark. 2012).

2.7. Danışmanlık Tedbirinin Uygulanma Süreci Faaliyetleri ve Mevzuat Kapsamı

Bu başlık altında genellikle Sosyal Hizmet bakış açısından “Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik” faaliyetinin nasıl işlediği ve bu tedbir faaliyeti yerine getirilirken nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine dair başlıklar halinde mevzuata bağlı kalınarak yerine getirilmiştir. Geliştirilebilecek bir çocuk politikasının en önemli görevi uluslararası (Birleşmiş Milletler vb...) Ölçekte yapılandırılmış standartların ulusal yasalara ve uygulamalara yansıtılmasıdır (Karataş, 2007).

Danışmanlık Tedbirinin uygulanması ile alakalı yönetmeliğin 12. maddesinin 1.fikrasında Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda, çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik rehberlik önlemleri olarak belirtilmiştir (Tarımeri, 2007).

2.7.1. Danışmanlık Tedbirinin Hangi Durumlarda Verildiği Konusu

Herhangi bir şekilde suça sürüklenmiş, ihmal ve istismara uğramış veya ihmal / istismara uğrama riski yüksek olan, sokakta çalıştırılan vb. çocukların; bir daha suça bulaşmaması, ihmal ve istismara uğramaması, var olan sosyal risklerin en aza indirgenmesi, olumsuz çevresel risklerden korunmasına katkı sağlanması, ebeveynlerin üstlenmiş olduğu rollerini yerine getirmesine destek olunması amaçlarıyla, çocuk, aile ve sosyal çevre odaklı olarak bir meslek elemanı tarafından rehberlik ve danışmanlık hizmetinin yürütüldüğü temel amacın ailenin kendi kendine yetebilecek düzeye ulaşması olan “Çocuk, Aile veya Asliye Hukuk Mahkemeleri” tarafından verilen, çocuğun korunmasına ve desteklenmesine yönelik tedbirlerden biridir. Bu çalışma sorun çözmeye yöneliktir. Aile birliğinin sarsılması, aile içinde aksama ve yetersizlik olması durumunda yapılabilecek çalışmalarla sorunun giderilmesine, aile birliğinin yeniden düzgün bir biçimde işlemesine yardımcı olunur. Çocukları zarardan korumak öncelikle ailenin başarısız olduğu konularda gerekli önlemlerin alınmasının aile ve çocuk refahı politikasını temeli, hizmetlerin esas amacı olması gereği ortaya çıkmıştır. Çocukları kurum bakımından korumak aileyi kuran eşlerin beraberliklerini sağlıklı bir şekilde yürütmelerine büyük ölçüde bağlıdır. Ailelerin başarısızlığına engel olmak aile birliğinin baştan uygun biçimde kurulması, kurulduktan sonra düzgün işlemesi için gerektiğinde yardımcı ve destek olunması ile mümkündür (Koşar, 1992). Önceki dönemlerde ağırlıklı olarak uygulanmış olan kurum bakım hizmetleri yerine günümüzde çocuğun aile içinde yaşamasını sürdürebilmeyi amaçlayan hizmetler ön planda tutulmaktadır. Bu anlayışla Danışmanlık tedbiri çocuğu ailesi içinde bulunduğu duygularını, fiziksel ve biyolojik gelişimi, kişilik yapısı ve sosyal çevresi ile bütüncül-sistematiik bir yaklaşımla ele alır.

Aile hizmet kurumları, aile yaşamının güçlenmesine, korunmasına aile sorunlarının önlenmesi ve çözümüne, aile üyelerinin aile birliği içinde sağlıklı gelişme ve duyurucu yaşam sürmelerine, ailenin toplumda uyumlu bir birikim olarak işlemesine

yardımcı olan kuruluşlardır. Aile toplumun temel birimi olarak üyelerininbarınma ve bakım gibi fiziksel, sevgi, güven, şefkat gibi duygusal, toplumsallaşma, öğrenme gibi sosyal ve zihinsel, seks ve üreme gibi cinsel ihtiyaçlarının karşılar (Koşar, 1992). Aile Hizmet kurumlarından olan Danışmanlık tedbirinin amacı; ailede var olan sorunlara yönelik uygun mesleki müdahalelerle çözüm önerileri geliştirmek, çocuğu ailesi ve sosyal çevresi ile birlikte değerlendirmek, sorunun farkına varmalarını sağlamak ve buna bağlı oluşabilecek / risk teşkil edebilecek faktörleri önlemek, “kendi kendine yardım ilkesi” doğrultusunda ailenin sorun çözme becerilerini geliştirmek, sosyal hayata adaptasyonlarını sağlamak ve bu yönde aile ve çocuğun bilinç düzeylerini artırmaktır. Anne ve babanın boşanması, ölümü, ayrılık ya da terk gibi nedenler ve aile bütünlüğünün bozulması çocuk üzerinde olumsuz etkilere sebep olmaktadır. İstismar edilen bir çocuk bile olsa, ebeveyninden ayrı olmak çocukları dehşete düşürür. Çocuğun aileyi terk eden ebeveyni özlemesi doğaldır. Bu durumla karşı karşıya kalan çocuklar birtakım tepkiler verirler. Bu tepkiler şunlardır; asilik, kavgacılık, kabalık, ilacın kötüye kullanımı, alkol kullanımı, huzursuzluk, okul başarısında azalma ve evden kaçma (Barış, 2009).

Danışmanlık tedbirinin uygulanabilirliği; uygulamayı yapan meslek elemanın mesleki donanım, yeterlilik, teoriyi pratiğe aktarma yetisi ile birlikte aile ve çocuğun sürece vereceği katkıya, sürecin sağlıklı yürüyebilmesi ise meslek elemanı ile çocuk/aile arasında kurulacak güven duygusuna bağlıdır. Uygulamanın devamlılığı ise; aileye sunulacak etkili mesleki müdahalelere ve bu müdahalelere aile ve çocuğun olumlu geri bildirimlerde bulunmasına bağlıdır. Sosyal Hizmetler açısından bakıldığında bir çok açıdan verilen Danışmanlık hizmetinin bu şekilde belirtilerek düzenlenmesi ile tedbirde belirtilen bu Danışmanlığın hedef kitlesi çocuğu yetiştirme konusunda zorluk yaşayan ailelerdir (Tarımeri, 2007).

2.7.2. Danışmanlık tedbirinin kapsamı

Çocukların bedenlen, ruhen, zihnen, psiko-sosyal, duygusal gelişimini desteklemek ve iyilik hallerini korumak, çocuğun okulda aile içinde ve sosyal çevresi ile uyumunu güçlendirmek ve yeteneklerine uygun bir meslek sahibi olarak hayata hazırlanmalarını sağlamak, okuma yazma bilmeme, okul devamsızlığı, okul başarısızlığı gibi eğitim sorunlarının çözümüne yönelik faaliyetler ve akademik başarısını artırma konusunda yardımcı olmak, tüm bunların yanı sıra çocuğun davranış bozukluğu

sergileme, madde kullanımı eğilimi gösterme, ergenlik problemleri, öfke kontrolü sorunu, sosyal beceri sorunu, aile içindeki iletişim problemleri, ailede parçalanma, ailede çocuğa verilen değerin azlığı, yeterli duyarlılığın olmaması, ailenin göç etmesi ile birlikte buna bağlı sorunlar gibi konularda korunma ihtiyacı olan çocuğu veya suça sürüklenen çocuğu, aileyi ve çocuğun bakımından ve eğitiminden sorumlu kişileri bir arada sistematik bir şekilde ele alan, suç ve mağduriyetin tekrarlanmasını engellemek üzere riskleri ve koruyucu önlemleri değerlendiren ve normal gelişimi destekleyen müdahale eden psiko-sosyal ve eğitsel destek hizmetleri aktif olarak devreye koymak amacıyla Danışmanlık tedbiri kapsamına alınabilir. Bunun yanı sıra çocuğun içinde bulunduğu ailesine yönelik; çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere (anne-baba-bakımını üstlenen kişiler vb.) ebeveynlik becerilerini artıran ve psiko-sosyal hizmet veren aile danışmanlığı, psikolojik danışmanlık vb. konularda hizmetler duruma uygun olarak verilebilir. Ayrıca olumsuz/negatif gibi etkisiz davranışları pozitif davranış durumuna getirmek amacıyla davranış değişikliği için anne ve babalar veya çocuğun bakımından sorumlu kimse aile eğitimi programlarına yönlendirilebilir. Çalışma, her sosyal hizmet yöntem çalışmasında olduğu gibi bir inceleme, değerlendirme ve bunlara dayalı tedavi planı belirleme ve uygulama sürecini içerir. Sosyal Hizmet Uzmanı ailenin sosyal, ekonomik, kültürel, vb. durumlarını inceler; üyelerin psikolojik özelliklerini belirler, sosyal çevre kapsamında işleyişlerini, aile ve aile üyelerinin iç dünyalarını görmeye çalışır. Her aileyi bir sistem olarak ele alır; gelişimlerini tamamlamalarına yardımcı olur (Koşar, 1992).

Genel olarak parçalanmış, içinde şiddeti bantıran ve kendi temel işlevlerini görmekten mahrum aileler sokakta yaşayan çocukların varlığı konusunda en büyük risk grubunu oluşturmakta, toplumun bu temel kurumu olan ailenin korunması, desteklenmesi öncelikli görünmektedir. Sokakta yaşayan çocukların, sokağa düşme nedenleri olarak incelediğimiz konular başlığında; göç, çarpık kentleşme, yoksulluk, eğitim seviyesinin düşüklüğü, sosyal güvenlik yetersizlikleri, aile içi şiddet ve parçalanmış aile konularını belirlemiştik. Sokağa düşme nedenlerinin azaltılması, konunun kendiliğinden çözülmesi demektir. Fakat bu tek başına yeterli bir çözüm değildir. Sosyolojik uzantıları bulunan bir sorunlar bütünüdür. Gelecek neslin toplumsal, ekonomik ve kültürel alanda gelişmiş bir ülkenin oluşumunda en önemli role sahip olduğu düşünüldüğünde ekonomik, sosyal, kültürel, eğitimsel olanaklarından

herkesin eşit oranda yararlanmasının sağlanmasında güçlendirilmiş, refah düzeyi arttırılmış ailelerin katkıları olacağı ortadadır (Barış, 2009).

2.7.3. Danışmanlık tedbiri hizmetinin yetkili mercilere önerenler

AÇSHB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Türkiye’deki Çocuk Koruma Sistemi açısından, 2828 sayılı SHÇEK kanunu ile hizmet vermektedir. Bu kanun, aile ve çocuk refahı alanında var olan dağınıklığın belirli ölçülerle giderilmesi amacıyla çıkartılmış ve o dönemdeki SHÇEK Genel Müdürlüğü Korunmaya Muhtaç Çocuklara, ailelere yönelik sosyal hizmetleri planlamak, uygulamak, rehberlik hizmeti sağlamak, yönlendirmek, koordine etmek ve denetlemekle görevli ve yetkili kılınmıştır. 2005 yılında çıkartılan 5395 sayılı ÇKK ile de özellikle suça sürüklenen çocukların da korunması hedeflenmiş “çocuğun barınması” ve “Danışmanlıkla” ilgili tedbirlerin uygulanması konusunda SHÇEK yükümlü kılınmıştır (Yolcuoğlu, 2012, s.298).

5395 Sayılı ÇKK’da çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik tedbirdir. Uygulamasını M.E.B, AÇSHB, yerel yönetimler üstlenmektedir. Danışmanlık hizmeti, kamu kurumlarında görev yapan sosyal çalışma görevlileri ile alanında meslekî eğitim almış görevlilerce yürütülür. Danışmanlık hizmeti verecek uzman kişilerin uygulayacakları meslekî çalışmalar ve programlara ilişkin standartlar, uygulama esasları ve değerlendirme ölçütleri tedbiri yerine getirecek kurumlar tarafından belirlenir. Uzmanlar alanları da belirtilmek suretiyle tedbiri yerine getirmekle sorumlu kurumların taşra birimleri tarafından, il ve ilçelerdeki koordinasyon makamlarına, mahkeme veya çocuk hâkimlerine bildirilir. Çocukların geniş aile üyeleri ile yaşıyor olması ya da koruyucu aile bakımı altında olsalar da ebeveyn danışmanlığı çocuklara çalışmanın her zaman en önemli bileşenlerinden biri olmuştur (Webb, 2017).

Tedbir kararının uygulanması için mahkeme tarafından kurum yerine kişi görevlendirilmesinin söz konusu olduğu durumlarda ilgili yönetmelikte belirtildiği üzere;

a) Mahkemenin yetki alanı içerisinde bulunan resmi veya serbest meslek icra eden sosyal çalışma görevlileri görevlendirilebilir.

b) Sosyal çalışma görevlilerinin bulunmaması halinde ise ilgili mahkeme tarafından resmi veya serbest meslek icra eden aile hekimi, psikiyatri, pediatri gibi uzmanlık alanlarının yanı sıra tıp alanından mezun olan görevliler ile lisans eğitimi almış hemşirelik, çocuk gelişimi ve eğitimi alanlarında mesleki eğitim almış kişiler de görevlendirilebilir. Danışmanlık hizmeti verecek olan kişilerin konularında mesleki eğitim almış olmalarının yanı sıra yeterliliklerini sertifikaları ile belirten ve alanlarında çalıştıklarını hizmet belgesi ile ispat edenler öncelikli olarak tercih edilir.

MEB’de çocuğun eğitime devam ettiği veya danışmanlık tedbirinin yanı sıra eğitim tedbirine karar verildiği durumlarda; okulda ya da kurumda bulunan psikolojik danışma ve rehberlik servisinde, okulda psikolojik danışman/rehber öğretmen bulunmadığı durumlarda ise rehberlik ve araştırma merkezlerince yerine getirilir (Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 2006)

2.7.4. Danışmanlık tedbirinin uygulanması faaliyeti konusu

Danışmanlık tedbirini uygulamakla görevlendirilen kişi, kurum ve kuruluşlar, mahkeme veya hakim tarafından verilen kararın kendilerine tebliğ edildiği tarihten itibaren çalışmalara ivedilikle başlamakla yükümlü kılınmıştır. Danışmanlık tedbiri, ailenin kararlara katılımını sağlamaya elverişli olacak şekilde, diğer tedbir kararlarını ya da denetim altına alma kararını izleyen görevliler ile iş birliği içerisinde yerine getirilir. Bu kararı yerine getirmekle görevli danışman, bu tedbir kararının yerine getirilmesinde hazırlanacak uygulama plânına esas olmak üzere; Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 22. maddesinde belirtilen bilgi edinme ilkelerine uymak şartıyla sosyal inceleme raporundan yararlanır. Danışmanlık tedbiri, hizmetin niteliğine göre ailenin ihtiyaca göre belli periyotlarla uygulanmalıdır. Bu süre sonunda tedbirin devamı konusunda karar verilmelidir. Danışmanlık hizmeti yerine getirilirken; aile ve aile bireyleri ile ilgili bilgiler toplanılır, aile bireyleri ile tanışılır. Danışman, görev ve sorumlulukları hakkında çocuğu ve çocuğun bakımından sorumlu kişiyi bilgilendirir, özellikle aileye mahkeme kararının ve yükümlülüğünün tanıtımı, uyulmaması durumunda devamının kesilmesinde sonuçları ile ailenin çocuğu ile ilgili sorumlulukları anlatılır. Ailenin iletişim halinde olduğu öğretmen, idare vb. kimseler ile görüşerek problemlerin sınırlılıkları belirlenir. Danışmanlık hizmeti faaliyeti için bir uygulanma planı hazırlanır. Çocuğun ailesinin

yanında yaşadığı durumlarda çocuk ve aile sürece birlikte dahil edilir, ilgili kişilerle de görüşme sağlanır. Çocuğun ailesinin yanında yaşamadığı ve ailesinden uzak olduğu durumlarda ailenin sürecin gelişiminden ve üstüne düşen görevlerden haberdar edilmesi için gerekli önlemler alınarak danışmanlık hizmeti başlatılır. Çocukla haftada en az bir kez, aileyle en az iki haftada bir kez gerçekleştirilecek görüşmeler planlanır ve bu plan doğrultusunda takip edilir. Ayrıca duruma göre öğretmen ya da ilgili kişilerle de görüşme sağlanır. Danışmanlık tedbirinin uygulama sürecinin değerlendirilmesinde kullanılacak izleme kriterleri, bu hizmeti sunacak danışman tarafından belirlenerek uygulama planında gösterilir. Uygulama planı doğrultusunda üçer aylık periyotlarla sürecin değerlendirmesi ve varsa tedbirin değiştirilmesine ilişkin öneriyi de içeren rapor; Yönetmeliğin 18. maddesinde belirtilen usule göre mahkeme veya çocuk hâkimi tarafından, incelettirilmek üzere mahkemeye ulaştırılır (Resmi Gazete, erişim: 11.09.2018)

Yasa ve Yönetmelikte belirtilen Danışmanlığın eğitim ile daratılması ailenin asıl çözülmesi beklenen durumların belli bir süre ertelenmesine ardından tekrar yeni sorunlara sebebiyet vereceği, hukuksal Danışmanlık ailede sorunlara bütüncül bir yaklaşım ile ele alamamıştır. Öteyandan Danışmanlık tedbiri asıl olarak çocuğun haklarının ailesi tarafından ihmal edilmesi, özellikle çocuğun gelişimini tehdit altında bulunduğu durum ve ortamlarda çocuğun ailesine karşı korumak içindir ve öncelikle yönetimin görev ve sorumluluğundadır (Tarımeri, 2007).

2.7.5. Danışmanın sorumlulukları

Öncelikle uygulayıcılar tarafından içselleştirilmesi ve benimsenmesi ile uygulama şansı bulabilecek ana ilkeler çerçevesinde yürütme maddesi dahil olmak üzere 50 maddeden oluşan ÇKK kanunu 5. ve 14. Maddeleri ise özellikle Medeni Kanun bağlamında hem hukuki anlamda karar alma hem de bu bağlamda yapılması gereken Sosyal Hizmet uygulamaları ile ilgili olarak düzenleme yapılmıştır. Korunma ihtiyacında olan çocuk şeklinde tanımlanan çocuğun kamu görevlerinin korunma ihtiyacını görmesi durumunda gerekli işlemleri bağlı olduğu AÇSHB İl Müdürlüğüne bildirilmesine yönelik hem Medeni yasa ile alakalı bir boyutunu hem de ceza yasa ile alakalı boyutunu oluşturmaktadır (Tarımeri, 2007).

Danışman; görevini yasa, yönetmelik ve tebliğinde belirtilen biçimde ulusal ve uluslararası hukuka uygun olarak, çocuğun öncelikli ve yüksek yararını dikkate alarak yerine getirmelidir. Danışmanlık tedbirlerini uygulayan görevlilerin; mahkeme veya çocuk hâkimine sunulan uygulama planı doğrultusunda yaptıkları işlem ya da görevlerin izlenmesi ile tedbirle ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirecek etkinlik ve verimlilik için gerekli desteğin sağlanması bu tedbiri yerine getirmekle yükümlü kurumların sorumluluğundadır. Bu süreçteki ihmal ya da kanunu yanlış uygulama görevini ihmal ya da görevi kötüye kullanma suçunu oluşturacaktır (AÇSHB, son erişim: 05.05.2018).

2.7.5.1. Danışmanın gizlilik konusunda yükümlülüğü

Pekin Kurallarınının 8. Maddesinde; çocuk ve gençlerin suçlu ya da kabahatli olarak tanınmasının zararlı etkilere yol açtığı, bu nedenle her aşamada gizliliğe azami özen gösterilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Çocuklara ilişkin koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının alınması ile uygulanmasına ilişkin tüm süreçlerde çocuğun kendisi ve avukatı hariç olmak üzere çocuğun kimliği, adresi, fotoğrafları, yaşadığı travmalar gibi çocuğa ve yakınlarına ait her türlü bilgi ve bu bilgilerin yer aldığı rapor ve belgeler ile kayıtlar gizli tutulur. Yazışmalar gizlilik ilkesine uygun bir şekilde gerçekleştirilir. Çocuğun danışmanlık sürecinde afişe olmasına neden olunması veya gizliliğin ihlali görevi kötüye kullanma suçunu oluşturur (TCK 257). Ayrıca, çocuğa ilişkin bu veriler “kişisel veri” niteliğinde olduğundan, bu verilerin hukuka aykırı şekilde ifşa edilmesi aynı zamanda TCK’nın 136. ve 137. maddelerinde düzenlenen verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunu ya da aynı kanununun 258. maddesinde düzenlenen göreve ilişkin sırrın açıklanması suçunu oluşturur.

2.7.5.2. Danışmanın korunma ihtiyacı içindeki çocuk ile ilgili suçu bildirme durumu

Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na bildirmekle yükümlüdür (ÇKK md.6). Bildirim il müdürlüğüne yapılır. Korunma ihtiyacı içerisinde olanların bildirilmemesi hem görevi kötüye kullanma hem de yardım ve bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunu oluşturur (TCK Md. 98, Md. 257) Bir çocuğun korunma ihtiyacı içerisinde olduğu, doğrudan çocuk büro savcısına da bildirilebilir. Bir suçun mağduru olan çocukla ilgili ihbar ve şikâyeti alan cumhuriyet savcısı da korunma ihtiyacı olan çocukla ilgili gerekli işlemleri

yapmak, gerektiğinde çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınması için dosyayı ilgili çocuk mahkemesine göndermek ya da AÇSHB il ya da ilçe müdürlüklerine bilgi vermekle yükümlüdür. TCK'nin 278. Maddesinde suçu bildirmeme de bir suç olarak belirlenmiş, maddesinin 1.fıkrasında işlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişilere 1 yıla kadar hapis cezası verileceği belirtilmiş, üçüncü fıkrasında ise mağdurun 15 yaşını bitirmemiş bir çocuk bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeni ile kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde yukarıdaki fıkralara göre verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı belirtilmiştir. TCK'nın 279. Maddesinde ise kamu görevlilerinin suçu bildirmemesi ile alakalı ve daha ağır cezai yaptırımı mevcuttur. Bu nedenden dolayı hem bildirim yükümlülüğü ile ilgili korunma kavramının özellikle tehdite dayalı bir hale getirilerek daha açık ve net ortaya konulmasının yanısıra bunun için gerekli ortamın sağlanması da bu maddenin uygulanmasında önemli bir etkidir (Tarımeri, 2007).

İhtiyacı olan çocukların korunması, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Anayasanın 41. maddesi ile Devlete verilmiş bir yükümlülüktür. Çocuğun istismara uğrama durumu şüpheleniyorsa ve yeterli delil yoksa çocuğun korunması ve ailesi ve çevresinde gerekli araştırmanın yapılması için, AÇSHB, İl ya da ilçe Müdürlüğü'ne durumun bildirilmesi gerekmektedir.

Bildirim, suçlunun yakalanması ve cezalandırılması ve çocuğun korunmasını sağlamak için gereklidir. Aynı zamanda durumu fark eden kamu görevlisi ve sağlık görevlisi için de bir yükümlüktür. Danışman, görevi sırasında çocuğa karşı işlenen suçu görevi nedeniyle öğrenirse derhal yetkili makamlara bildirmek zorundadır. Yetkili makam polis veya savcılıktır. Suçu bildirmeme TCK'da ayrı bir suç olarak düzenlenmiş olup suçu işleyenin kamu görevlisi olması durumunda daha ağır bir ceza öngörülmüştür.

2.7.6. Danışmanlık tedbiri sürecinde uygulama esnasında çıkabilecek muhtemel problemler

Danışmanlık hizmeti verilirken çocuğun ya da ailenin gelmemesi ya da hizmeti almak istememesi durumunda; alınan danışmanlık tedbiri kararı, her iki taraf için de (danışan / aile ve danışman) yerine getirilmesi zorunlu olan bir görev ve sorumluluktur. Çocuğun ya da ailenin davete rağmen gelmemesi durumunda Yönetmeliğin 22. maddesi

uyarınca kolluğa bildirilir. Kolluk çocuğun, tedbirin uygulanacağı kuruma teslimini sağlar. Kolluğa bildirilmesine karşın çocuğun getirilmesinin sağlanmadığı durumda mahkemeden karar talep edilebilir. Mahkeme, tedbir kararında ya da sonrasında çocuğun kolluk tarafından getirilmesine karar verebilir. Ailenin gelmemesi, çocuğun gelmesinin sağlamaması ya da engellenmesi durumunda ise TCK'nın 233. maddesindeki aile hukukundan doğan yükümlülüklerin ihlali suçu kapsamında, aile hakkında suç duyurusunda bulunularak çocuğun ve ailenin katılımı sağlanabilir. Suç duyurusu uygulayıcı kurum ya da mahkeme tarafından resen yapılabilir (Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 2006).

Temel olarak, laik ve sosyal hukuk devletinin başta çocuk olmak üzere tüm bireylerine karşı sağladığı haklar çerçevesinde koruması ve kollaması ile ilgili yükümlülük idareye, yani yürütmeye verilmiş bir görev olup bu görev sosyal hizmet disiplini içinde yer almaktadır (Tarımeri, 2007).

Danışmanlık hizmeti verilirken danışmanın güvenliği tehlikeyse; mahkemeden ve kolluktan destek talep edilebilir. Tedbirin Diğer Tedbirlerle Birlikte Uygulanması Mahkeme ve hakim çocuk hakkında bir veya birden fazla tedbire hükmedebilir. Danışmanlık tedbirinin eğitim tedbiri ile birlikte verildiği durumda hizmet, öncelikle çocuğun okulundaki rehber öğretmen / psikolojik danışman tarafından yerine getirilir. Okulda rehber öğretmen / psikolojik danışman bulunmaması, çocuğun okulla ilişkisinin kalmamış olması ya da okuldaki uzmanla görüşmenin çocuğun yararına olmaması durumunda, bu hizmet Rehberlik ve Araştırma Merkezlerince (RAM) yerine getirilir. Danışmanlık tedbiri ile sağlık tedbirinin birlikte uygulandığı durumlarda çocuğun yatarak tedavisi gerekiyorsa, tedavi süresince tedavi yapan kurumdaki uzman tarafından yerine getirilmesi daha uygun olacağı için, danışman olarak atanan kişi, tedbirin uygulanması konusunda bir değişiklik talep edebilir. Çocuğun ayakta tedavi gördüğü durumlarda ise danışman, çocuğun tedavisini yürüten uzman kişi, kurum ve kuruluşla işbirliği ve koordinasyon içerisinde çalışır. Danışmanlık ile bakım ve barınma tedbirlerine karar verildiğinde ise çocuğun bulunduğu kurum, kuruluş, koruyucu aile ile işbirliği içinde çalışılmalıdır. Çocuk hakkındaki tedbirin değiştirilmesi, kaldırılması konusunda kurum/kuruluş temsilcileri de yetkili olduğundan sürece dahil edilmeleri ve gizlilik ilkesine uygun olarak bilgilendirilmeleri gerekmektedir (Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 2006).

2.7.7. Danışmanlık tedbirinin değiştirilmesi / sona ermesi

Bu Tedbir kararının değişimi veya süresinin uzatımı ile ilgili yapılan düzenleme yönetmeliğin 10. Maddesinde belirtilmiş, 1.fikrasında çocuk ile ilgili uygulanan tedbirin sonuçlarını inceleyerek süresini uzatabilir veya değiştirebilir. 2. Fkrada ise koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarını değiştirilmesi veya sona erdirmeden kurum veya kuruluştan rapor isteyebileceği belirtilmiştir. Bu tedbirin kaldırılması veya sona ermesi ise 11. Maddesinde açıklanmıştır (Tarımeri, 2007).

Danışmanlık tedbirinin uygulandığı süreçte, tedbirin belirlenen amaçlar doğrultusunda hedefe ulaşmak için yeterli olmadığının görülmesi ya da çocuğun farklı ihtiyaçlarının meydana gelmesi nedeniyle ek tedbire ihtiyaç duyulabilir. Hakim veya mahkeme; denetim görevlileri, çocuğun velisi veya çocuğun bakım ve gözetimini üstlenen kimse, tedbiri uygulayan kurum ve kuruluşun temsilcisi, Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine veya resen çocuğa uygulanan tedbirin sonuçlarını inceleyerek değiştirebilir. Hakim tedbir kararını değiştirmeden önce tedbiri uygulayan kişi, kurum veya kuruluştan gerekçeli rapor isteyebilir. Danışman ismen görevlendirilmiş ise yazacağı raporla, kurum adına görevlendirilmiş ise kurumu aracılığıyla tedbirin değiştirilmesini ya da ilave tedbire hükmedilmesini isteyebilir. Tedbirin uygulanması şu hallerde son bulur: çocuğun 18 yaşını doldurulması ve tedbirin amacına ulaşmasıyla olur. Ancak hâkim, eğitim ve öğrenimine devam edebilmesi için ve rızası alınmak suretiyle tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir. Uzatmaya karar vermeden önce hakim tedbiri uygulayan kişi, kurum ve kuruluştan tedbirin uygulanması hakkında ayrıntılı rapor isteyebilir. Bunun yanında Hakim, çocuğun gelişimini göz önünde bulundurarak koruyucu ve destekleyici tedbirin kaldırılmasına karar verebilir. Kararın kaldırılmasını danışman, denetim görevlisi, veli, vasi, çocuğun bakım ve gözetimini üstlenen kişiler ve tedbir kararını yerine getiren kurum ve kuruluş temsilcileri ile Cumhuriyet Savcısı isteyebilir. Danışmanlık tedbiri, yukarıda sayılan kişiler dışında danışmanın, bu tedbirde istenen amaca ulaşıldığına dair raporu üzerine mahkeme veya çocuk hâkiminin vereceği kararla sona erecektir (Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 2006).

Hakkında Danışmanlık tedbiri Verilen Çocuğun Denetime Tabi Tutulması Hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen çocuklar ile bazı hallerde suç

sürüklenen çocuklar hakkında çocuğun denetim altına alınmasına da karar verilebilir. Kararın amacı hapis cezasına seçenek yaptırımlarla, tedbirlerin etkin uygulanmasını denetlemek, toplumla bütünleşme sürecinde gerekli sosyal desteği sağlamak ve tedbirlerin çocuğun gereksinimlerine uygun duruma gelmesini sağlamaktır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın analizinin temel amacı, bilgiyi sistematik bir hale getirmektir. Araştırma sürecinin sonlandırılmasının ardından elde edilen verilerin tematik analizi için içerik ve betimsel analize ihtiyaç duyulmaktadır. İçerik analizi elde edilen bilgilerin derinlemesine incelenmesini ve bu bilgileri açıklayan kavram ve temalara ulaşmada etkilidir. Betimsel analizde ise elde edilen veriler daha yüzeysel bir düzeyde işlenilmesinde kullanılır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Nitel yöntem çalışması ile yapılan bu çalışmadan toplanılan veriler içerik analizi yöntemiyle yorumlanmaktadır. Bu şekilde araştırmada katılımcıların görüşlerine ilişkin daha açıklayıcı ve anlaşılır olması amacıyla adlandırılan kodlara, temalara ve buna bağlı alt temalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmada ortaya çıkan sonuçlar meslek elemanlarının görüşleri arasındaki benzerlikler veya farklılıklar ortaya çıkmıştır.

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örnekleminde asıl amaca ulaşmak için araştırma sorularına verilen cevapları etkili ve verimli katkı sağlayacak şekilde hazırlanarak, meslek hayatlarında uzun yıllar çalışmış, deneyimli katılımcılara ulaşılmaya çalışılmıştır. Örneklem araştırma grubunun oluşturulmasında sosyal çalışma görevlileri yani çeşitli meslek dallarından lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim almış; Psikolog, Sosyolog, Çocuk Gelişimci, Öğretmen, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) ve Sosyal Hizmet Uzman'ının görüşleri ölçüt olarak ele alınmıştır.

Araştırma kapsamında gruba dahil olup veri sağlayan katılımcılara ve dokümanlara ilişkin bilgilere bakıldığında 4 Sosyal Çalışmacı, 3 Sosyolog, 4 Çocuk Gelişimci, 4 Psikolog, 3 Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) ile yapılandırılmış görüşme formu ile yüz yüze görüşülmüştür.

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacının hazırlamış olduğu araştırma sorularının bulunduğu yarı yapılandırılmış görüşme soru formu kullanılmıştır. Literatür incelemesi sonrasında, yapılan bu araştırmada aile bireyelerine ve özellikle çocuk refahı konusunda bütüncül yaklaşımla ele alınmıştır. Bu bütünsel yaklaşımınla birlikte çocuğun aile yanında destekleme risklerden koruma bu yönde gerekli önlemleri almada ve hizmetin etkili, verimli kullanılmasını nasıl olması konularında açıklık getirilmesi amacıyla ele alınmıştır. Veri ele almada kullanılan soru formuna bakıldığında 15 adet temel sorudan oluştuğu görülmektedir. Soru yardımı yöntemi ile konu aydınlatılmaya çalışılmış bu konuda Danışmanlık tedbirini mahkemeye öneren ile Danışmanlık tedbirini uygulayan meslek elemanı adı altında farklı başlıklar oluşturulmuştur. Tedbiri uygulayan meslek elemanı adı altında 8 adet soru sorulmuştur. Bunlar;

-Danışmanlık tedbirinin gerekliliği konusunda neler düşünöyorsunuz? Bu tedbirin yerine başka bir uygulama olabilir mi?

-Mevzuattan–Hukuktan kaynaklanan problemler nelerdir, neler önerirsiniz?

-Sonuçlanma–Etki–Süreç takibi nasıl işlemektedir, karşılaşılan sorunlar nelerdir, önerileriniz nelerdir?

-Danışmanlık tedbirini uygulayan meslek elemanlarının yeterliği hakkında neler düşünöyorsunuz? Hangi meslek elemanlarının Danışmanlık tedbirini uygulama konusunda yeterliliğinin olduğunu düşünöyorsunuz?

-Danışmanlık tedbiri uygulama sürecinde sorunlar/aksaklıklar sizce nelerdir (işlevi, uygulama, mesleki yeterlilik, idari-yönetsel, mevzuat, iş akışı, sonuç) ? Önerileriniz?

-Aile Danışmanlık tedbirini reddettiği durumda meslek elemanı çalışmalarına devam etmeli mi etmemeli mi? Neden etmeli veya neden etmemeli?

-Danışmanlık tedbiri sürecinde acil müdahale gerektiğinde toplumsal kaynakları hızlı/aktif olarak kullanabilmesi konusunda sıkıntılar yaşanmakta mıdır? Neler yapılmalıdır?

-Danışmanlık süreci uygulamasında meslek elemanına gerekli yetki verilmekte midir? Veriliyorsa aksaklıklar nelerdir? Hangi tür yetkilerle donatılması gerekir?’

Tedbiri Öneren Meslek elemanı başlığı altında ise 7 adet soru sorulmuştur. Bu sorulardan 5 adet aynı soru yöneltilmiş olup 2 adet soru farklıdır.Bunlar;

- Danışmanlık tedbirinin gerekliliği konusunda neler düşünüyorsunuz? Bu tedbirin yerine başka bir uygulama olabilir mi?

-Mevzuattan-Hukuktan kaynaklanan problemler sizce nelerdir, neler önerirsiniz?

-Sonuçlanma-Etki-Süreç takibi nasıl işlemektedir, karşılaşılan sorunlar nelerdir, önerileriniz nelerdir?

-Danışmanlık tedbiri uygulayan meslek elemanlarının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Niçin? Hangi meslek elemanlarının Danışmanlık tedbirini uygulama konusunda yeterliliğinin olduğunu düşünüyorsunuz?

-Danışmanlık tedbiri uygulama sürecinde sorunlar/aksaklıklar sizce nelerdir (işlevi, uygulama, mesleki yeterlilik, idari-yönetmel, mevzuat, iş akışı, sonuç)? Önerileriniz?

-Danışmanlık tedbiri verilirken göz önüne aldığınız kriterler genel olarak nelerdir? Neyi amaçlamaktasınız? Bu konuda kendinizi yeterli hissediyor musunuz? Öneriniz var mı?

-Danışmanlık tedbirini Mahkemeye önerdikten sonra vakanın takibisizce yapılıyor mu? Vakadaki sürece dâhil olma durumunuz var mıdır? Ya da olması gerekiyor mu? Sorulardan oluşmaktadır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Bu araştırma çalışmasında veri toplama esnasında, katılımcı gruba yöneltilen soruların kolayca anlayabileceği açıklıkta olduğu, tarafsız bir şekilde hazırlanmaya çalışılmış, açık uçlu, genişletilmiş bir şekilde ve kendi içinde bir bütünlük anlamı sırasıyla sorulmuştur. Araştırma kapsamında 18 katılımcı ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiş, yapılan bu görüşmelerde katılımcılara belirlenen sorular sorularak not alınmıştır. Görüşmeler, meslek elemanlarının görev yaptıkları RAM’larda, okullarda Sosyal Hizmet Merkezlerindeki odalarda gerçekleştirilmiştir. Görüşme süresi 25 dakika

ile 50 dakika arasında değişiklik göstermiştir. İlk görüşme 6 Martta başlamış olup son görüşme ise 25 Mayısta gerçekleştirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Nitel yöntem çalışması ile yapılan bu çalışmadan toplanılan veriler içerik analizi yöntemiyle yorumlanmaktadır. Bu şekilde araştırmada katılımcıların görüşlerine ilişkin daha açıklayıcı ve anlaşılır olması amacıyla adlandırılan kodlara, temalara ulaşmaya çalışılmıştır. Çalışmada ortaya çıkan sonuçlar meslek elemanlarının görüşleri arasındaki benzerlikler veya farklılıklar ortaya çıkmıştır.

3.6. Verilerin Kapsamı

Bu araştırmadaki görüşmecilerin genellikle lisans eğitimini almış, Sosyal Hizmet, Sosyoloji, Çocuk Gelişimi ve Psikoloji alanında eğitim görmüş sosyal çalışma görevlisi olarak çalışan görevlileri kapsamaktadırlar.

Araştırmanın evreni, Ankara ili içerisinde bulunan Sincan, Etimesgut, Mamak, Altındağ, Gölbaşı, Keçiören Sosyal Hizmet Merkezlerini kapsamakta bunun yanı sıra Sincan ve Altındağ ilçelerinde RAM birimlerinde çalışan meslek elemanları ile çalışma gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında veri sağlayan katılımcılara ve dokümanlara ilişkin bilgilere bakıldığında, 4 Sosyal Çalışmacı, 4 Çocuk Gelişimci, 4 Psikolog, 3 sosyolog ve 3 PDR'ci ile yapılandırılmış görüşme formu yardımı ile yüz yüze görüşülmüş, alınan görüşler not tutularak araştırma için hazırlanan veri toplama araçlarına işlenmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Araştırmada Katılımcılarına İlişkin Genel Bilgiler

Araştırma esnasında görüşme yapılan ve yazılı olarak görüş ve önerileri alınan meslek elemanlarının mezun oldukları mesleki unvanı, cinsiyeti, yaptığı görev, çalıştığı Sosyal Hizmet Merkezi ve Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezinde(RAM) ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir. Katılımcı meslek elemanlarına yönelik özlük bilgileri gizlilik esasına uygun hareket edilmiştir.

TAPLO 1: Meslek Elemanlarına Yönelik Açıklayıcı Bilgiler

Açıklayıcı Özellikler	Katılımcı Sayısı(N)	Yüzde (%)
Mesleki Unvanlar		
Psikolog	4	22.22
Sosyal Çalışmacı	4	22.22
PDR	3	16.66
Sosyolog	3	16.66
Çocuk Gelişimci	4	22.22
Cinsiyet		
Kadın	14	77.77
Erkek	4	22.22
Çalıştığı Kuruluş		
Sosyal Hizmet Merkezleri	15	83.33
Milli Eğitim Bakanlığı/Rehberlik ve Araştırma Merkezi(RAM)	3	16.66

“Tablo 1’de araştırmaya katılan kişilere ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir. Bunlara ilişkin detaylara bakıldığında;

Katılımcıların mesleki unvanlarına bakıldığında, %22,22’sinin psikolog, %22,22’sinin Sosyal Çalışmacı, %16,66’inin PDR, %16,66’inin Sosyolog, %22,22’inin Çocuk Gelişimci olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların cinsiyet dağılımlarına bakıldığında, %22,22erkek iken %77,77’in de kadın olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların çalıştığı kurum türüne bakıldığında, %83.33'nün Sosyal Hizmet Merkezlerinde çalışırken,%16.66'sının Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM)'inde çalıştığı görülmüştür.

Katılımcıların yaş ve mesleki tecrübeye bakıldığında; minimum 30 yaşında bayan personel, maksimum da 49 yaşında olan erkek katılımcı görüşlerini bildirmiş ve en az 3 yıllık alan tecrübesi ile mesleki deneyim ve gözlemlerini paylaşmıştır.

4.2. Meslek Elemanlarının Danışmanlık Tedbiri Uygulamasındaki Dağılımları

TAPLO 2:Danışmanlık tedbirini Öneren ve Uygulayan meslek elemanlarının dağılımı

Danışmanlık tedbirini Öneren Meslek Elemanı	G1, G2, G3, G5, G6, G12, G14, G15, G16, G17, G18,
Danışmanlık tedbirini Uygulayan Meslek Elemanı	G1, G2, G3, G4,G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18

Yukarıdaki Tablo 2'de Danışmanlık tedbirini öneren meslek elemanları ile Danışmanlık tedbirini uygulayan meslek elemanlarının dağılımı gösterilmiş olup Danışmanlık tedbirini öneren meslek elemanı aynı zamanda Danışmanlık tedbirini uygulayıcısı olduğu görülmektedir. Hem Danışmanlık tedbirini uygulayan meslek elemanı ile hem de Danışmanlık tedbirini öneren meslek elemanlarının tümü "Sosyal Hizmet Merkezlerinde" çalışmaktadır. Diğer kalan kısmı sadece Danışmanlık tedbirini uygulayan ise MEB/RAM'da çalıştığı görülmüştür.

Tablo 3: Meslek elemanlarına yönelik sorulara ilişkin temalar

Alt Temalar	Katılımcı(G)
Danışmanlık tedbirinin gerekliliği konusu	
Danışmanlık tedbirinin uygulama esnasında karşılaşılan güçlükler (işlevi, uygulama, mesleki yeterlilik, idari-yönetsel, mevzuat, iş akışı, sonuç) ve yasal, hukuktan kaynaklı karşılaşılan sorunlar	
Danışmanlık tedbiri uygulaması esnasında, mesleki yeterlilik konusunda görüşler, hangi meslekten mezun	

kişilerin yoğunlukta yapması gerektiği	Tüm katılımcıların görüşü alındı
Danışmanlık süreci uygulamasında meslek elemanına gerekli yetki verilme konusu, veriliyorsa aksaklıklar nelerdir? Hangi tür yetkilerle donatılması gerekir?	
Danışmanlık tedbirini verilirken göz önüne alınan kriterler, Danışmanlık verilerek ne amaçlanmakta, aldığınız mesleki eğitim uygulamada kendinizi yeterli hissediyor musunuz? Öneriniz var mı?	
Danışmanlık tedbirini Mahkemeye önerdikten sonra vakanın takibi oluyor mu? Vakadaki sürece dâhil olma durumunuz var mıdır? Ya da olması gerekiyor mu?	

Çalışmanın bu bölümünde, Danışmanlık tedbirini aktif olarak öneren ve uygulayan farklı meslek gruplarının bakış açılarını anlamaya çalışılmış, bunun yanı sıra konuya bakış açılarını ele almalarında ve sorun alanlarına yönelik çözüm önerilerine katkıları öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılımcılara ana sorulardan sizce, “Danışmanlık tedbiri gerekli midir? Mesleği icra etmeye çalışırken bireysel, yönetsel ve hukuksal olarak karşılaştığınız sorunları değerlendirmesini yapabilir misiniz? Ailelerin konuya bakış açısı nasıldır?” Gibi sorular yöneltilmiştir. Danışmanlık tedbirini uygulayan ve öneren meslek elemanları arasında sadece iki farklı soru (Danışmanlık tedbiri verilirken göz önüne aldığımız kriterler genel olarak nelerdir? Neyi amaçlamaktasınız? Danışmanlık tedbirini Mahkemeye önerdikten sonra vakadaki sürece dâhil olma durumunuz var mıdır?) sorulmuş ve diğer sorular aynı şekilde sorulmuştur. Meslek elemanlarından konu ile ilgili kendilerine yöneltilen sorulara yönelik farklı ve birbirleriyle örtüşen bulgular ortaya çıkmış ve buna yönelik temalara ulaşılmıştır. Bu alt temalara ilişkin veriler Tablo.2 de gösterilmiştir.

Aşağıda tüm bu görüşlere ilişkin bulgular bulunmaktadır.

4.3. Danışmanlık Tedbirinin Gerekliliği Konusu ve Bu Tedbir Verilirken Göz Önüne Alınan Kriterler

Bu bölümde tüm katılımcıların Danışmanlık tedbirinin varlığı konusunda bakış açılarını anlamaya, hangi konularda katkı sağladığı ve konunun dayanağını ortaya

çıkaran cevaplar bulmaya çalışılmıştır. Katılımcılara “Danışmanlık tedbiri gerekli midir, gerekli ise niçin? Bu tedbir olmasa olmaz mı, Danışmanlık tedbiri yerine başka bir uygulama olabilir mi?” soru desteği ile bilgi almaya çalışılmıştır. Meslek elemanlarının görüşleri neticesinde genellikle bir birleri ile örtüşen bulgular elde edilmiştir. Aşağıda tüm bu görüşlere ilişkin bulgular bulunmaktadır.

G1, çocuğun sağlıklı ortamda büyümesi ve gelişimlerini etkileyen durumları bertaraf etmek için varlığını savunmuştur.

Bu konuda; “Çocuğun aile içerisinde psiko-sosyal gelişimle olumsuz yönde etkileyen bir konunun çözümü ve takibi için Danışmanlık tedbiri gereklidir (G1).”

G2’nin ailede bulunan bir kriz durumuna dikkat çekmiş, ailenin sorunu çözmede yetersizliği konusunda desteklemek ve önlem amacı ile varlığını kabul etmiştir.

G2’nin “Danışmanlık tedbirinde; aile kriz yaşıyorsa yaşadığı krizi çözecek donanıma sahip değilse çocuğun Korunmaya Muhtaç (Bakım tedbiri aşaması) statüsüne gelmesini önlemek için Danışmanlık tedbiri önemlidir ve olması gerekir (G2).”

G3 katılımcının; çocuğa uygun davranışlar öğretildiğinde olumlu sonuçlara ulaşabileceği, çocuğun suça bulaşması halinde suçlu olarak görülmemesi gerektiğini, bu konuda; “Çocuklarda karıştığı suçlara suç işleyen kişi olarak bakmak yerine eğitim ve yönlendirmede uygun davranışların kazandırılmaması olarak bakmak gerekir. 18 yaşın altında çocuklarda ve ergenlerde doğru eğitim ve yönlendirmelerle davranış değişikliği yaratmak mümkün olabilmektedir. Aile parçalanması anne-baba arasında iletişimsizlik ve yetersizlik. Çocukta davranış bozuklukları ve ahlaki gelişiminin yetersizliği. Bu alanlarda anne ve babanın eğitimle sonuç alınabilecek durumda olmaları gibi nedenlerle Danışmanlık tedbiri gereklidir (G3).”

G4’ün bu tedbirin olması yönünde sadece varlığını savunmuş fakat uygulama konusunda problemlerin varlığına dikkat çekmiştir. Bu konuda; “Danışmanlık tedbirinin özünde gerekli, hem aileye hem çocuğa faydalı olduğunu düşünüyorum fakat uygulama açısından aksaklıklar olmakta bunun en önemli göstergesi ağır iş yüküdür (G4).”

G5'in eğitimin önemine dikkat çekerek, vakanın daha da ağır boyutlara ulaşmasını engel olmak amacıyla; "Aile, çocuk ve benzeri aile bireylerinin bilinçlendirilmesi, topluma kazandırılması, farkındalık oluşturma açısından, vakanın kronikleşerek daha fazla sosyal sorunlara neden olacağı düşünüldüğünden önemli bir koruyucu önleyici hizmet olması sebebi ile Danışmanlık tedbiri gereklidir(G5)."

G6'nın ise; "Çocuğun ve ailesinin yetersizliklerinin izlenmesi ve ailenin güçlenmesi açısından gereklidir (G6)."

G7'nin bu konuda uygulama esnasında problemler yaşadığı profesyonel bir hizmet olarak yürütülmesinin önemine dikkat çekerek bu konuda; "Danışmanlık tedbirinin kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum. Ancak alt dalları olması gerektiğini eklemeliyim. Yani; danışmanlık tedbiri başlı başına profesyonel olarak yürütülmeli ve kendi içerisinde alt birimlere ayrılmalı. İlgili uzmanın yegâne işinin Danışmanlık tedbirini uygulamak olmalı, süreci yakından takip etmeli ve yürütülen çalışmaların çıktılarını ciddi bir biçimde değerlendirmesi gerekmektedir. Şu anda bu tedbir kararları mahkemeler tarafından alınmakta ve uzmanlara dayatılmaktadır. Bu durum zorunluluktan çıkarılmalı ve gönüllük esasına dayanmalıdır (G7).

G8'in çocuğun ailesi ve sosyal çevresi ile sağlıklı iletişim sağlama ve ailede sorunların çözümüne dikkat çekmiş bu konuda; "Danışmanlık tedbiri, ailenin sağlığı, aile içi iletişimin sağlıklı temellere oturtulması, çocuğun gelişimi, sosyal çevresi ile ilişkilerini takip etmek, var olan sorunları gidermeye çalışmak amacıyla gereklidir. Ailede bir sorun varken başka sorunların oluşmasına engel olmak amacıyla faaliyet yürütülür(G8).

G9'un ise; bu konuda görüşlerini şu şekilde açıklamış; "1 yıldır Rehberlik Araştırma Merkezinde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik hizmeti vermekteyim. Daha önce 15 yıllık mesleki tecrübem var, danışmanlık tedbiri öneren değil uygulayıcıyım. Daha önce çocuklarla ilgili uzun yıllar alan tecrübem vardır. Danışmanlık tedbirinin, yasal olarak olması gerektiğini düşünüyorum. Kanunda ve tedbirin uygulanmasına yönelik yönetmeliğin içeriğinin şekil itibarıyla yeterli olduğunu düşünüyorum fakat uygulamada çeşitli zorluklarla karşılaşıyorum. Almış olduğum lisans eğitimim gereğince mesleğimin gönüllülük esasına dayandığı için ailelerle ilgili

verimli çalışıldığı düşünülemez, hatta ailenin yasal olarak zorunlu tutulması nedeni ile bazı ailelerin onurunu kırıcı ve yıpratıcı etkisi olmaktadır(G9).

G10'un aynı şekilde G9 görüşmeci gibi Danışmanlık tedbirinin yasal bir zorunluluk olması sebebi ile kendi mesleği ile çeliştiği bu konuda görüşlerini şu şekilde açıklamış;" Danışmanlık tedbirinin kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum fakat Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik mesleğinin temel ilkelerine aykırı olduğunu da eklemeliyim. Okula devam eden çocuğun danışmanlık tedbiri uygulayıcısının kişinin okuldaki rehber öğretmeni olması gerekmektedir. Danışmanlık tedbirinin kurumsal bir yapıda profesyonel olarak yürütülmesinin daha mantıklı olduğunu düşünüyorum(G10).

G11'in, Danışmanlık tedbirinin olmasının olumlu tarafından bakmış ve ailelerin çocuğun bakım ve gözetimini sekteye uğrattığı durumlarda alınmış olan tedbir ile daha dikkat ettiği ve yasal dayanağın olmasının uygun olduğunu düşünmüş bu konuda; "Danışmanlık gereklidir çünkü birden çok ihmale maruz kalmış öğrenciler ile karşılaşyoruz, bu konularda yardım istemektedirler. Gönüllülük esasına dayalı olarak aile ile iletişime geçmeye çalışıyoruz fakat bazıları iletişim kanallarını kapatmakta, kendileri ile iletişime geçilmesini istememekte, bazıları aileyi aradığımızda ciddiye almıyor vb. sorunlar yaşamaktayız. Bu noktada Danışmanlık tedbiri verildiğinde, artık aile mecbur çocuğun sağlık, temizlik, beslenme ve bakımına az da olsa dikkat etmeye çalışıyor(G11)."

G12'nin Danışmanlık tedbirinin varlığı ile ilgili aileye destek amacı ile olmasının gerektiği, uygulama esnasında aksaklıklarla karşılaştığı, bu konuda görüşlerini; "Aileye, rehberlik ve danışmanlık yapılarak, gerekli kolaylığı sağlamak amacı ile Danışmanlık tedbiri gereklidir. Sadece bu tedbirin Yönetmeliğine uygun işleyememesinden kaynaklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. En büyük sorunlardan biri de aileye rehberlik amaçlı görevlendirilen meslek elemanının başka bir iş ile ilgilenmesi sorunudur. Meslek elemanı eğer danışmanlık tedbirini yerine getiriyorsa başka iş ile ilgilenmemesi sadece bununla ilgilenmesi gerektiğini düşünüyorum(G12)."

G13'ün, aile içi ilişkilerin düzenlenmesine dikkat çekmiş, fakat meslek elemanlarının eksikliği konusuna dikkat çekmiş, "Çocuğun psikolojik, sosyal gelişimi, aile içi iletişim, eksik ebeveyn rollerinin tanımlanması ve bir çözüm üretilmesi

bakımından danışmanlık tedbirinin gerekli olduğunu düşünüyorum. Danışmanlık tedbirini yürüten meslek elamanlarının ciddi anlamda bu konuda eğitim aldığını düşünmüyorum. Meslek elamanlarının bu konuda ciddi eğitim almasını gerekiyor ve belirli standartları olan, çağa uygun, aile içindeki dinamikleri de kapsayan bir eğitim olması gerekiyor(G13).”

G16'nın; bütüncül olarak bakılmasının ve koordineli çalışmanın bu tedbiri uygulaya büyük katkısının olacağını şöyle açıklamıştır; “Danışmanlık tedbiri, gerekli ve olması gerekir fakat tek bir kurum veya meslek elemanın sorumlu olarak yürütülmemelidir. Bu tedbir diğer tedbirlerin uygulayışı ile koordineli yürütülmelidir. Diğer tarafından Danışmanlık Tedbir kararının verilmiş amacına uygun ilerleyememe mevcuttur(G16).”

G17'in de diğer görüşmeciler gibi Danışmanlık tedbirinin olması gerektiğini ifade etmiş konu ile alakalı olarak; “Danışmanlık tedbirinin gerekli olduğunu düşünüyorum. Çocuğun ve ailenin durumuna göre de diğer tedbirlerle de desteklenmelidir. Aile içi iletişim sorunları, ebeveynlerin tutum ve davranışları, çocuğun yaşadığı ortam, yerinde müdahale şansı açısından önemlidir. Ayrıca çocuğun ve ailenin diğer üyelerle olumsuz, yanlış tutum ve davranışları açısından farkındalık yaratılması ve düzenli görüşmeler ile kalıcı yönde olumlu değişiklikler mümkündür(G17).

G18'in; İyi hazırlanmış ve etkin izleme sürecine dâhil edilmiş bir sosyal inceleme raporu ile desteklenen vaka dosyaları için verilen danışmanlık tedbiri kararlarının yararlı olduğu; bunu ötesinde gerekli olduğu söylenebilir. Ancak, bireylerin temel ihtiyaçları ve insan hakları kapsamındaki öncelikleri asgari düzeyde karşılanmadan alınacak diğer tedbir türleri olası başarısız sonuçlara karşılık gelebilmektedir. Bireylerin danışmanlık tedbiri hizmetlerine ilişkin hazır bulunurluk düzeyleri ve planlı oturumlara yönelik düzenli katılım olanakları öncelikle ve itina ile analiz edilmelidir. Etkin ve iş vuruksu danışma tedbiri uygulamaları için; nitelikli ve alan mezunu insan kaynağının varlığı büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, eğitim tedbiri kapsamında zaten yürütülmekte olan okul rehberlik hizmetlerinin (bireysel ve grupla) varlığı göz önüne alınarak; danışmanlık tedbirlerinin daha istisnai ve çok disiplinli inceleme raporları eşliğinde karara bağlanmasının niteliği arttırabileceği söylenebilir.

Sayıda çok olan danışmanlık tedbiri kararlarına ilişkin plan onaylarının ve dönem raporlarının detaylı incelenmesi yönünde sınırlılıklar olabileceği unutulmamalıdır(G18).

Tüm görüşmecilerin bu konuda değerlendirilmesine bakıldığına, maddeler halinde belirtilmesi gerekirse;

1. “Çocuğun sağlıklı bir ortamda büyümesini sağlama ve gelişimlerini,
2. Çocuğun psiko-sosyal gelişimini,
3. Ailenin kriz durumunu yaşaması ve çocuğun Bakım Tedbirini almasını engel olmak,
4. Çocuğa olumlu davranışları kazandırma,
5. Ailenin çocuk yetiştirme konusunda bilgisizliğini giderme, vakanın kronik hale gelmesine engel olma,
6. Aile içi problemlerin varlığını sağlıklı temellere ulaştırma ve aile içi ilişkileri düzenleme,
7. Danışmanlık tedbirinin yasal bir zorunluluk olmasının aileye olan katkısı,
8. Kamu kurumlarının çocuk konusunda koordineli çalışmasına olan katkısı,” konularında Danışmanlık Tedbirinin olmasını destekleyen görüşleri ortaya çıkarmıştır.

4.4. Danışmanlık Tedbirinin Uygulama Esnasında Karşılaşılan Güçlükler

Bu konuda özellikle ülkemizde Korunmaya muhtaç statüsünde olan çocukların sayısında artış göstermesinde aile ilişkilerinin yeni boyutlara ulaşılması ile kamu kurumları aracılığı ile çocuk alanında gerekli önlemi almak ve önleyici hizmet olan Danışmanlık tedbirinin etkili yürütülüp yürütülmediği konularında açıklık getirmek amacıyla uygulama esnasında aksaklıkların belirlenip ve hangi konular üzerinde çalışılması ve geliştirilmesi gerektiğine açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Katılımcılara “Danışmanlık tedbirinin uygulama esnasında karşılaşılan güçlükler (İşlevi, Uygulama, Mesleki Yeterlilik, İdari-Yönetmel, Mevzuat, İş Akışı, Sonuç) ve Yasal, Hukuktan kaynaklı karşılaşılan sorunlar?” soru desteği ile bilgi almaya çalışılmıştır. Meslek elemanlarının görüşleri neticesinde genellikle birbirlerini bütünleyen bulgular ortaya çıkmıştır. Bu başlık altında görüşmecilerle ilgili olarak aşağıdaki verilere ulaşılmıştır.

G1'in; mevzuattan kaynaklı problem olmadığı, genellikle ailelerin sürece dahil olmamasından kaynaklı problemler olduğunu belirtmiş bu konuda;

“Hukuktan kaynaklı bir problem olduğunu düşünmüyorum. Danışmanlık tedbirini Sosyal Çalışmacının veya Sosyal Çalışma görevlisinin (Psikolog, Sosyolog, Çocuk Gelişimci vb.) yapmış olduğu sosyal inceleme sonucu yazmış olduğu Sosyal İnceleme Raporunda talep edip 5395 sayılı kanun kapsamında uzmanın talebinin uygun görülmesi ile “Çocuk, Aile ve Asliye Hukuk Mahkemelerinin” onayı ile işleyişi başlamaktadır. Danışmanlık tedbiri çoğu zaman aile ile yapılan rehberlik ve yönlendirme yaşama uygulanmadığında çözümsüz kalıyor. Bu tedbiri uygularken en büyük sorunlardan biri de Sosyal Hizmet Merkezlerindeki iş yoğunluğu sebebi ile asıl iş akışı aksamasıdır. Kanunda belirtilen üç ayda bir Mahkemeye bilgi verilmesi konusu süreleri aksayabilmektedir. Bir başka konu da ailenin Danışmanlık tedbirini kabul etmeyip reddettiği durumlarda meslek elemanının ne yapacağı sorusu olmakta bunun da meslek elemanlarının göreceli bakış açlarına bağlı olduğunu düşünüyorum. Danışmanlık tedbiri uygulamasını danışman da reddedilebilir ancak konu çocuk olması nedeniyle çocuğun yüksek yararı göz önünde tutulmalı ve süreç devam edilmelidir(G1).”

G2'nin ise hâlihazırda çalışmış olduğu kurumlardaki yoğun iş yükünün Danışmanlık tedbirini yürütmede aksaklıklara sebebiyet verdiği, meslek elemanlarının bilgi eksikliği ve yeterli asgari düzeyde bilgisinin olmaması sebebi ile de problemlere neden olduğu ve ailelerin sürece dahil olmamaları sorunu üzerinde durulmuş, yasal olarak yaptırımlarının olması konusunda önerilerde bulunduğu bu konuda; “Danışmanlık tedbiri uygulanmadan önce, danışmanlığa ihtiyaç duyulan alanlar belirlenir. Bu alanlardaki problemlerin giderilmesi için yapılacak çalışmalar planlanır ve düzenli aralıklarla bu çalışmalar sürdürülerek sorun alanları iyileştirmeye çalışılır. Ancak fazla işgücü, gerekli maddi motivasyonun sağlanması, meslek elemanlarının yeterli donanıma sahip olmaması nedenleriyle süreç çok sağlıklı ilerleyemediğini belirtmiştir. “Danışmanlık tedbiri uygulanmasındaki en büyük sıkıntı ailelere danışman tarafından verilen ödev ve sorumluluklara kayıtsız kalmaları ve kendilerine yapılan rehberliği uygulamamalarıdır. Bu sebeple danışmanlık tedbirleri aileye mahkeme tarafından uygulanması zorunlu bir program olarak tanıtılması ve uygulanmasını

aksatan veya ciddi boyutta sorun çıkaran, engelleyen ailelere yaptırım uygulanmasının daha uygun olacağını düşünüyorum.

Ailenin sürece katılımcı olmaması uygulama yapan meslek elemanının iş yüküne göre vakaların dağıtılmaması, yapılan uygulamaların yapılan uygulamanın maddi olarak motivasyonun sağlanmasının yetersiz olması ailenin sorumluluklarını yerine getirmediği durumda yasal uygulamaların kısıtlı olması yaşanan aksaklıklar arasında sayılabilir. Danışmanlık tedbiri uygulamasında meslek elemanına gerekli yetkinin verilmediğini düşünüyorum. Aileye çocuğun yüksek yararı için bir yönlendirme yapıldığı zamanlarda yaptırım olmaması, diğer kamu kaynaklarını uygulamada gerekli yasal yetkinin olmaması konusu vb.

Bazı durumlarda da aile Danışmanlık tedbirini reddettiğinde bu durumun nedenleri incelenmelidir. Danışmandan kaynaklı bir durum var ise bu durum belgelenecek yeni bir danışma görevlendirebilir. Aileden kaynaklı bir sorun varsa Danışmanlık tedbiri uygulamaya devam edilmeli, aileye yasal zorunluluklar hatırlatılarak sürece dahil edilmeye çalışılmalıdır. Çocuğun KMC statüsüne gelmemesi için yapılan bir çalışma olduğu unutulmayarak danışmanlık tedbirinin faydaları göz önünde bulundurularak Tedbir uygulanmaya çalışılmalıdır. Aile ısrarla katılımcı olmuyorsa durum mahkemeye yansıtılmalıdır. Bunun yanında Danışmanlık tedbiri çocuk açısından bir risk teşkil edecek bir durum varsa ancak bu risk çeşitli çalışmalar ile önüne biliniyorsa Danışmanlık tedbiri uygulanması faydalı olur. Bu konuda meslek elemanlarının yetersizlikleri geliştirmek adına çalışmalar yapılmalıdır(G2).”

G3'ün uygulama konusunda tedbirde belirtilen rehberlik ve danışmanlık durumunun yeterli olmadığı, farklı bir noktaya da dikkat çekerek özellikle Danışmanlık tedbirini uygulayan meslek elemanı ile takibini yapan mahkemeler arasında eşgüdüm sorunu olduğu bunun yasal yollarla çözülmesinin ayrıca meslek elamanlarının sadece Sosyal İnceleme Raporu yazarak sorunu çözemediği bu algının değiştirilip aile ile daha yakında çalışma yapılmasının faydalı olacağı konusu üzerinde durmuş bu konu ile ilgili olarak da; “Fakat Danışmanlık tedbiri kavramı içi yeterince doldurulamamış ve görevlendirilen meslek elemanları davranış değişikliği ve rehberlikte yeterli olamamaktadır. Meslek elamanlarının bu konuda yeterliliği konusu dikkate alınmamaktadır. Bu tedbir ile ilgili olarak en çok sorunlardan; Danışmanlık tedbirini

onayan ve takibini yapan mahkemelerle Danışmanlık tedbiri uygulayan meslek elemanlar birbirlerinden kopuk çalışmaktalar. Bu konuda yasal değişiklik gereklidir. Tüm bunların yanında Danışmanlık sürecine baktığımızda, genellikle tüm süreçlerde problem yaşanmakta içerik, yetkiler, maddi avantajlarının olmaması denetlenme süreçlerinin düzgün kurumda çalışana ek bir yük olarak algılanması vb. durumlar gösterilebilir. Bunlar için maddi avantajlarının artırılması gerekir kurum personeline bu durum ek iş olarak değerlendirilmesi ve sadece rapor vermek şeklinde bakılması sorunun ortadan kaldırmak gerekir. Bazı durumlarda aile danışmanlık tedbirini ret ettiğinde aile ikna sürecine girmeli ve durum olumsuz olarak devam ediyorsa meslek elamanı vazgeçebilir. Çünkü isteksiz ailelerde yönlendirme yapılması zorlaşmaktadır (G3).”

G4’ün ise şuanda yürütülen bu hizmetin etkisiz olmasında profesyonel bir çalışmayı gerektiren daha ciddi olarak çalışılan, mevcut işlere ve ek iş olarak değil, sadece Danışmanlık tedbiri ile ilgilenen bu konularda uzmanlaşmış meslek elemanlarının olması gerektiği konusuna açıklık getirilmeye çalışılmış, bu tedbir yürütülürken Sağlık Bakanlığı ve MEB ile koordinasyon sorunu yaşadıkları, bu kamu kurumlarında çalışan personellerin eğitilmesi gerektiği konusunda düşüncelerini paylaşmış, bunun ile ilgili olarak; “Sadece Danışmanlık tedbirini yürüten meslek elemanlarının olması gerektiğini düşünüyorum. Yani ayrı bir birim oluşturularak çalışmaların yapılması söz konusu olsun. Özellikle kendi mesleği ile ilgili olarak ağır vakalar ile uğraşıyorum, fakat öğretmen, sosyolog gibi meslek dallarındaki kişilere basit düzeyde dosya verilmektedir. Tüm bunların yanında verilen Danışmanlık dosyalarının mesafe olarak uzak olması sebebi ile vakanın takibi zorlaşmaktadır.

Yaptığım çalışmalarda bazen aileler iş birliği içerisine girmemektedirler, bu durumda çocuğun üstün yararı için aile ile çalışmalara devam edilmeli hatta aile ile çalışmalarda devam etme konusu vakanın konusuna göre değişmektedir.

Danışmanlık tedbirini yürüten Öğretmen ve Sosyologların almış olduğu eğitim gereği vakalar ile çalışma sağlıklı olamamakta, diğer meslek elemanlarına da dosya verilirken dosyanın konusuna (içeriğine göre) verilmeli. Bu tedbir ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda özellikle MEB ve Sağlık Bakanlığı ile sorun yaşanılmakta bu kurumlar arasında koordinasyon eksikliği mevcuttur. Çocuklar hakkında verilen Bakım

tedbiri en son çare olarak düşünül­düğünden meslek elemanlarının gerek iş yoğunluğu gerekse ek başka işler ile uğraşması sonucunda sahada tespit olmuş olduğu vakalarla ilgili olarak kendini korumak amaçlı ile Danışmanlık tedbiri vermektedir. Özellikle Sosyal ve Ekonomik Destek verilen ailelere Danışmanlık tedbiri verilmesine gerek olmamaktadır. Danışmanlık tedbiri verilirken belli standartlar/kriterler oluşturulmalı örneğin çocuk okula gidiyorsa sınıf öğretmeni ile görüşülmeli vb. durumlar göz önüne alınmalıdır(G4).”

G5’in ise; bürokratik engeller aile ile yeterince mesleki çalışmayı aksattığı ve acil bir durum halinde yasal prosedürlerin durumu sekteye uğrattığı, danışmanlık tedbiri uygulama esnasında özellikle iş birliği halinde çalışılması gereken kamu kurumları MEB, Emniyet vb. bilgi eksiklerinin yüksek olduğu, bu konuda eğitimlerinin verilmesi farkındalıklarının artırılması, tüm kollarda Sosyal Hizmet birimlerinin kurulmasının gerektiği düşüncesini paylaşmış, tüm bunların yanında Danışmanlık tedbiri ayrı bir birim olarak kurulmasının ek iş olarak verilememesi gerektiği üzerinde durmuştur. Bu konu ile alakalı olarak görüşlerini şu şekilde belirtmiştir; “Bu Danışmanlık tedbiri sürecinde en sıklıkla karşılaştığım sorunlar bürokratik engeller oluşturmaktadır. Aile ile ilgili acil duruma müdahale durumunda yaşanan yetersizlikler bu engelleri oluşturmaktadır. Danışmanlıklarda özellikle acil durumlara müdahale edilecek durumlarda gerekli yetki verilmemektedir. Vakanın takibinde önem ve yoğunluğuna göre değişiklik gösterir, yine acil durumlarda müdahalede kolluk kuvvetleri ve okulların (MEB) konu hakkında yetersizlikleri, büyük bir açıklığı ortaya koymakta, bu durumla ilgili olarak okullarda ve Danışmanlık tedbiri hakkında bilgilendirme yapılmalı, tüm kollarda Sosyal Hizmet birimleri kurulması gerekir. Danışmanlık tedbiri de ayrı birim olarak kurulup ek iş olarak verilmemesi, profesyonel çalışmalar yapılması gerekir. Meslek elemanı çalıştığı Sosyal Hizmet kuruluşlarında yoğun bir iş yükünün altındadır. Asli görevlerinin yanında 5395 Sayılı ÇKK’nın işlerini de yürütmektedir. Bu durum da yeterli mesleki çalışma sürdürmeyi engellemekte, sağlıklı toplum, sağlıklı birey amacı sekteye uğramaktadır. Yani kısaca zaman yetersiz, iş yükü çok fazla olmaktadır. Bazı durumlarda aile Danışmanlık tedbirini reddettiği durumlarda aileye ve çocuğa zarar gelebileceğini nedeniyle onur ve gururu zedelenememesi göz önüne alınarak mesleki çalışmayı sonlandırması çocuğun yüksek yararına olduğundan uygun olacaktır (G5).”

G6'nın; mevzuattan kaynaklı problemler yaşamadığı, uygulama ve pratikten kaynaklı sorunlarının olduğu, personel yetersizliği, ağır iş yükü Danışmanlık tedbirinin çalışma kalitesini düşürdüğü, bunların yanında Sosyal Hizmet Merkezleri bünyesinde yürütülen bu çalışmaların ayrı bir birim kurularak çok fonksiyonlu olan birçok faaliyeti bünyesinde barındıran bir kurum haline getirilmesinin amaca uygun hareket edileceği, bu konuda görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir; “Danışmanlık tedbiri verilirken kişi ya da ailenin dezavantajlarından kaynaklı sorunlarının önlenmesi veya en aza indirilmesi hedeflenerek gerekli çalışmalar yapılır. Uygulanabilir ve sürdürülebilirlik açısından açıklıkları olsa da mevzuatta eksiklik yoktur. Uygulama, pratik ve algıdan kaynaklı sorunlar vardır. Yeteri kadar meslek elemanı bulunmamakta ve iş yükü danışmanlık tedbiri sürecinin kalitesini düşürmektedir. Danışmanlık tedbiri sürecinde süreç takibi sağlıklıdır. Bunun en önemli sebebini düşündüğümüzde yine karşımıza iş yükünün fazla olmasının çıktığını düşünüyorum. Uzmana, her zaman kaliteli bir şekilde ilgilenebileceği sayıda dosya havale edilmeli ayrıca tedbirlerin takibi için il ve ilçe bazında oluşturulan koordinasyon kuralları etkinleştirilmelidir. Tedbirin uygulanmasında genellikle karşılaşılan sorun ve aksaklıklar içerisinde iş yükü, zaman yetersizliği, idari bakış açısı, araç gereç donanımı diyebiliriz. Aile ile mesleki çalışmalar sürdürülürken sürece dahil olan aile bireylerinin ve özelde tedbir uygulanan bireyin öncelikle kendisinin sürece dahil olması gerekir, sürece dahil olmuyorsa fayda sağlayamaz.

Danışmanlık tedbirinin kapanmış olan Toplum Merkezindeki gibi kapsamlı ve etkili çalışan kuruluşlarda yapılması, bu merkezlerde Danışmanlık tedbirinin ayrı bir birim olarak kurulması gerektiğini düşünüyorum. Şu anda verilen danışmanlık tedbiri sürecinin içinde bulunduğu koşulların, ailenin ve çocuğun gelişimine katkı sağlayacak yeterli donanıma sahip olmaması nedeniyle Toplum Merkezlerinin yeniden açılarak Danışmanlık tedbirinin kurumsallaştırılması gerektiğini söylemeliyim(G6).”

G7'nin görüşlerini belirtirken Danışmanlık tedbirinin rutin olarak yürütülen işlere ek olarak değil yegâne işin sadece Danışmanlık tedbiri olması gerektiği ve ayrı alt birimlere ayrılmasının daha doğru olduğu, mahkeme tarafından meslek elemanına dayatılan değil, gönüllük esasını baz alan ve belli kurallara tabii tutularak meslek elemanı ile iş ve işlemlerin yürütülmesinin daha doğru olduğu, buna ek olarak şuanda bu tedbirin etkili yürütülüp yürütülmediğini ölçen bir ölçeğin de olmadığı, bunu

denetleyen bir biriminin de olmasının, meslek elemanın da yasal yetkilerle donatılıp, kaynakları kullanma yetkisinin verilmesinin, önem arz ettiği göz önünde bulundurulmuş konu ile alakalı olarak; “Danışmanlık tedbiri başlı başına profesyonel olarak yürütülmeli ve kendi içerisinde alt birimlere ayrılmalı. İlgili uzmanın yegâne işinin Danışmanlık tedbirini uygulamak olmalı, süreci yakından takip etmeli ve yürütülen çalışmaların çıktılarını ciddi bir biçimde değerlendirmesi gerekmektedir. Şu anda bu tedbir kararları mahkemeler tarafından alınmakta ve uzmanlara dayatılmaktadır. Bu durum zorunluluktan çıkarılmalı ve gönüllük esasına dayanmalıdır. Bu süreci yürüten meslek elemanının da her meslek grubundan olacağını düşünmüyorum. Şu anda hâlihazırda yürütülen Danışmanlık tedbirinin etkili yürütülüp yürütülmediği ve uzmanın ne derecede vakalarla başarılı çalıştığını ölçen herhangi bir geribildirim mekanizması bulunmamaktadır. Ailenin Danışmanlık tedbirini reddettiği vakalarla karşılaşmaktayız. Bu gibi durumlarda uzmanın tedbir sürecine devam etmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu durumun bir üst makama bildirilerek aileyi zorlayıcı yaptırımlar olarak devam etmesi önem arz etmektedir. İlgili uzmanın kaynakları kullanma konusunda yetkisi olmalı, yasal olarak desteklenmelidir. Şu anda bu sürecin etkili ve hızlı işlediğini düşünmüyorum. Kaynakları harekete geçirme noktasında ailelerin de etkili olmaları ve var olan kaynakları harekete geçirebilmeleri gerekli. Buna ek olarak; Evde Bakım Hizmeti almayan bireylerin kamu kurumlarınca denetimi sağlanmamaktadır. Biz bu bireyler hakkında vasisi tarafından sağlıklı kararlar alınıp alınmadığı bilgisine sahip olamıyoruz. Bu nedenle Danışmanlık tedbirinin kapsamı genişletilerek engelli bireyler de dahil edilmeli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa engelli çocuklar hakkında düzenlemeler yapılarak gerekli eklemeler yapılmalıdır. Tüm bunların yanında Danışmanlık tedbirinin izlemesini gerçekleştirmesi hedeflenen, il ve ilçe bazında çalışmalar yapan sekreteryanın işlevinin daha da artırılması ve yetkilerinin genişletilmesi gerektiğini düşünüyorum, bu kararları verecek kişilerin de donanımlı, alanında tecrübeli meslek elemanları olmaları gerekmektedir(G7).”

G8’in; kamu kurumları arasındaki koordinasyon eksikliği üzerinde fikirlerini açıklamış Sosyal Hizmet Merkezlerinde çalışan meslek elemanlarının kaynakları kullanmakta genellikle sorun yaşanılmamakta fakat Belediye, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı gibi kamu kurumları söz konusu olduğunda problem yaşanıldığı, diğer taraftan Danışmanlık tedbiri özellikle MEB ile ortak çalışmaların yapılmasının gerektiği, işlerin yoğun olmasının bu tedbirin ek iş olarak görülmesinin sonuçları

üzerinde durarak Danışmanlık tedbirini yürüten sadece uzman kadro ile çalışmasının sağlıklı olacağı, ailelerin danışmanlık tedbirini kabul etmemeleri konusunda ise ailelere caydırıcı cezalar para vb. verilmesinin uygun olacağını düşündüğü konu ile ilgili olarak; “Mevzuattan kaynaklanan sorun bulunmamakta fakat kamu kurumları arasında koordinasyon yeterli düzeyde sağlanamamaktadır. Çocuğun iletişim içerisinde olduğu kamu kurumları ile iletişime geçilerek gerekli kolaylığın sağlanması gerektiğini düşünüyorum. Örneğin; sosyal, kültürel etkinliklerden faydalanması amacıyla gerekli yönlendirmeler yapmaktayız. Aileler yönlendirilen yerlere gitse de bahse konu kamu kurumu çeşitli nedenler öne sürerek çocuğa gerekli kolaylık sağlamamaktadır. Özellikle MEB’in korunmaya muhtaç çocuk ve danışmanlık tedbiri hakkında bilgilendirilmesinin bu konuda aile bakanlığı ve MEB’in ortak çalışmalar yürütmesi gerektiğini düşünmekteyim. Bu nedenler yüzünden öğretmenlerin bu danışmanlık tedbiri hakkında bilgi eksikliği mevcuttur. Şu anda uğraştığımız işlerin yoğun olmasının yanı sıra danışmanlık tedbiri işinin de ek olarak verilmesi işlerin sağlıklı yürütülmesini engellemekte, bunun yerine uzman ekipler oluşturularak bu vakaların takibinin profesyonel olarak sağlanması gerekmektedir. Danışmanlık tedbiri uygulayan meslek elemanlarına destekleyici eğitim (hizmet içi) verilmemekte, uzman bu durumun eksikliğini yaşamaktadır. Ailelerin Danışmanlık tedbirini istememeleri halinde yönetmelikte belirtildiği üzere durum mahkemeye bildirilmesi gerçekleşmekte fakat aileye danışmanlığın yürütülmesi kapsamında para cezası gibi çeşitli cezalar verilebilir. Toplumsal kaynakların kullanımında kurum içerisinde genellikle sorun yaşanmamakta fakat diğer kurumlarda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, MEB sorun olmaktadır. Uzmanların motivasyonunu sağlamak amacıyla da tatmin edici ücretlerin ödenmesi gerekmektedir(G8).

G9’un; yasal olarak değil de uygulamada problemler yaşanıldığı, ailelerin ekonomik olarak desteklenmediği takdirde hiçbir faaliyete katılmak istemedikleri, yasada belirtilen prosedürleri uyguladığında ailelerin sert tepkisi ile karşılaştığı, bu tedbirin profesyonel bir hizmet haline getirilmesinin bunu sağlarken birçok meslek elemanından oluşarak kaynakları da aktif kullanarak daha iyi sonuçlar alınacağını belirtmiştir.

“Kanunda ve tedbirin uygulanmasına yönelik yönetmeliğin içeriğinin şekil itibariyle yeterli olduğunu düşünüyorum fakat uygulamada çeşitli zorluklarla

karşılaşıyorum. Şu anda mevcut elimde 70 adet dosya bulunmakta ve bu dosyaların yüzde doksanı sorunlu / dezavantajlı ailelerden oluşmaktadır. Sağlıklı görüşme yapılabilen ve süreci olumlu gelişmelerle yürüten ailelerin sayısı çok az. Aileler sürekli adres ve iletişim bilgilerini değiştirmekte ve kuruma gelmek istememektedirler. Mesleki olarak psikolojik danışmanlık ve rehberlik süreci müracaatçının gönüllü olarak katılımını gerektirmektedir. Danışmanlık tedbiri sürecinin sağlıklı olarak yürütülebilmesi de her ne kadar gönüllük esasına dayalı olsa da tedbir meslek elemanlarının kanaati ve mahkeme kararı ile alınmakta, bu süreçte ailelerin fikrinin sorulmamakta ve katılımları yeterince sağlanmamaktadır. Danışmanlık tedbiri uygulamasının yasal zorunluluk olması nedeniyle ailelerin sürece aktif katılımlarının olmaması halinde kolluğa başvurmak zorunda kalıyoruz. Ailelerin kolluk kuvvetleri aracılığıyla kurumumuza zorla getirilmesi durumunda çok sert tepkileriyle karşılaşyoruz. Kamu kurumlarından sosyal ekonomik destek alan aileler içerisinde özellikle engelli bireylerin engelli raporu alarak devleti soyma düşüncesi içinde olduğunu ve gereksiz yere kurumu meşgul ettiklerini düşünüyorum. Bu ailelerle sağlıklı bir çalışmanın yürütülmesi için çeşitli yaptırımlar olması gerekmektedir(G9).”

G10’un; aynı şekilde G9 gibi özellikle bu danışmanlık tedbirinin profesyonel bir hizmet haline getirilmesinin ayrı bir kurum oluşturularak aileler için cazibe merkezi haline getirilerek çocukları geliştiren bir kurumsallaşmayı sağlaması gerektiğine değinmiştir. “Danışmanlık tedbirinin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) Mesleğinin temel ilkelerine aykırı olduğunu da eklemeliyim. Okula devam eden çocuğun danışmanlık tedbiri uygulayıcısının kişinin okuldaki rehber öğretmeni olması gerekmektedir. Danışmanlık tedbirinin kurumsal bir yapıda profesyonel olarak yürütülmesinin daha mantıklı olduğunu düşünüyorum. Örnek vermek gerekirse, halk eğitim merkezleri gibi içerisinde birçok kurs ve çeşitli faaliyetler barındıran bir yapının kurulması, danışmanlık tedbiri uygulanan çocukların ve ailelerinin buradan faydalanması, ailelerin katılımının zorunlu tutulması ve katılımlarının olmaması halinde aileye ağır yasal yaptırımların uygulanması gerekmektedir. Şu anda hâlihazırda danışmanlık tedbirini uygularken aile ve çocuklara çeşitli sorumluluklar verildiğinde, çeşitli kamu-özel kurum ve kuruluşlara yönlendirildiğinde ailelerin sorumlulukları yerine getirmediğini ve yapılan yönlendirmelere itibar etmediklerini gözlemliyoruz. Şu anda görev yaptığım rehberlik araştırma merkezinde sosyal, eğitsel, sportif vb. faaliyetlerin olmaması nedeniyle ailelerin katılımı düşük düzeydedir. Oysa bu tedbirin

uygulandığı merkezlerin bir cazibe merkezi olması, aileler ve tedbirin uygulandığı kişiler için bir çekim merkezi olması gerekiyor. Şu anda birçok meslek elemanının görev aldığı ve çeşitli faaliyetleri barındıran kurumsal bir yapıda hizmet sunulmaması ayrıca meslek elemanına verilen yetkiler hiçbir çözüm üretmemektedir ve sadece ailelerin örselenmesine sebep olmaktadır. Bir diğer konu kanunda dosya başına ücret belirtilmesine rağmen herhangi bir ücret alınmamaktadır. Bu durum meslek elemanlarında motivasyon düşüklüğüne sebep olmaktadır. Dosya başına doygun ücret alınması gerektiğini düşünüyorum(G10)”

G12’ün; Konu ile alakalı olarak Danışmanlık faaliyetlerini eğer bir meslek elemanı yerine getiriyorsa başka bir iş verilememesi gerektiği, kamu kurumları arasındaki eşgüdümün eksikliğinden de bahsetmiş, makro ölçekte aile için kararlar alınırken meslek elemanına yetki verilmesinin ve kaynakları kullanmasının gerektiği, aileye de herhangi bir yaptırım uygulamasına sıcak bakmamıştır. “Sadece bu tedbirin Yönetmeliğine uygun işleyememesinden kaynaklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. En büyük sorunlardan biri de aileye rehberlik amaçlı görevlendirilen meslek elemanının başka bir iş ile ilgilenmesi sorunudur. Meslek elemanı eğer danışmanlık tedbirini yerine getiriyorsa başka iş ile ilgilenmemesi sadece bununla ilgilenmesi gerektiğini düşünüyorum. Danışmanlık tedbiri yerine getirilirken bir ekip çalışması içerisinde faaliyetlere başlanılmalı, gereksiz prosedürlerle uğraşılmamalı ve gerektiğinde eğitim, sağlık vb. alanlarda makro düzeyde önlemler alınmalıdır. Örneğin; Milli Eğitim ile kurumumuz arasında yeterince iş birliğini sağlandığını düşünmüyorum. Çocuğun sosyal çevresinin düzenlenmesi, okul değişikliği yapabilmesi veya çeşitli istisnai durumlarda danışmanlık tedbirini uygulayan uzmanın yetkili olması gerektiği düşüncesindeyim. Mevzuattan kaynaklı olarak işleyişte aksaklıklar olduğu kanaatindeyim.

Danışmanlık tedbiri sürecine ailenin katılımı elbette ki çok önemli. Fakat bu sürece katılımı istemeyen ailelerle karşılaşmaktayız. Bence burada danışmanlık tedbirine katılım konusunda aile ikna edilemeye çalışılmalı fakat katılım söz konusu değilse bu tedbir sonlandırılmalıdır. Bu konuda aileye karşı bir yaptırımın uygulanmasını gereksiz buluyorum ve yeterince faydalı olacağını düşünmüyorum.

Danışmanlık tedbiri sürecinde acil müdahale gerektiğinde özellikle fiziksel, cinsel istismarın görüldüğü vakalarda hızlı müdahale edilebiliyor fakat kaynakları

harekete geçirme konusunda müdahalenin yavaş ve çeşitli prosedürlere takıldığını düşünüyorum(G12).”

G13’n; de diğer görüşmeciler gibi Danışmanlık tedbirinin ayrı bir birim olarak ele alması, sadece Danışmanlık tedbiri ile ilgilenen ve gerekli takibi yapan bir ekip ile yürütülmesi gerektiği, farklı bir bakış açısı olarak sadece Aile Bakanlığı tarafından yerine getirilmemesi, organize bir şekilde diğer Bakanlıklarında gerekli desteği verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. “şuanda Danışmanlık tedbiri ek bir iş olarak yürütülmekte, iş yükü ve zaman kısıtlılığı aileyle yapılan çalışmaları yetersiz ve etkisiz kılıyor. Süreç içerisinde üç ayda bir görüşme yapılarak ilgili mahkemeye gerekli uygulama değerlendirme planları sunuluyor fakat her ailenin içinde bulunduğu koşullar farklı olduğundan her aile için farklı görüşme sıklıkları oluşturulması gerekiyor. Danışmanlık tedbirinin tamamıyla ayrı bir iş olduğunu söylemeliyim. Ayrı bir birim olmalı, bir ekip çalışması olmalı, sadece aile bakanlığı tarafından yürütülmemelidir. Bu birim sadece Danışmanlık tedbirini uygulayan, takip eden ve gerekli iş ve işlemleri yürüten, vakaları yakından takip eden bir birim olmalıdır. Benim karşılaştığım vakalarda ailelerin sıklıkla direnç gösterdiğini gözlemledim. Genellikle danışmanlık tedbirini kabul etmiyorlar. Bu gibi durumlarda elbette aileyi ikna etme ve uzlaşı içerisinde hareket etme yoluna gitmeye çalışıyorum. Bu süreci yürütürken toplumsal kaynakları yeterince kullandığımı düşünüyorum fakat prosedürlerden kaynaklı olarak hızlı müdahale edilebildiğini düşünmüyorum. Danışmanlık tedbir sürecini yürüten uzmanlara verilen ücretin dosya başına olması gerektiğini düşünüyorum. Var olan ücretin yetersiz olduğunu düşünüyorum. cret denmesi konusunda aileyle yapılan görüşmeler dikkate alınarak performans odaklı bakılmalı ve buna göre bir ücret ödenmelidir(G13).”

G14’in; özellikle uygulama esnasında karşılaştığı sorunları dile getirdiği, meslek elemanlarının bu konuda aktif önem derecesini belirttiği görüldüğü, G15 görüşmeci daha önce Kadın Konuk Evinde uzun süre çalıştığı, şimdi ise Sosyal Hizmet Merkezinde yaklaşık 2 yıldır görev yaptığı ve Kadın Konuk Evinde çalıştığı süre zarfında özellikle danışmanlık tedbiri uygulamasını yürütmede ciddi problemler ile karşılaştığı, yeterli donanım olmaması sebebi ile iş ve işlemlerin aksadığı, bilgilerine paylaşmıştır. Bu durum ile alakalı olarak; Mevzuattan kaynaklanan herhangi bir problem yoktur. Aile ile mesleki çalışma sırasında süreç takibi kadın konukevi personeli

tarafından yapılmakta ise durum zor olmaktadır, araç, danışanlar ile ikamet adresinde görüşme yeri ayarlama problemi oluşmaktadır. Ayrıca Danışmanlık Tedbirlerini konuya göre dağılımı yapılmalı öncelikle “Sosyal Hizmet Uzman, Psikolog ve Çocuk Gelişimciler olmak üzere PDR” mezunları olmalıdır. Uygulama sırasında araç bulma, uygun ortamda görüşme sağlanması, danışmanlık tedbir uygulayandan esas görev yeri olan kurumdan sorumlu olduğu işler ile ilgili yapması gerekenlerin yoğunluğu, danışanların okul çağında olması ve okul zamanlarında günlerinin çoğunluğunu okulda geçirmeleri sıkıntı yaratmaktadır. Aile tedbiri reddetmesi halinde uygulama devam etmemelidir. Etik ilkeler ve danışan katılımının danışmanlık tedbir planlarında belirlenen hedeflerin gerçekleşmesinde gönüllük esastır. İl Sağlık Müdürlükleri ve İl Milli Eğitim müdürlükleri danışan hakkında müdürlüklerini ilgilendiren tedbirlerin olmaması halinde işbirliğine yaklaşmamaktadır. Protokoller ile birlikte Danışmanlık tedbiri önemi aktarılmalıdır. Danışmanlık tedbiri danışanın KMÇ durumunun netleşmemesi, gözlem sürecinin devam etmesine ihtiyaç duyulması, ailenin ve çocuğun rehberliğe ihtiyacının olduğunun gözlemlenmesi kriterleri göz önüne alınmaktadır. Danışmanlık tedbiri alınması talep edilen çocuğun gelişimsel durumunun ve aile durumunun takip edilmesi amaçlanarak aileye rehberlik yapılması, yaşanan travma var ise etkisinin belirlenerek müdahale edilmesi amaçlanmaktadır(G14)

G15'nin ise aynı konu hakkında yapılan görüşmede daha önce uzun süre Kadın Konuk evinde çalıştığı, G14 görüşmeci gibi aynı verilere ulaşıldığı gözlemlendiği, özellikle uygulama konusunda sorun yaşadığı, bu konuda; “Danışmanlık tedbirinin gerekli olduğu durumlarda ve başka bir tedbir ile ikame edilemeyecek durumlarla karşılaşıldığında alındığını görmekteyiz. Bu tedbirin uygulanmasında mevzuattan kaynaklanan herhangi bir sorun olduğunu düşünmüyorum. Danışmanlık tedbirinin uygulanması, yarattığı etki ve sonuçlar bütününde bir değerlendirme yapıldığında, kadın konukevi özelinde görüşlerimi belirtecek olursam; sürecin burada görev yapan meslek elemanları tarafından zor yürütüldüğünü ifade edebilirim. Çünkü fizik koşullar, araç tahsisi, görüşme alanı vb. durumlar zorluk çıkarmaktadır. Danışmanlık tedbirini uygulayan meslek elemanlarının yeterli olduğunu düşünmüyorum. Sadece lisans mezuniyeti danışmanlık tedbiri için yeterli olmamakla birlikte danışmanlık tedbirlerinin kapsamı çok geniştir. Cinsel istismardan basit düzey çocuk gelişim takibine kadar her konuda danışmanlık tedbiri kararı verilmektedir. Danışmanlık tedbirlerini konuya göre dağılımı yapılmalı öncelikle Sosyal Hizmet Uzman, Psikolog ve Çocuk Gelişimciler

olmak üzere PDR mezunları olmalıdır. Danışmanlık tedbirinin Uygulanması sırasında araç bulma, uygun ortamda görüşme sağlanması, danışmanlık tedbir uygulayandan esas görev yeri olan kurumdan sorumlu olduğu işler ile ilgili yapması gerekenlerin yoğunluğu, danışanların okul çağında olması ve okul zamanlarında günlerinin çoğunluğunu okulda geçirmeleri sıkıntı yaratmaktadır. Aile tedbiri reddetmesi halinde uygulama devam etmemelidir. Etik ilkeler ve danışan katılımının danışmanlık tedbir planlarında belirlenen hedeflerin gerçekleşmesinde gönüllük esastır. Toplumsal kaynakların kullanılması ve kamu kurum ve kuruluşlarının koordinasyon halinde çalışması noktasında örneğin; İl Sağlık Müdürlükleri ve İl Milli Eğitim Müdürlükleri danışan hakkında Müdürlüklerini ilgilendiren tedbirlerin olmaması halinde işbirliğine yaklaşmamaktadır. Bu nedenle kurumlar arası koordinasyon sağlanmalı, Protokoller ortaya konulmalı ve birlikte tedbirin önemi aktarılmalıdır. Tedbiri uygulayan meslek elemanlarının yetkileri konusunda herhangi bir bilgiye sahip değilim. Tedbirin verildiği durumları göz önüne aldığımızda; DT (Danışmanlık tedbiri) danışanın KMÇ durumunun netleşmemesi, gözlem sürecinin devam etmesine ihtiyaç duyulması, ailenin ve çocuğun rehberliğe ihtiyacının olduğunun gözlemlenmesi kriterleri ile karşılaşılmaktadır. DT alınması talep edilen çocuğun gelişimsel durumunun ve aile durumunun takip edilmesi amaçlanarak aileye rehberlik yapılması, yaşanan travma var ise etkisinin belirlenerek müdahale edilmesi amaçlanmaktadır(G15).

G16'in de G13 gibi Danışmanlık tedbirinin çok fonksiyonlu olarak ele alınmasının gerektiği, sadece bir meslek elemanının yetkili olmaması, birçok kamu kurumu ile organize bir şekilde yürütülmesinin gerektiği, meslek elemanlarının yoğun iş yükü olması sebebi ile gerekli ve yeterli zaman ayıramadığı, ayrıca meslek elemanlarının da yeterli yetki verilmediği, kaynakları kullanma konusunda eksikliklerin olduğunu belirtmiştir. "Danışmanlık tedbiri, gerekli ve olması gerekir fakat tek bir kurum veya meslek elemanının sorumlu olarak yürütülmemelidir. Bu tedbir diğer tedbirlerin uygulayışı ile koordineli yürütülmelidir. Diğer tarafından Danışmanlık Tedbir kararının verilmiş amacına uygun ilerleyememe mevcuttur. En büyük sorunlardan ailelerin bu tedbir hakkında yeterli bilgiye sahip olamama durumu olmaktadır. Meslek elemanı bu konuda aile bilgilendirilmelidir. Aile bireyleri ile meslek elemanı arasında etkileşiminin sağlıklı temellere oturtulmalı bu konuda aileye tedbir kararının önemine ve ciddiyetine özen gösterilmesi gerekmektedir. Yönetmelikte her ne kadar üç ayda bir mahkemeye aile ile ilgili bilgi verilmesi olarak görülse de tüm bunların dışında yoğun

mesai harcanması gerekmektedir. Danışmanlık tedbirinin uygulama sürecinde zaten hali hazırda meslek elemanları yoğun bir dosya yükü, mesai harcamaktadırlar. Bu süre içerisinde Danışmanlık tedbirinin gerekli çalışmaların yapılmasına engel olmaktadır. Toplum açısından bu tedbirin sonuçlarını sağlıklı bir şekilde görmek için bahse konu olan çocuk ve ailesinin gerekirse diğer akranları, komşuları, okulu diğer kurumlarla ortak bir paydada buluşması gerekir. Ailenin Danışmanlık tedbirinin reddetmesi durumu ailelere göre değişkenlik göstermekte, Danışmanın tehlikeli olaylarla karşılaşması durumunda bu tedbiri sona erdirebilir veya başka bir meslek elemanı tarafından devam ettirebilir. Bu tedbir yerine getirilirken özellikle toplumsal kaynakların kullanılması konusunda problemler yaşanmaktadır. Meslek elemanı vakaya göre değişiklik gösteren yetkiler mevcuttur. Her vaka kendisine özeldir. Bu sebeple yetkilerin kullanımı zorlaşabilmektedir. Kolluk kuvvetlerin olaya müdahil olduğu vakalarda sorunlar daha da artmaktadır. Özellikle emniyet kuvvetlerin çocuklar ile ilgili önleyici ve koruyucu hizmetler hakkında eğitim alması bu konuda bilgilerinin yükseltilmesi önem arz etmektedir. Danışmanlık tedbiri önerdiğim vakalarda özellikle bireyin toplum içerisinde var olurken kendi açısından sorun olan konuların çözülmesi adına Danışmanlık verilmektedir. Bu sorunların birey, aile ve okul açısından genel bir işleyiş ile çözülmesi amaçlanmaktadır. Konuya göre yeterlilik gösterse de cinsel istismar ve mahkeme işleyişleri hakkında eğitimleri artırılmasını öneriyorum. Vakanın takibi periyodik dönemlerle olmaktadır. Sorun ne ise çözülmesi adına meslek elemanı dahil olma durumu vardır. Yeterlilik ve görevlendirmeye ilgili problemi olmayan meslek elemanlarının vakaya dahil olması gerekir(G16).

G17'in;"Danışmanlık tedbirinin uygulanması aşamasında meslek elamanın sadece bu iş ile ilgilenmesi profesyonel yaklaşım açısından gereklidir. Bu meslek elemanlarının çocuğa dokunan ve diğer kurum ve kuruluşlarla koordineli bir şekilde çalışmalı ayrıca elde edilen sonuçlardan diğer kurum ve kuruluşlar da haberdar edilmelidir. Çocuk mahkemelerinin ara bir yargı organı olması, mevzuatta tam olarak görev ve işleyiş ile ilgili bilgilerin yer almaması, dosya takibinin sağlıklı olarak yapılamamasını mevzuat ve hukuki süreç bakımından karşılaşılabilecek problemler arasından sayabiliriz. Ayrıca var olan hukuki boşlukların konunun uzmanları tarafından değerlendirilmesi ve bu konuda alanda çalışan meslek elemanlarının görüş ve önerilerine başvurulması gerekir. Çocuk ile ilgili olarak uygulanan tedbir kararları sadece 5395 sayılı kanun ile sınırlıdır. Bu kanunun da güncellenmesi ve toplumsal

gelişimler doğrultusunda da şekillendirilmesi gerekmektedir. Danışmanlık tedbirinin takibi aşamasında; üç aylık periyotlarla mahkemeye rapor sunulmaktadır. Çocuk için konulan hedeflere yönelik aile, okul, sosyal çevre, iş vb. yerlerde gerekli incelemeler yapılarak sorun alanları üzerine yoğunlaşmaktadır. Sorunun sona ermesi ya da sonuç alınamaması durumunda hedefi sonlandırılması ve yeni hedefler oluşturulması yoluna gidilmektedir. Çocuğun gelişimi, aile içi iletişim, ebeveynlerin çocuğa yönelik tutumları, çocuğun akademik başarısı, varsa kardeşler arasındaki ilişki gibi temel konular üzerinde odaklanılarak verilen tedbirin temel amaçlarından biri de çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimini olumsuz yönde etkileyen ailesel, çevresel ve çocuktan kaynaklı sorunları minimize etmek ya da tamamen ortadan kaldırmak olmalıdır. İş yoğunluğu sebebiyle danışmanlık hizmetinden faydalanan çocuk ve aile ile düzenli görüşmelerin yapılamaması, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyon eksikliği, ailenin iş birliği içinde olmaması ve meslek elamanlarının mesleki yeterliliğinin olmaması karşılaşılan sorunlar arasında gösterilebilir. Ailenin danışmanlık tedbirini reddettiği durumlarda meslek elamanları çalışmalarına devam etmemelidir. Çünkü Danışmanlık tedbirinde esas olan amaç ailede çocuk için iyi bir ortam yaratmaktır. Ailenin danışmanlığı tedbiri reddettiği durumlarda tedbiri çocuk ile devam ettirmek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle tedbir sonlandırılmalıdır. Danışmanlık tedbirinin uygulanmasında toplumsal kaynakların kullanımında çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Bunların en önemlisi bence toplumsal kaynakları yöneten insanların bu konuda bilgisiz olmasıdır. Toplumsal kaynakları yöneten insanlara bu konuyu anlatmak ve konunun öneminden bahsetmek süreyi uzatmaktadır. Danışmanlık tedbirini uygulayan meslek elemanına yeterince yetki verilmemektedir. Herhangi bir konuda çocuğun yüksek yararı yönelik çalışmalara katılmayan aile, okul, iş yeri gibi önemli koordine noktaları hedeflere yönelik sonuç alınamamasına sebep teşkil ettiğinde herhangi bir yaptırım ya da şikâyet mekanizması bulunmamaktadır. Konu düzenlenen raporlarda mahkemeye bildirilse de herhangi bir sonuç alınamamaktadır(G17).

G18'in; Yaşanan aksaklıkların mevzuattan çok insan kaynaklarının nicel ve nitel yetersizliğine karşılık geldiği söylenebilir. Gerek iç hukuk metinlerine ve gerekse bağlayıcı uluslararası hukuk metinlerine bakıldığında mevzuat yetersizliğinden bahsetmek güç olacaktır. Bildirimlerden, sosyal incelemeye; mahkeme kararlarından tedbir uygulamalarına kadar ortaya çıkan müdahale kuşağına dikkat edildiğinde; çok kurumlu, çok mevzuatlı ve disiplinler arası bir sürecin olduğu görülmektedir. Bu

nedenle, kurumlar arası eşgüdüm ve bilgi paylaşımı temel ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle sağlık tedbiri kapsamındaki hizmetlerin takibindeki güçlükler ve danışmanlık tedbiri kararlarına yönelik bazı belirsizlikler, etkin izlemenin önündeki engeller olarak dile getirilebilir. Danışanlar ve aileleri için; adreste bulunamama, sık adres değiştirme, okuma-yazma güçlüğü gibi sorunlar nedeniyle hizmet sağlama ve sürdürme hususlarında aksaklıklar yaşanabilmektedir. Danışmanlık tedbiri kararları; diğer danışmanlık uygulamalarından farklı olarak, üçayaklı bir sürece karşılık gelmektedir. Danışan, danışman ve büyük güç olarak devlet. Bu nedenle gönüllü katılım ilkesi bu danışmanlık türünde o kadar esnek değildir. Danışmanlık tedbirinin reddi, çocuğun yüksek yararına görülen bir hükmün infazındaki aksamaya karşılık geleceğinden dolayı; uygulanmasında ısrarcı olunması gereken bir süreçtir. Elbette ki her koşulda; katılıma yönelik reddedici tutumun nedenleri de özenle araştırılmalıdır.

Tüm görüşmecilerin bu konuda değerlendirilmesine bakıldığına, maddeler halinde belirtilmesi gerekirse;

- 1- Mevzuattan kaynaklı sorunların olması konusu ile ilgili olarak (G2,G5, G7, G13, G17)
- 2- Uygulamadan kaynaklı problem olması konusunda (G1, G3, G4, G6, G8, G9, G10, G11, G13, G16, G17)
- 3- Danışmanlık tedbirinin ek iş olarak görme, iş yoğunluğu sebebi ile işin aksaması ve Danışmanlık tedbirinin profesyonelleştirilmesi gerektiği konusu ile ilgili olarak (tüm görüşmeciler yapılan işlere ek iş olarak gördükleri, Danışmanlık tedbirinin ayrı bir birim olarak kurulup profesyonel uzmanlar tarafından yerine getirmelerinin ortak konuda hemfikir oldukları sonucu ortaya çıkmıştır).
- 4- Kamu kurumları arasındaki koordinasyon sorunu ve Danışmanlık tedbirini onaylayan Mahkeme ile Danışmanlık tedbirini yürüten meslek elemanları arasındaki koordinasyon problemi ile ilgili (G3, G6, G8, G12, G16, G17)
- 5- Meslek elemanına verilen yetkinin eksikliği (G2, G17, G18)
- 6- Danışmanlık tedbirinin özel bir çalışma gerektiğinden bu faaliyeti yürütürken meslek elemanına verilen ek ücretin yetersizliği konusu(Bu konuda tüm meslek elemanları yürüttüğü bu hizmet karşılığında tatmin

edici bir ücret alamadıkları, bu nedenle de yeterli motivasyonu sağlayamadıkları.)

4.5. Meslek Elemanlarının Yeterlilik Konusu

Farklı disiplinlerden olan meslek elemanları Danışmanlık tedbiri uygulamasını sürdürüp, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında çalıştığı, bu meslek grubundan özellikle Sosyal Hizmet Merkezlerinde aynı hizmeti yürütmektedirler. Bazı meslek gruplarının örneğin Sosyal Hizmet bölümünün uygulamaya dönük olması, bazılarının uygulamaya dönük olmaması verilecek hizmetin aktif, etkili yürütülüp yürütülmediği, meslek elemanlarının bu konuda yeterliliği göz önünde bulundurulmasının Danışmanlık tedbiri uygulama esnasında önem arz ettiği göz önünde bulundurulmuştur. Konu ile alakalı meslek elemanlarının genel fikirlerini aşağıda belirtilen meslek elemanları konu üzerinde düşüncelerini daha net ifade etmiş diğer görüşmecilerin görüşleri aynı bulduğundan daha kapsamlı olanı aşağıda belirtilmiştir.

Rehberlik ve Danışmanlık mesleki tecrübeye bağlı olsa da asıl amaç çocuk ve aile için sorun çözme odaklı olmak, uygun birimlere yönlendirmek bunu takibini yapmakta çocuğun yararına olduğundan bilinç sahibi meslek elemanın bunu yapabileceğini düşünmekteyim. Bunun yanı sıra sorunu çok boyutlu ele alabilmeleri sebebi ile asıl Sosyal Hizmet Uzmanlarının Danışmanlık tedbirini uygulamaları amaca uygun hareket edilmiş olur(G1).

Danışmanlık tedbiri çok çeşitli vakalar için uygulanabilir. Uygulayan personel eğitim ve tecrübesine bakılmaksızın seçildiği için her vakada etkili olmayabilir. Özellikle cinsel istismar gibi vakalar büyük hassasiyet gerektirdiğinden Danışmanlık tedbiri uygulayan meslek elemanları belirli bir program dahilinde birtakım eğitimleri almalıdır. Bazı meslek grupları örneğin; psikologlar vakalar ile daha etkin çalışabilmekte iken (mesleki donanıma geri terapatik becerileri sahip olduğundan) bazı meslek grupları da verilen vakalar karşısında eksik kalabilir. Psikolog ve Sosyal Hizmet Uzmanlarının yetersizlikten ziyade mesleki donanımları gereği vakalara yaklaşma konusunda avantajları vardır. Ama vakalar çok çeşitli olduğundan dolayı mutlaka bir eğitim programı oluşturulmalı ve bu konularda eğitilmelidir(G2).

Danışmanlık tedbiri uygulama konusunda meslek elemanlarının yeterliliği ile ilgili olarak bu konuda genelleme yapılmasının doğru olduğunu düşünmüyorum. Bazı meslek elemanları yetersiz bazıları da yeterli bunun beceriler ile alakalı bir durum olduğunu düşünmekteyim. Meslek elemanı seçiminde bir kriter yok. Ancak meslek elemanları belli bir eğitimden sonra belirlenmeli ve maddi olarak ta avantajları artırılmalıdır(G3).

Danışmanlık tedbirini yürüten Öğretmen ve Sosyologların almış olduğu eğitim gereği vakalar ile çalışma sağlıklı olamamakta, diğer meslek elemanlarına da dosya verilirken dosyanın konusuna (içeriğine göre) verilmeli. Bu tedbir ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda özellikle MEB ve Sağlık Bakanlığı ile sorun yaşanılmakta bu kurumlar arasında koordinasyon eksikliği mevcuttur. Çocuklar hakkında verilen Bakım Tedbiri en son çare olarak düşünüldüğünden meslek elemanlarının gerek iş yoğunluğu gerekse ek başka işler ile uğraşması sonucunda sahada tespit olmuş olduğu vakalarla ilgili olarak kendini korumak amaçlı ile Danışmanlık tedbiri vermektedir. Özellikle Sosyal ve Ekonomik Destek verilen ailelere Danışmanlık tedbiri verilmesine gerek olmamaktadır(G4).

Meslek elemanlarının genel olarak mesleki yetersizliği bilgi eksikliğinden kaynaklanır, alınan eğitim, hizmet içi eğitim çalışmaları yetkilerinin farkındalığında olmamaları-mesleki çalışma yapılacak aileye yeteri kadar güven verilememesi, sorun oluşturmaktadır. Hacettepe Üniversitesinin Sosyal Hizmet bölümü çalışmaları konusunda çok köklü olması ve donanımlı Sosyal Hizmet Uzmanları yetiştirmesi sebebi ile öncelik olarak Danışmanlık Tedbiri bu okuldan mezun kişilere verilmekte fayda olunacağını düşünüyorum. Tüm bunların yanında meslek elemanın teoriyi pratiğe aktarma, Anayasa, Yönetmelikler hakkında derin bilgi edinmeli, Danışmanlık tedbiri verilmeden önce meslek elemanı ön görüşme, mülakat ile özel sistem ile seçilmelidir(G5).

Danışmanlık tedbiri uygulayan meslek elemanlarının eğitim açısından yetersiz olduğunu ve lisans düzeyinde eğitimin yeterli olmadığını düşünüyorum. Danışmanlık tedbirini uygulama konusunda daha çok yeterliliğe sahip olan meslek elemanlarının içerisinde kendini alan çalışmasında yetiştiren ve mevzuatı bilen, öğrenen meslek elemanları olduğunu söyleyebilirim. Bu meslek gruplarının içerisinde genelde Sosyal

Hizmet Uzmanların bu yeterliliğe daha çok sahip olduğunu ifade edebilirim, tedbirin uygulanması aşamasında gerekli olan yetki ve izinlerin bakış açısıyla alakalı olduğunu düşünüyorum. Sorumluluk verilen danışmana yetki de verilmeli ve idareye ilişkin liyakat sağlanmalı. Sosyal hizmet uzmanı kaynakları harekete geçiren olmalı ve bunun için de ilgili mevzuata hakimiyetinin güçlü olması gerekmektedir(G6).

Meslek elemanın hizmet alanı ile ilgili yeterlilik belgesi olmalı, deneyimli olmalı, kanun hakkında mikro ölçekte iyi eğitimler almalı aynı zamanda vakalara göre psikolog, Sosyal Hizmet Uzmanı, psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında uzman kişilere dağıtımı yapılmalı. Bu uzmanların da motivasyonunu sağlamak amacıyla gönüllülük esasına dayandırılıp tatmin edici ücretler ödenmelidir(G7).

Danışmanlık tedbirini farklı meslek dallarından olan kişilerce yürütülmesi özellikle aile konusunda bilgi sahibi ve aile bütünlüğüne önem veren, koruyan ve aile bireyleri arasındaki iletişimi iyi yöneten bir uzman tarafından yürütülmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum. Danışmanlık dosyaları dağıtılırken vakanın içeriğine göre dağıtımı yapılması gerekiyor. Şu anda bu gerçekleşmemektedir(G8).

Danışmanlık tedbiri uygulamasının birimleşmesi ve içerisinde tüm meslek elemanlarını barındırması gerekmektedir. Bu yapıda birçok etkinlik ve sosyal faaliyetin yer alması, mesleki doyumun da bu sayede sağlanması gerekmektedir(G10).

Genel olarak danışmanlık tedbirini uygulayan meslek elemanlarının çocuğa rehberlik ve yönlendirme yapılmasında gerek almış olduğu eğitim gerek de iş yükü nedeniyle yetersiz kaldığını düşünüyorum. Bir meslek elemanı yeterince eğitim almadan, uzmanlaşmadan, tecrübe kazanmadan danışmanlık tedbirini yürütmeye başlıyor, bunun yanı sıra da iş yükü nedeniyle de ancak üç ayda bir aileyi ziyaret etme imkânı bulabiliyor. Bu şekilde uygulanan danışmanlık tedbirinin ne sağlıklı olduğu tartışmalıdır(G12).

Danışmanlık tedbirini yürüten meslek elemanlarının ciddi anlamda bu konuda eğitim aldığını düşünmüyorum. Meslek elemanlarının bu konuda ciddi eğitim almasını gerekiyor ve belirli standartları olan, çağa uygun, aile içindeki dinamikleri de kapsayan bir eğitim olması gerekiyor. Özellikle cinsel istismara uğramış çocuklarla çalışan

uzmanların travma, terapi süreçleri ve bu çocuklarla nasıl çalışacağı konusunda gerekli teknik bilgiye sahip olması ve bu uzmanların da psikolojik olarak desteklenmesi gerektiğine inanıyorum. Danışmanlık tedbirini herhangi bir meslek kolu tarafından yürütülmemeli. Elbette ki sosyal çalışmacı, çocuk gelişimcisi, psikolog gibi meslek kollarının ön plana çıkması gerektiğini düşünüyorum fakat diğer meslek gruplarının da katılımının sağlanması gerekiyor. Burada mesleki bilgi ve becerinin ön plana çıktığını düşünüyorum. Fakat burada şunu eklemeliyim ki sosyologların bu süreci sağlıklı bir şekilde yürütebileceğine inanmıyorum. Çünkü almış oldukları eğitimin bireyle ve aileyle çalışma konularında yetersiz kaldığını düşünüyorum(G13).

G14'in; Meslek elemanlarının yeterliliği ile ilgili olarak sadece "lisans mezuniyeti" danışmanlık tedbiri için yeterli olmamakla birlikte danışmanlık tedbirlerinin kapsamı çok geniştir. Cinsel istismardan basit düzey çocuk gelişim takibine kadar her konuda danışmanlık tedbiri kararı verilmektedir. Danışmanlık tedbirlerini konuya göre dağılımı yapılmalı öncelikle Sosyal Hizmet Uzman, Psikolog ve Çocuk Gelişimciler olmak üzere PDR mezunları olmalıdır. Uygulama sırasında araç bulma, uygun ortamda görüşme sağlanması, danışmanlık tedbir uygulayandan esas görev yeri olan kurumdan sorumlu olduğu işler ile ilgili yapması gerekenlerin yoğunluğu, danışanların okul çağında olması ve okul zamanlarında günlerinin çoğunluğunu okulda geçirmeleri sıkıntı yaratmaktadır(G14).

G16'nın G15 gibi bu konuda görüşlerini şu şekilde ifade ettiği görülmüştür; Danışmanlık tedbiri talep edildikten sonra danışmanlık süreci İl Müdürlüğünün ilgili birimi tarafından takibi yapılmaktadır. İl Müdürlüğü tarafından sürece dahil olmam gerekmesi halinde dahil olmaktayım. Bu tedbirin uygulanması noktasında da kendimi yeterli hissettiğimi söyleyemem(G15).

Meslek elemanları ile ilgili olarak değişik disiplinlerden Danışmanlık tedbirini uygulayan kişiler mevcut olup net olarak belirli bir meslek elemanı belirlemek doğru olduğunu düşünmüyorum. Ama genel kanı olarak psikologların bu konuda daha etkili oldukları görüşü mevcuttur. Eğer Danışmanlık tedbiri meslek elemanına verildiyse o meslek elemanının yoğun bir eğitimden geçirilmesi ve düzenli olarak devam eden eğitimler verilmelidir(G16).

Danışmanlık tedbirini uygulayan meslek elemanlarının yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü tedbiri uygulayan meslek elamanlarının çalıştığı birimlerde asıl işinin yanı sıra danışmanlık hizmeti yürütmektedir. Ayrıca birimin sorumlu müdürü birim işlerine öncelik verilmesi hassasiyet gösterdiğinden hizmetin sağlıklı yürütüldüğünü düşünmüyorum. Danışmanlık tedbirinin uygulanması aşamasında sorun alanlarında uzmanlaşmış meslek elemanlarını seçilmesi gerektiğini düşünüyorum. Söz konusu danışmanlık tedbiri kararına sebep olan konunun psikoloğun mesleki yeterliliği ilgili ise psikoloğa, aile ve toplumsal ise yaşadığı çevre ile iletişim ve bir arada yaşanan sorunlar üzerine ise sosyal çalışmacı ve sosyolog, bebeklik, çocukluk gibi gelişim basamakları konusunda önem arz eden ve gelişime yönelik sıkıntıların olduğu düşünüldüğü aşamalarda çocuk gelişimcilerin kararı uygulaması gerektiği kanaatindeyim(G16).

Psikoloji ve Psikolojik Danışmanlık lisansına sahip olmayan meslek elemanlarınca yürütülebilecek danışmanlık tedbiri uygulamalarının verimli olmayacağını düşünmekteyim. Aksi durum, ayrıca etik ilkelere ilişkin sehven yanlışlıklar yapılmasına da yol açabilir. Uygulayıcı eğitimleri kapsamındaki hizmet içi faaliyetler veya sertifika programları aracılığıyla nitelikli danışman yetiştirmek pek mümkün görünmemektedir. İyi bir makro plan dâhilinde, alan mezunu meslek çalışanları organize edilebilir. Psikoloji ve Psikolojik Danışmanlık lisansına sahip meslek çalışanlarının bu kapsamda yeterli olduğu söylenebilir. Lisans temeli olmadığı sürece, yüksek lisans veya doktora programları ile bu niteliğin kazanılması güçtür. Lisans, mesleki bir akreditasyona karşılık gelir; oysaki akademik kariyer bu ihtiyaca tam olarak karşılık gelmez(G18).

Görüşmecilerin konu ile alakalı olarak belirttikleri düşünceleri baz alınarak çıkarımlar şu şekildedir;

- Meslek elemanın hizmet alanı ile ilgili yeterlilik belgesinin olmadığı, şuanda yeterince eğitim almadan, uzmanlaşmadan, tecrübe kazanmadan danışmanlık tedbirini yürütmeye başlandığı (deneyim, hizmet kanunu hakkında bilgi eksikliği vb.), aynı zamanda meslek elemanlarının almış oldukları eğitime göre vakaların dağıtılmadığı (psikolog, Sosyal Çalışmacı, psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında uzman kişilere),

katılımcıların hepsi iş yükü nedeniyle de ancak üç ayda bir aileyi ziyaret etme imkanı bulabildiği, yeterince ilgilenilmediği, meslek elemanı seçiminde herhangi bir kriterin göz önünde bulundurulmadığı verileri ortaya çıkmıştır.

- Diğer taraftan görüşmecilerin; bu tedbiri yürüten meslek elemanın belli bir eğitimden sonra belirlenmeli ve bu faaliyet gönüllülük esasına dayandırılıp ve maddi olarak da motivasyonunu sağlamak amacıyla, “tatmin edici ücretler” ödenmesi gerektiği, Danışmanlık tedbiri uygulamasının birleşmesi ve içerisinde tüm meslek elemanlarını barındırması gerektiği, bu yapıda birçok etkinlik ve sosyal faaliyetin yer alması, mesleki doyumun da bu sayede sağlanması gerektiği verileri ortaya çıkmıştır.
- Meslek elemanlarının yeterliliği ile ilgili olarak sadece “lisans mezuniyeti” danışmanlık tedbiri için yeterli olmadığı, danışmanlık tedbirinin kapsamının çok çeşitli ve geniş olduğu, cinsel istismardan basit düzey çocuk gelişim takibine kadar her konuda danışmanlık tedbiri kararı verilebildiği, uygulama konusunda Danışmanlık tedbirinin herhangi bir meslek kolu tarafından yürütülmemesi, meslek elemanlarının yeterliliği ile ilgili olarak hangi meslek grubunun bu çalışmaları yerine getirmesi konusunda genelleme yapılması doğru olmadığı, bazı meslek elemanları yetersiz bazıları da yeterli olabildiği, bunun beceriler ile alakalı bir durum olduğu, görüşmecilerin “Sosyal Hizmet Uzman, Çocuk Gelişimcisi, Psikolog, PDR gibi meslek kollarının lisans eğitimi aldıkları esnada uygulama konusunda yoğun eğitimden geçildiği (mesleki bilgi ve becerinin ön plana çıkması) için bu meslek gruplarının ön plana çıkması gerektiğini, fakat diğer meslek gruplarının da katılımının sağlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

4.6. Danışmanlık Tedbiri Uygulanması Sürecinde Meslek Elemanına Gerekli Yetki Verilme Konusu

Bu alt başlık altında katılımcılardan G1 ve G2 görüşmeciler düşüncelerini daha net olarak paylaşmış bu konuda;

“Danışmanlık tedbiri sürecinde acil müdahale gerektiğinde toplumsal kaynakları hızlı/aktif olarak kullanabilmesi konusunda herhangi bir sıkıntı yaşanmadığı, özellikle

bu konuda çocuk hakkında “Bakım Tedbiri” uygulama söz konusu olduğunda, il “Müdürlüğü Onayı, Valilik Oluru ve Mahkeme onayı” ile hemen alınabilmekte, diğer konularda çocuğun yüksek yararı açısından gerekli yetkilerin kullanılabilirdiğini düşünüyorum. Ailenin görüşmeyi reddetmesi durumunda aksaklıklar yaşanmaktadır. Fakat şu ana kadar gözlemlediğim vakalarda, aileye danışmanlık tebliği ve yasal süreç anlatıldığında mesleki sürecin işleyişinde sorun yaşanmadığını düşünüyorum(G1).

“Acil müdahale durumlarında ortak çalışacağımız birimler arasında hem bilgi hem de paylaşım açısından sıkıntılar yaşanmaktadır. Kimse durum hakkında farkındalığa sahip değil. Kurumlar ve kişilerin yetki ve sorumluluklarında boşluklar var. (Yetki verilmelidir). Bu durumlar sıkıntıların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Danışmana görev veriliyor ama kuruluşlar arası ilişkilerde koordinasyon eksikliği, etkisi, konumu ve yaptırımları konusunda yasal boşluklar vardır. Bu sorunların çözümünde en büyük katkının gerekli yetki verilmeli, verilmiş bir yetkisi yok sadece rapor hazırlayan ve mahkemeye sunan kişi konumundadır. O nedenle danışmanlık hizmeti başarılı olarak yürümektedir. Yetki verilmesi de tek başına çözüm değildir. Devlete ve belediyelere ait birimlerden sosyal destekler konusunda etkili olabilmelidir(G3).

Sosyal hizmetlere ilişkin taşra teşkilatı birimlerinin çok boyutlu niteliğine göre, kaynakların aktif kullanılması yönünde yerel farklılıklar görülebilmektedir. Genellikle kurumların hızlı cevap verdiği; ancak ilk müdahale sonrasındaki katmanlara yönelik kalitenin değişkenlik gösterdiği söylenebilir. Uygun yönlendirme, etkin izleme ve topluma kazandırıcı sonlandırma vb. süreçlerde. Danışmanlık tedbiri uygulayıcısının fazla yetki ile donatılmasına gerek olmadığını düşünüyorum. Kurumların hizmet altyapısı ve eşgüdümü yeterli düzeyde sağlanabildiği ölçüde birçok sorunun aşılabileceğini düşünmekteyim(G18).

Belirtilen görüşler neticesinde Danışmanlık tedbirini yürüten meslek elemanına gerekli yetki verilse de bazı kamu kurumlarının bu tedbir hakkında bilgi eksikliğinin olması gerekli olan koordinasyon sorunun çıkmasına sebebiyet vermekte, diğer kamu kurumları arasındaki yasal boşlukların doldurulması ve söz konusu çocuk ile ilgili olarak çıkabilecek muhtemelen durumların önüne geçilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

4.7. Meslek Elemanlarının Danışmanlık Tedbirini Mahkemeye Önerdikten Sonra Vaka ile Mesleki Çalışmanın Sürdürülme Durumu

Bu başlık altında mesleki çalışma faaliyetlerini yürüten meslek elemanlarının alanda çocuğun karşı karşıya kaldığı bir risk durumunda veya ailenin işlevini artırmak çocuk konusunda bilgisini artırmak vb. durumlara ilgi tutularak herhangi bir şekilde Danışmanlık tedbirini mahkemeye sunan meslek elemanın eğer Danışmanlık tedbirinin uygulanması kendisine verilse ilgilenmekte bunun haricinde başka meslek elemanına verilmesi durumunda vakanın durumu ile ilgili herhangi bir bilgi alamamakta veya takibi gibi durum söz konusu olamamaktadır. Bunun takibini G15 ve G16'nın ifade ettiği gibi; "Danışmanlık tedbiri talep edildikten sonra danışmanlık süreci İl Müdürlüğünün ilgili birimi tarafından takibi yapılmaktadır. İl Müdürlüğü tarafından sürece dahil olmam gerekmesi halinde dahil olmuştum." olmuştur.

Danışmanlık tedbirini mahkemeye sunan; "G1, G2, G3, G5, G6, G8, G10, G12, G16, G17, G18"katılımcıların hiçbir şekilde vaka ile ilgilenmemekte fakat ilgili mahkemenin bu tedbiri onayladıktan sonra İl Müdürlüğü aracılığı ile tekrar meslek elemanlarına Danışmanlık tedbirinin uygulanması konusunda bilgilendirme ve görevlendirme yazısı gönderilmektedir.

Sonuç olarak tüm katılımcıların bu konu ile alakalı olarak Danışmanlık tedbiri mahkemeye önerildikten sonra vaka takibi yapılmamaktadır. Bu tedbiri uygulayacak meslek elemanı daha ayrıntılı bilgi almak adına tedbiri veren meslek elemanı ile görüşmesinin daha faydalı olunacağı konusunda hem fikir olmuşlardır.

5. TARTIŞMA

Çocuk koruma sistemine eklenen her yeni düzenlemenin sistemin bütününe göz önünde tutulmadan yapıldığı, bütünlüklü bir politikanın geliştirilmesini engellediği, çocukların yaşadıkları fiziksel ortamın, onların biyo-psiko-sosyal gelişimlerine uygun olmadığı, fiziksel koşulların iyileştirilmesi için bu doğrultuda gerekli yatırımların zamanında yapılmadığı, tüm bunlar, çocuklara, çocuk korumaya gerekli ve yeterli yatırımı yapmadığımızın kanıtları olmaktadır. Türkiye’de çocuk koruma sisteminin gereksindiği yetişmiş insan yetişmiş insan gücü sayısının yetersizliği, ciddi alınması gereken bir sorundur. Kuruluşlarda çalışanların istihdam edilme biçimleri ve çalışma koşulları, çalışanların yer değiştirme ve yükselme ölçütleri, çalışanların iş yükleri, eğitim düzeyleri dikkatle incelenmelidir. Çocuk koruma ve bakım sisteminin bir bütün olarak kurgulanması ve işletilmesi, çocuğun bakım altına alınmasını gerektiren tüm nedenleri ve bakım sürecini bir arada değerlendirmeyi gerektirir. Son yıllarda aile temelli bakım seçeneklerine öncelik vermek adına, kurum bakımına yer alan çocukları ailesi yanına döndürmek amacıyla yoğun bir çaba harcandığı gözlemlenmektedir. Gerek öz ailesi yanında gerekse alternatif bakım türlerinin tümünde, çocukların biyo-psiko-sosyal gelişimi için gerekli sağlık, beslenme, eğitim, oyun ve boş zaman değerlendirme, gereksinimlerin yeterince karşılanabildiği söyleme olanağı bulunmamaktadır. Her bir çağ kendinden bir önceki çağdan etkilenir, bir sonrakini ise etkiler. Çocuk, bu dönemde getirdiği duygu, düşünce ve davranış kalıplarını büyüme ve olgunlaşma süreci içinde değiştirir. Toplum yapısı, dinamiği, ve ekonomik-toplumsal sorunları ile doğrudan ya da dolaylı bir biçimde gençliği etkiler, gereksinimlerin sürekli ve etkili biçimde doyurulmaması gençlik sorunlarını meydana getirir. Ülkemizde gençlik sorunlarını en çok toplumsal değişim etkilemektedir (Uluğtekin, 1986).

Bu bölümde 5395 Sayılı ÇKK’daki Danışmanlık tedbirini mahkemeye öneren ve uygulayan meslek elemanlarının Danışmanlık tedbirine bakış açılarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan nitel çalışmada meslek elemanlarının araştırma sorularına ilişkin görüşlerinden ortaya çıkan bulgular ve daha önceden konu üzerine yapılan çalışmalar karşılaştırılmıştır. Görüşmeler sonucunda alt başlıklardan “kamu kurumları arasındaki eşgüdüm sorunu” ortaya çıkmıştır. Özellikle 5395 Sayılı ÇKK’nın Danışmanlık tedbiri kapsamında çalışmalar kısıtlıdır. Bu çalışma Danışmanlık tedbiri

ile alakalı olarak yapılan çalışmaların ilk örneği sayılabilir. Aşağıda konu ile alakalı olarak literatür taraması ve katılımcıların görüşleri ile karşılaştırılma yapılmıştır.

Ulaşılan verilerde tüm katılımcıların kamu kurumları arasındaki koordinasyon eksikliği konusunda fikirlerini belirterek var olan sorunlardan bahsetmişlerdir, özellikle çocuk ile alakalı kararlar veren Çocuk, Aile ve Asliye Mahkemeleri, MEB, AÇSHB ve kolluk kuvvetlerinin çocuk açısından önem arz eden ve önleyici hizmet olan Danışmanlık tedbirinin yürütülmesi konusunda ortak çalışmaların yapılmasının ve özellikle çocuk alanında kamu görevlilerin bilgi sahibi olmasının önem arz etmektedir.

Bulgular kısmında görüşmeciler ile ilgili olarak, kamu kurumları arasındaki koordinasyon sorunu ve Danışmanlık tedbirini onaylayan Mahkeme ile Danışmanlık tedbirini yürüten meslek elemanları arasındaki koordinasyon problemi ile ilgili 6 (G3, G6, G8, G12, G16, G17) görüşmeci ciddi bir sorun olarak belirtmişlerdir. Buna ek olarak Danışmanlık tedbiri uygulamadan kaynaklı problem olması konusunda 11(G1, G3, G4, G6, G8, G9, G10, G11, G13, G16, G17) görüşmeci katkı sağlamıştır. Bunun yanı sıra mevzuattan kaynaklı sorunların olması konusu ile ilgili olarak 5(G2,G5, G7, G13, G17) katılımcı fikrini belirtmiştir.

5395 sayılı ÇKK'da sorumluluk yüklediği başta Adalet Bakanlığı, "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı", Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı olmak üzere ilgili diğer kurum ve kuruluşların arasındaki koordinasyonun artırılması oldukça önemlidir. Bakanlıkların sorumluluğunu ve yukarıda bahsedilen koordinasyonun önemini vurgulamayı gerekli kılan araştırma sonuçlarından birisi de tedbir kararlarını yerine getirmekle görevli kişi, kurum veya kuruluşlarca, bu tedbir kararlarının nasıl yerine getirileceği konusunda hazırlanması gereken uygulama planlarıyla ilgili yeterli bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır. Tedbirlerin uygulanmasından sorumlu olan kurumlarda bu tedbirlerle ilgili birimlerin kurulması bu tedbirleri uygulayacak profesyonel meslek elemanlarının tedbirler konusunda hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi önem taşımaktadır. Çocukluk döneminin gelişimsel özellikleri, korunma ihtiyacı içerisinde olan çocukların psiko-sosyal durumları gibi bilgileri kapsayan bir bilgi temeli oldukça önemlidir. Binaların fiziksel koşullarından, verilen kararlara, karar sonrası verilen hizmetlere, raporlara, süreç içerisindeki bütün personelin yaklaşımına kadar her aşamada çocuk dostu bir bakış açısı oldukça önemlidir. Sürecin bütün paydaşlarının plan, program ve politikalarında bütüncül bir

bakış açısına ve işbirliği içerisindeki çabalarına ihtiyaç vardır (Erbay ve Ark. 2012). Görüldüğü gibi Erbay ve Ark.'larının konu hakkında yaptığı çalışmalarda Danışmanlık tedbiri ile ilgili yeterli düzeyde çalışmaların yapılmadığı, hizmet içi eğitim konusuna değinerek bu konuda çalışmaların yapılmasının önemine dikkat çekmiştir.

Danışmanlık tedbiri alan çocuklar ile suça sürüklenme riski bulunan çocukların cinsiyet, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne tutumu, baba tutumu, anne-baba birliktelik durumu, okul türü, başarı algısı, mutluluk algısı, amaçlara ulaşma algısı, geleceğe yönelik umut algısı ve en çok hoşlanılan aktivite değişkenlerine göre dağılımları arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur. En uzun süre ile yaşanan yer, doğum sırası, annenin hayatta olup olmama durumu, babanın hayatta olup olmama durumu, en yakın görülen kişi değişkenlerine göre dağılımları arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır. Ayrıca danışmanlık tedbiri alan çocuklar ile suça sürüklenme riski bulunan çocukların sosyal destek puanları arasında da anlamlı farklılaşma bulunmamıştır (Özer ve Ark, 2005).

Yukarıda ulaşılan verilerde; Meslek elemanın hizmet alanı ile ilgili yeterlilik belgesinin olmadığı, şuanda yeterince eğitim almadan, uzmanlaşmadan, tecrübe kazanmadan danışmanlık tedbirini yürütmeye başladığı (deneyim, hizmet kanunu hakkında bilgi eksikliği vb.), aynı zamanda meslek elemanlarının almış oldukları eğitime göre vakaların dağıtılmadığı (psikolog, Sosyal Çalışmacı, psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında uzman kişilere), katılımcıların hepsi iş yükü nedeniyle de ancak üç ayda bir aileyi ziyaret etme imkanı bulabildiği, yeterince ilgilenilmediği, meslek elemanı seçiminde herhangi bir kriterin göz önünde bulundurulmadığı verileri ortaya çıkmıştır. Ülkemizde son yıllarda çocuk ile ilgili olarak; “Çocuğun yetişkinden ayrı olduğu ve ona göre tutum ve davranış geliştirilmesi gerektiği düşüncesi, günümüz modern çocuk algılamasının temelini oluşturmaktadır. Çocukların korunmasında toplumun ve devletin sorumluluğunun bulunduğu gerçeğiyle oluşturulan politikaların Ülkemizde çocuk aile ve toplum temelli bir yapıya oturtma çalışmaları çok yakın bir geçmişte başlamıştır. Türkiye’de 1960’lı yıllarda 180.000 çocuğun korunmaya muhtaç çocuk konumunda bulunduğu tahmin edilmekteyken, 395 bu rakam yaklaşık otuz yıl sonra, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 1989 yılında yayınlanan “Türkiye’de Çocuğun Durumu” isimli raporda 500.000 olarak tahmin edilmiştir. Aynı şekilde 2003 yılı içinde korunma ihtiyacında olan çocuk sayısının

700.000 civarında olduğu tahmin edilmiştir. Son dönemde ise Türkiye’de korunmaya muhtaç çocuk sayısının yaklaşık 800.000 ile 1.000.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Söz konusu rakamlarda ki artış çocuk koruma konusunda yürütülen başarısız uygulamaların bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Türkiye’de uygulanan politikalarda henüz yeterli düzeyde ve çocuğun yüksek menfaatini hedefleyen plan ve programlardan söz etmek mümkün değildir. Ülkemizde çocuğun korunmasına yönelik yaklaşımlar içinde öncelik kurum bakımının olagelmiş, toplumsal duyarlılığın öne alındığı toplum temelli yaklaşımlar göz ardı edilmiştir. 2011 yılı itibariyle bir Bakanlık bünyesinde teşkil edilerek direk olarak devletin ilgi alanı altına alınması çocuk koruma politikaların orta ve uzun vadede başarısını arttıracak aşıkardır. Çocuğu toplumun geleceği olarak görmek, iyi yetiştirilmiş bir neslin toplumsal faydanın arttırılmasında ne derece önemli olduğunu göstermektedir (Tunç 2011). Görüldüğü gibi çocukların özel korunması gereken bir alan olduğu, kamu kurumu aracılığı ile yerine getirilmesi gerektiği, koruma altına alınan çocukların günümüze doğru yıllara göre artış gösterdiği görülmektedir. Çocukların koruma altına alınmadan önce önleyici hizmet olan Danışmanlık tedbirinin ne kadar önem arz ettiği ortadadır.

Ulaşılan bulgularda; Katılımcıların bu tedbiri yürüten meslek elemanın belli bir eğitimden sonra belirlenmesi gerektiği ve bu faaliyet gönüllülük esasına dayandırılıp ve maddi olarak da motivasyonunu sağlamak amacıyla, “tatmin edici ücretler” ödenmesi gerektiği, Danışmanlık tedbiri uygulamasının birimleşmesi ve içerisinde tüm meslek elemanlarını barındırması gerektiği, bu yapıda birçok etkinlik ve sosyal faaliyetin yer alması, mesleki doyumun da bu sayede sağlanması gerektiği veriler ortaya çıkmıştır. Bu hizmeti yerine getiren meslek elemanın çocuk ile nasıl bir iletişim içerisinde olması gerektiği, çocuklara etkili davranışlar kazandırılması konusunda önem taşımaktadır. Çocuklar ile kurulan iletişimin sağlıklı bir iletişim olması, kullanılan kelimelerin dikkatli bir dille seçilmesi, hata yaptıklarında suçlayıcı veya küçük düşürücü ifadeler kullanmak yerine davranışlarının sonucunu anlamaya yönlendirilmeleri gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki çocuklar hepimizin geleceğidir ve kelimelerden ziyade davranışlar ile şekillenirler (Sarıaltın, son erişim: 02.04.2018). Ebeveyn ayrılığı, çocukların suça sürüklenmesi üzerinde etkili olan önemli faktörlerden bir tanesidir. Bu sonuçlardan hareketle, evlilik öncesi ve evlilik sürecinde destek alınmasının yanında boşanma süreci ve sonrasında uzman desteği alınmasının, ayrı olan ebeveyn ile çocuk arasındaki iletişiminin devam ettirilmesinin, çocuk ile ilgili konularda sorumlulukların ayrı olsalar

da ebeveynler arasında paylaşılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında, kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kurumlarının bu konudaki verileri düzenli olarak takip edip toplum ile paylaşmaları konunun gündemde tutulmasını sağlayacaktır. Bu alanda sorumluluğu bulunan, yetki ve görev tanımları itibarıyla iş ve işlemlerde bulunması gereken kurum ve kuruluşlar tarafından oluşturulacak merkezlerde, sosyal ve duygusal destek faaliyetlerinin yanı sıra sürecin takibine yönelik çalışmaların yapılması da ebeveyn ayrılığı olayının etkisiyle çocukların suça sürüklenme eğiliminin azalması açısından olumlu katkılar sağlayacaktır (Sağlam ve Ark. 2017). Bu konu paralelinde Karakuş ve Tekin konu ile alakalı olarak; “Eğer ailede fiziksel ihtiyaçlar karşılanıyor, sosyal ve duygusal ihtiyaçlar karşılanmıyorsa ya da bu ihtiyaçlar çok az karşılanıyorsa ya da hiçbirisi karşılanmıyorsa çocukta gelişmesi gereken aidiyet duygusu gelişemeyecektir. Çocuğun en önemli ihtiyaçlarından olan aidiyet ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı aile tarafından karşılanmayınca çocuk bu ihtiyaçlarını gerçekleştirecek yeni ortamlar arayacaktır. Henüz hayat tecrübesi az olan genç yalnız kalacak ve sosyal ortam içerisindeki tehlikelere karşı savunmasız kalacaktır. Aile çocuk için başı sıkıştığında geri dönebileceği bir liman olmadığı zaman çocuk problemleri yapıcı bir şekilde çözemeyecek, birçok hata yapacak, hatta bu bir süre sonra suç halini alacaktır. Anne babaların çocukları ile ilişkilerini güçlendirmek için bu konuların, sistemli bir konu olarak ele alınıp araştırılması ve çıkan sonuçlara göre ailelere dönük programlar geliştirilmesi gerekmektedir. Aile kurumları toplumların temel taşları olduğu göz önüne alındığında, bu konunun ülke olarak önemsenmesi gereken bir konu olduğu görülmektedir. Aile birliği çocuklar için en lüzumlu bir sosyal gruptur. Çocuk ancak bu grup içerisinde sağlam esaslarda yetişebilir ve korunabilir (Karakuş ve Tekin, 2012).”

Yapılan görüşmeler neticesinde; katılımcılar Danışmanlık tedbirinin ek iş olarak görme, iş yoğunluğu sebebi ile işin aksaması ve Danışmanlık tedbirinin profesyonelleştirilmesi gerektiği konusu ile ilgili olarak (tüm görüşmeciler yapılan işlere ek iş olarak gördükleri, Danışmanlık tedbirinin ayrı bir birim olarak kurulup profesyonel uzmanlar tarafından yerine getirmelerinin ortak konuda hemfikir oldukları sonucu ortaya çıkmıştır). Bu konuda Yolcuoğlu; Gerek politika açısından eksiklikler, gerekse sosyal çalışmacı personel sayısı yetersizliği nedeniyle, değerlendirme sürecine gerekli ağırlığın verilemediği, derinlemesine vaka değerlendirmesi ve görüşmelerin yapılamadığı, ev ziyaretlerinin bir-iki ay sonra yapılabildiği ve bir sosyal çalışmacıya

yıllık ortalama 200'ün üzerinde vaka düştüğü söylenebilir. Tüm çocukların korunmasını sağlamaya yönelik politika eksiklikleri nedeniyle yeterince güçlendirilemeyen ve kurumsallaşamayan SHÇEK, kendi olanakları ve gücü ölçüsünde bir takım uygulamalar yapabilmektedir. Oysa gelişmiş ülkelerin çocuk koruma sistemlerinde var olan çocuk ve aile destek programları geliştirilmeli, kurumun insan kaynağı da önemli ölçüde artırılmalıdır. Tüm çocukların korunması, ancak kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütlerinin hepsinin dahil olduğu, etkin bir şekilde işbirliği yapabileceği, birbirine entegre edilmiş bütüncül çocuk ve aile politikalarıyla olanaklı hale gelebilir (Yolcuoğlu, 2009).

Çocukların aile yanında destekleme, önleyici hizmetleri aktif kullanma verilerde ortaya çıkan; “Çocuğun sağlıklı bir ortamda büyümesini sağlama ve gelişimlerini, çocuğun psiko-sosyal gelişimini, ailenin kriz durumunu yaşaması ve çocuğun Bakım Tedbirini almasını engel olmak, çocuğa olumlu davranışları kazandırma, ailenin çocuk yetiştirme konusunda bilgisizliğini giderme, vakanın kronik hale gelmesine engel olma, aile içi problemlerin varlığını sağlıklı temellere ulaştırma ve aile içi ilişkileri düzenleme, Danışmanlık tedbirinin yasal bir zorunluluk olmasının aileye olan katkısı, kamu kurumlarının çocuk konusunda koordineli çalışmasına olan katkısı,” konularında Danışmanlık tedbirinin olmasını destekleyen görüşleri ortaya çıkarmıştır. ÇKK'nin 5. Maddesinde belirtilen önlemlerin uygulanacağı kurumlar yasanın 45.maddesine gösterilmiştir. İllerde koordinasyon sekreteryası hizmetlerinin ise AÇSHB İl Müdürlüğü, tarafından yürütüleceği, 5.fıkra da illerde valiliklerce, ilçe bazında ise Kaymakamlıklar tarafından yerine getirilmesi belirtilmiştir. Özellikle ülkemizde çeşitli hizmet alanlarında işbirliği adına bir çok koordinasyon çalışmaları oluşturulan kurullar üzerinden yürütülmek istenmiş ise de kurumlar kendi alanlarında oluşturdukları gücün paylaşılması ve bu konuda bürokratik geleneğin olmaması nedeni ile çalışmalar istenilen hedefe ulaşılamamış, eşgüdüm sorunu devam etmektedir. Laik ve sosyal bir devlet yapısının olmazsa olmazlardan biri olan sosyal hizmet yapılanmasının Medeni Yasayı kabul etmemizle birlikte oluşturulmaması ve de bunun yeteri kadar algılanmaması da bugün ortaya çıkan soruların çözümlenmesinde en büyük engeli oluşturmaktadır (Tarimeri, 2007).

Tüm bunların yanında; Danışmanlık tedbirinin kapanmış olan Toplum Merkezindeki gibi kapsamlı ve etkili çalışan kuruluşlarda yapılması, bu merkezlerde

Danışmanlık tedbirinin ayrı bir birim olarak kurulması gerektiğini düşünüyorum. Şu anda verilen danışmanlık tedbiri sürecinin içinde bulunduğu koşulların, ailenin ve çocuğun gelişimine katkı sağlayacak yeterli donanımına sahip olmaması nedeniyle Toplum Merkezlerinin yeniden açılarak Danışmanlık tedbirinin kurumsallaştırılması gerektiğini söylemeliyim(G6).” İfade eden katılımcı bu konu ile alakalı olarak, Sağlıklı toplumda kişilerin bir araya gelebilecekleri, birlikte faaliyet yapabilecekleri, toplanma mekanları, merkezleri vardır. Geleneksel yapıda kendiliğinden oluşan böyle merkezlerin yanında, daha düşünülerek ortaya konulmuş, planlanmış merkezler zaman içinde oluşmuş ve Toplum Merkezleri” adı ile gelişmiş toplum yaşamının bir parçası olmuşlardır. Şehirlerin daha çok yoksul mahallerinde açılan merkezlerde, mahalle halkına doğrudan hizmet veriliyor, mahallelerin planlanması, gelişmesi, ilçe, şehir ve ülke düzeylerinde programların başlaması ve bazı sosyal refah kanunlarının çıkarılması yönünde mahalli ve ulusal düzeylerde kulis yapıp baskı grupları oluşturulmaktaydı. Merkez toplumun ihtiyaçları olarak saptanan bir takım hizmetleri sunmaya yöneldi. Çocuklar için kreş ve gündüz bakımevleri, klüpler, sanat galerisi, oyun alanları, halk eğitimi, lisan kursları, tiyatro, tartışma grupları, yasal danışmanlık, el sanatları, özel ilgi grupları, gibi hizmet ve faaliyetler düzenledi, bu faaliyetler toplumun gelişmesi için araç olarak kullanıldı (Koşar, 2001).

“Yetiştirme yurdunda kalan adölesanların psikolojik yönden, ailesiyle yaşayan adölesanlara göre daha çok risk altında oldukları ifade edilebilir. Bu durum, yetiştirme yurdunda yaşayan adölesanlarla ilgili olarak geçmişte yapılan çalışmaların sonuçlarının uygulamaya yansımadağını ve burada yaşayan adölesanların sorunlarının devam ettiğini göstermesi açısından önemlidir. Bu nedenle yetiştirme yurdunda kalan adölesan grubundaki adölesanların benlik saygısı, psikolojik belirtiler ve özellikle depresyon yönünden belirli aralıklarla değerlendirilmesi ve izlenmesi gereklidir. Ayrıca yetiştirme yurdunda kalan adölesan grubundaki adölesanlarda depresyonun ve diğer psikolojik belirtilerin azaltılması için, onların problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmaların yararlı olabileceği düşünülmektedir. Yetiştirme yurdunda kalan adölesanların hemşirelerden, psikologlardan ve diğer kurum personelinden gereksinim duydukları yardımı alabilmeleri için karşılıklı ilişkilerde güven duygusunun geliştirilmesi, onlara yeterli zaman ayrılması, problem çözme becerilerinin geliştirilmesi ve akran destek gruplarının oluşturulması önemlidir. Hemşirelerin ve psikologların bu destek gruplarının yönetiminde aktif rol almaları ve adölesanlarla iletişimi sürekli

olarak açık tutmaları gereklidir. Kurumda yaşayan adölesanların hemşireler ve psikologlar tarafından benlik saygısı ve psikolojik belirtiler yönünden belirli aralıklarla değerlendirilmesi ve gerektiğinde psikiyatristlerden yardım alınması önemlidir. Ayrıca kurumun sunduğu hizmetin sonuçlarının değerlendirilmesi için kurumdan ayrılan adölesanların yaşamdaki başarılarının izlenmesi ve değerlendirilmesinin de gerekli olduğu düşünülmektedir (Çetin ve Çavuşoğlu, 2009).

Görüşmeciler Danışmanlık tedbiri faaliyetini yürütürken; Mevzuattan kaynaklı sorunların olması konusu ile ilgili olarak (G2,G5, G7, G13, G17), Uygulamadan kaynaklı problem olması konusunda (G1, G3, G4, G6, G8, G9, G10, G11, G13, G16, G17), Danışmanlık tedbirinin ek iş olarak görme, iş yoğunluğu sebebi ile işin aksaması ve Danışmanlık tedbirinin profesyonelleştirilmesi gerektiği konusu ile ilgili olarak(tüm görüşmeciler yapılan işlere ek iş olarak gördükleri, Danışmanlık tedbirinin ayrı bir birim olarak kurulup profesyonel uzmanlar tarafından yerine getirmelerinin ortak konuda hemfikir oldukları sonucu ortaya çıkmıştır), Kamu kurumları arasındaki koordinasyon sorunu ve Danışmanlık tedbirini onaylayan Mahkeme ile Danışmanlık tedbirini yürüten meslek elemanları arasındaki koordinasyon problemi ile ilgili(G3, G6, G8, G12, G16, G17), Meslek elemanına verilen yetkinin eksikliği (G2, G16, G17), Danışmanlık tedbirinin özel bir çalışma gerektiğinden bu faaliyeti yürütürken meslek elemanına verilen ek ücretin yetersizliği konusu (Bu konuda tüm meslek elemanları yürüttüğü bu hizmet karşılığında tatmin edici bir ücret alamadıklarını özellikle belirttikleri), sorun alanları orta çıkmıştır. Bununla ilgili olarak; “Çocuk Koruma Yasası bir koruma yasası değil cezalandırma yasasıdır. Yasanın adı ile içeriği örtüşmemektedir. Örneğin, 2. Maddesinde, bu yasanın “çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri” kapsadığı belirtilen bir yasaya nasıl Çocuk Koruma Yasası adı koyulabilir, anlamak olanaksızdır. Uluslararası hukukta çocukluk cezalandırılması gereken değil korunması gereken yaş dilimidir. Bu ilke hatta zamanla her yaş grubu için geçerli duruma gelmiştir. Ceza yaşa göre, ıslah edici nitelik ve kapsamda verilir. Bu nedenle çocuk için ceza, hele hele ağır ceza ıslah edici değil, oluşturucu ve eğitici değil, yıkıcı ve toplum dışına iticidir. Çocuk ve gençlerin korunmaları için ayrı korunma içerikli bir yasa çıkarılmalı, gençlik suçluluğu ve cezalandırılması ile ilgili yasa ayrılmalı; ayrıca düzenlenmelidir. İçinde bulunduğumuz durumda Çocuk Koruma Yasasında çocuk korunması ile ilgili olarak yargıca oldukça geniş bir olanaklar perspektifi sunulmuştur. Yargıç geniş bir karar yelpazesine sahiptir.

Bu durum bir ceza yasası için olumlu bir esnekliktir. Yargıçlar bundan yararlanmalı ve cezalandırmadan çok korunmaya ağırlık verecek hükümler geliştirmelidirler. Riyad Kurallarınca düzenlenmiş olan genç suçluluğuyla ilgili olan organların personeline gençlerin özel gereksinimlerine yanıt vermeyi bilmeleri ve gençleri yargı sistemi dışına taşılabilmeyi hedefleyen olanak ve programları tanımaları ve olabildiğince kullanmaları için gerekli formasyonu vermek üzere sürekli eğitimler düzenlenmelidir. Ve bu personelin başında AB ülkelerinde olduğu gibi özel bir eğitimden geçirilen sosyal çalışmacılar bulunmalıdır. Çünkü onlar, öncelikle çocuk ve gençliğin korunmaları kapsamında yürütülen ve Alman yasasında çocuk ve gençlik yardımları olarak ifade edilen sosyal hizmetlerin baş düzenleyicileri, geliştiricileri ve yürütücüleridir. Sosyal hizmetler düzenlenmeden, geliştirilmeden ve yürütülmeden Çocuk Koruma Yasasının altında geçen koruma, çocuk ve gençlerin korunmaları sadece sözde kalacaktır (Tomanbay, 05.06.2018).

Diğer taraftan çocukları koruma amaçlı olarak verilen hizmetin, Çocukların korunmasıyla ilgili iyileşmelerin, başta ÇKK'nın çocukların suçtan uzak tutulmasına değil suça sürüklenmiş olan çocukların haklarının düzenlenmesiyle ilgili olduğu görülmektedir. Burada çocukların suça sürüklenmelerinin önlenmesi için şiddet, kötü muamele ve suça maruz kalmalarının nasıl önlenebileceği, yaşam koşullarının ne şekilde iyileştirilebileceği ile ilgili düzenlemeler bulunmadıkça çocukların suçtan uzaklaşmaları mümkün olmayacaktır (Çoban, 2012). Nedenler üzerinden değil sonuçlar üzerinden giden bir hizmet yaklaşımı, değişen toplum dinamiklerini ve ihtiyaçlarını ülkenin yaşadığı özgül sorunları görmezlikten gelme anlamına gelmektedir. Toplumsal değişmeyi bireyleri, grupları, toplulukları güçlendiren özgürleştirilen ve iyilik hallerini geliştiren dinamik bir unsur olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla sosyal hizmetlerin sunumunda temel yaklaşım insan hakları ve sosyal adalet ilkesidir (Altuntaş, 2001).

Köyden göç ederek şehre yerleşen ailelerin işgücünün vasıfsızlığı, aile ekonomisini olumsuz etkilediği, maalesef bu durum da aile bireyleri özellikle muhatap kitlemiz olan çocukların eğitim düzeylerinin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Eğitimsizlik de suçluluğa zemin hazırlamaktadır. Bu durum sadece eğitim noktasındaki eksiklerle kalmamakta ekonomik sorunlar yaşam standartlarını etkilemekte, iyi beslenmeme, barınma sorunu vb. gibi sorunlar da ortaya çıkarmaktadır. Yapılan hane ziyaretlerinde de şahit olduğumuz kalabalık aile, yetersiz oda sayısı, iç-içe bir yaşam

durumunu doğurmaktadır. Her ne kadar bu araştırmada buna yönelik çok fazla boyut olmasa da sahip olduğumuz malumat kadarıyla bu durum aile içi tartışmalar, iletişimsizlik, çocuklara yönelik şiddet, çocuklara yetersiz ilgi ve sevgi azlığı, terör ya da benzeri herhangi bir suç için gerekli zemini hazırlamış olmaktadır (The Journal of Academic Social Science Studies, erişim: 05.06.2018).

Çocuklarla Sosyal Hizmet zorlayıcı ve oldukça kapsamlı bir uygulama alanıdır. Artık bir uygulayıcının ağırlıklı olarak sadece çocuğun içsel dünyasına odaklanması ya da sadece çocuğun ailesine ya da sosyal çevresine müdahalesi yeterli olmayacaktır. Yardım etmeye yönelik müdahaleleri planlamada ve bu müdahaleleri gerçekleştirmede temel olduğu gibi vakaların anlaşılması için de çoklu düzey bir yaklaşım oldukça önemlidir (Webb, 2017).

6. SONUÇ

5395 Sayılı ÇKK'da yer alan Danışmanlık tedbiri hizmetinin kurumsal yapılanması konusunda genel değerlendirme yapmaya çalışan bu araştırmada uygulanan hizmet tedbirinin Sosyal Hizmet açısından değerlendirilmesi nitel bir araştırmaya dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kamu kurumunda çalışan farklı branşlardaki meslek elemanlarının (AÇSHB, MEB) öznel görüşleri ve bu görüşlerin yorumlanması yoluyla çocuk alanında yürütülen önleyici hizmete katkı sağlamak ve önleyici hizmeti sürdüren meslek elemanların konu hakkında özgün bir fikir vermesi beklenmiştir. Konuyla ilgili yapılan literatür taramalarından yola çıkarak hazırlanan ve değerlendirilmeye sunulan araştırma sorularından elde edilen bulguların neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında “5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu” bütüncül olarak değerlendirildiğinde katılımcıların en çok Danışmanlık tedbiri hizmetini yerine getirilirken uygulamadan kaynaklı problemler ortaya çıktığı, bu durumun da asıl alanında yeterli çalışmasını olumsuz etkilediği ve olması gereken hizmetten beklenen faydanın alınmasını olumsuz etkilediği durumunu ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışmadaki veriler ışığında; Danışmanlık tedbirinin “çocuğun sağlığı, ailenin psiko-sosyal gelişimi, kriz durumunu bertaraf etme, aile bireylerine sağlıklı davranışlar kazandırma” amaçlarını taşıması sebebi ile bu tedbirin yerinde bir tedbir olduğu önleyici hizmet bazında önemli bir yere sahip olduğu konusunda ortak bir düşüncede birleştikleri; fakat uygulama esnasında çıkan sorunların yoğunlukta olduğu görülmüştür. Uygulamadan kaynaklı problemlerin varlığının, mevzuattan kaynaklı sorunların varlığından daha fazla olduğu tespit edilmiş, özellikle Sosyal Hizmet Merkezlerinde Danışmanlık hizmetinin ek iş olarak görüldüğü bulgusuna ulaşılmıştır. İş yoğunluğu sebebi ve işin sektöre uğraması sebebi ile Danışmanlık tedbirinin profesyonel bir hizmet olarak yerine getirilemediği, meslek elemanına verilen yetkinin eksikliği, bunun yanı sıra meslek elemanlarının yeterince deneyim kazanmadan, mesleki yeterliliğe sahip olmadan, bunun ile ilgili hizmet içi eğitim alınmadan bu tedbiri yürütmeye çalıştığı, vakaların meslek elemanlarının mezun oldukları bölümlere / uzmanlık alanlarına göre dağıtılmadığı sonucuna varılmıştır.

Danışmanlık tedbirinin amacına ulaşılabilmesi için ayrı bir birim altında kurulup profesyonel uzmanlar tarafından yerine getirilmesi konusunda tüm katılımcıların belirtmiş olduğu bir konu olduğu ortaya çıkmıştır. Tüm bunların yanında kamu kurumları arasındaki koordinasyon sorunu ve Danışmanlık tedbirini onaylayan mahkeme ile danışmanlık tedbirini yürüten meslek elemanları arasındaki koordinasyon problemi olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Konuya ilişkin olarak literatüre bakıldığında 5395 Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik ile il ve ilçe bazında çalışmalar yapan Merkezi, İl ve İlçe koordinasyon Sekreteryanın kurullarının mevzuatta olduğu ancak uygulamada çok etkinleşemediği tespit edilmiş olup işlevinin daha da artırılması ve yetkilerinin genişletilmesi sorunu büyük ölçüde önleyebileceği düşünülmüştür.

7. ÖNERİLER

Danışmanlık tedbirinin kapanmış olan Toplum Merkezlerindeki gibi kapsamlı ve etkili çalışan kuruluşlarda yapılması veya Sosyal Hizmet Merkezlerinde sadece Danışmanlık Tedbirini uygulayacak birimlerin kurulması yani Danışmanlık tedbirinin rutin olarak yürütülen işlere ek olarak değil yegâne işin sadece Danışmanlık tedbiri olması ve ayrı alt birimlere ayrılmasının daha doğru olduğu, şu anda bu tedbir kararları mahkemeler tarafından alınmakta ve uzmanlara dayatılmaktadır. Mahkeme tarafından meslek elemanına dayatılarak zorunluluktan ibaret değil, gönüllük esasını baz alan ve belli kurallara tabii tutularak meslek elemanı ile iş ve işlemlerin yürütülmesinin daha doğru olduğu, buna ek olarak şu anda bu tedbirin etkili yürütülüp yürütülmediğini ölçen bir ölçeğin de olmaması sebebi ile bunu denetleyen bir biriminin de olması gerektiği, meslek elemanın da yasal yetkilerle donatılıp, kaynakları kullanma yetkisinin verilmesinin önem arz ettiği, Danışmanlık tedbiri başlı başına profesyonel olarak yürütülmeli ve kendi içerisinde alt birimlere ayrılmalıdır. İlgili uzmanın yegâne işinin Danışmanlık tedbirini uygulamak olması, süreci yakından takip etmesi ve yürütülen çalışmaların çıktılarını ciddi bir biçimde değerlendirmesi gerekmektedir. Şu anda verilen danışmanlık tedbiri sürecinin içinde bulunduğu koşulların, ailenin ve çocuğun gelişimine katkı sağlayacak yeterli donanıma sahip olmaması nedeniyle Toplum Merkezlerinin yeniden açılarak Danışmanlık tedbirinin kurumsallaştırılması yönünde önemli adımlar atılabilir.

Hâlihazırda yürütülen Danışmanlık tedbirinin etkili yürütülüp yürütülmediği ve uzmanın ne derecede vakalarla başarılı çalıştığını ölçen herhangi bir geribildirim mekanizması bulunmamaktadır. Ailenin, Danışmanlık tedbirini reddettiği vakalarla sıklıkla karşılaşabilmektedir. İlgili uzmanın kaynakları kullanma konusunda yetkisi olmalı, yasal olarak desteklenmelidir. Danışmanlık tedbiri hizmeti sürecinin etkili ve hızlı işleyememekte, kaynakları harekete geçirme noktasında ailelerin de etkili olmaları ve var olan kaynakları harekete geçirebilmeleri yarar görülmektedir. Ayrıca engelli durumda olup kamu hizmetlerinden faydalanmayan ancak risk altında olan bireylere yaş sınırına bakılmaksızın ömrü boyunca Danışman atanmasında engelli birey yaşam kalitesi açısından önemli olarak düşünülmüştür.

Danışmanlık tedbir uygulamasının özel bir çalışma gerektirdiği aşıkardır. Çalışmamızda belirtildiği ve önerildiği üzere Danışmanlık tedbir uygulaması ile ilgili ihtisaslaşmış ayrı birimlerin kurulmasında, her Danışmana etkin ve kaliteli hizmet sunacağı sayıda müracaatçı verilmesinde ve belirtilen işleri gerçekleştiren ihtisas personeline emeğinin karşılığı olan ücretinin tatmin edici seviyelere çıkarılmasında yarar görülmektedir.

Danışmanlık Tedbirinin uygulanmasına ilişkin yönetmelikte AÇSHB, MEB ve Belediye çalışanları tarafından da uygulanacağı düşünüldüğünde lisans eğitimi yanında danışmanlık yapacak tüm meslek elemanlarına Danışmanlık tedbiri uygulamasına dair eğitim ve sonrasında süpervizyon eğitimi verilmesinde ve düzenli olarak vaka tartışması çalışmalarının yapılmasında önemli bir husus olduğu ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- ACAR, H. (2012). Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Çocuk Özel İhtisas Komisyonu Ön Raporu. T.C Kalkınma Bakanlığı. www.kalkinma.gov.tr erişim: 22.02.2018
- AÇSHB, Boşanma Süreci Aile Danışmanlığı. <https://alo183.aile.gov.tr/bilgi-bankasi/aile-ve-bosanma-sureci-danismanligi> son erişim:05.05.2018
- AÇSHB.Gündüz Bakımevleri ve Kreşler. <https://ankara.aile.gov.tr/duyurular/gunduz-bakimevi-ve-kresler-hakkinda-01052015-tarihli-yonetmelik> son erişim: 03.05.2018
- AÇSHB.Mevzuat bilgisi.<https://www.aile.gov.tr/uploads/pages/mevzuat/yonerge.pdf> erişim: 06.06.2018
- AKYÜZ, E. (2000). Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması. Ankara. Milli Eğitim Basımevi.
- AKYÜZ, E. (2011). Çocuk Hukukunun Gelişimi ve Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi, I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, Yetişkin Bildirileri Kitabı-2 Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 17-42.
- AKYÜZ, E. (2015). Çocuk Hukuku/Çocukların Hakları ve Korunması. Ankara.Pegem Akademi. 4. Baskı.
- ALTUNTAŞ, B. (2001). Devletin Sosyal Görevi. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yay.ISSN:1300-9176. Ankara.
- ARKAT, F., (2012). Aile Danışmanlığı Nedir? Aile Danışmanlığına Neden İhtiyacımız var?. www.pedamed.com.tr/tr/icerik/72/aile-danismanligi-nedir
- ASPB, (2013). Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi Uygulama Planları. Ankara./ <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/cocuk-koruma-hizmetlerinde-koordinasyon/cocuk-koruma-hizmetlerinde-koordinasyon-strateji-belgesi-1.pdf>
- AVŞAR KURNAZ, Ş.(2007). Çocuk Yoksulluğu. Aile ve Toplum Dergisi. 12 Nisan-Mayıs-Haziran 2007
- BAĞRIACIK, T. (2011). orgm.meb.gov.tr<http://orgm.meb.gov.tr/www/danismanlik-tedbiri-uygulamalari-el-kitabi-yayimlandi/icerik/584> erişim: 08.05.2018
- BALLAR, S. (1988). Türk Hukukunda Sosyal Hizmet ve Çocuklar. İstanbul. Türkmen Kitapevi Yayını.
- BARIŞ, İ. (2009). Sokakta Yaşayan Çocuklar ve Aileleri (İstanbul Örneği). Sosyoloji Konferansları, (39), 87-114.
- BARIŞ, İ. VE TAYLAN, H.H.(2005). Romanlar ve Sosyal Dışlanma, Çizgi kitapevi. Konya.

- BAŞER, M. (2000).Adölesan Cinselliği ve Gebelik, C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 4 (1), eskidergi.cumhuriyet.edu.tr, Erişim: 25.03.2018
- BIYIKLI, L.(1976), Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelişim ve Uyum Sorunları, A.Ü Eğitim Fakültesi, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.
- BOZKURT, V. (2004). Değişen Dünyada Sosyoloji. İstanbul: Alfa Yayınları.
- CILGA, İ.(1989). Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları.TC Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı. Ankara
- ÇAKMAKLI, K. (1991). Aileler İçin Sosyal Hizmet. TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.İstanbul.
- ÇAVUŞOĞLU, T. (2010). Sosyal Hizmetler Tarihinde “Kilometre Taşları”. Ankara. Korza yayıncılık.
- ÇENGELCİ, E.(1998). Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Aydınlar Matbacılık, Ankara.
- Çetin ve Çavuşoğlu.Yetiştirme Yurdunda ve Aileleri ile Yaşayan Adölesanların Benlik Saygıları ve Psikolojik Belirtilerinin Karşılaştırılması. <http://acikerisim.deu.edu.tr>, son erişim tarihi:13.09.2018
- ÇETİN, H., & ÇAVUŞOĞLU, H. (2009). Yetiştirme yurdunda ve aileleri ile yaşayan adölesanların benlik saygıları ve psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması.
- ÇETİNKÖK, M. (1986). Amerika Birleşik Devletlerin’de Sosyal Hizmet Eğitimi: Temel İlkeler ve Uygulama. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, Ankara.
- ÇOBAN, A. İ. (2009). Adölesan evlilikleri. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 16(16).
- ÇOBAN, S. (2012). Sosyal çevrenin etkilerinin çocukların suç ve problemlili davranışları ile ilişkileri.
- ÇOCUK KORUMA KANUNU,(2005),T.C.Resmi Gazete, 25876, 15 Temmuz 2005.
- ÇOCUK KORUMA KANUNUNA GÖRE VERİLEN KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİR KARARLARININ UYGULANMASI HAKKINDA YÖNETMELİK, Resmi Gazete Tarihi: 24.12.2006 Resmi Gazete Sayısı: 26386
- DANIŞMANLIK TEDBİRİ KARARLARININ UYGULAMA USUL VE ESASLARI HAKKINDA TEBLİĞ / Resmi Gazete Tarihi: 25.10.2008 Resmi Gazete Sayısı: 27035
- DANIŞOĞLU, E. (1999). “Kalkınma Planlarında Çocukla İlgili Devlet Politikaları”. 2.Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. Edt.: Bekir ONUR, Ankara.ÇOKAUM Yayınları. s.431)
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI(DPT), (1984), Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989), Ankara, Erişim: 25.03.2018

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI(DPT), (1989), Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), Ankara, Erişim: 25.03.2018

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI(DPT), (1995), Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), Ankara, Erişim: 25.03.2018

ERBAY VE ARK (2012) “2010-2012 Yılları Arası Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının İncelenmesi: Ankara 1. Çocuk Mahkemesi Örneği, Toplum ve Sosyal Hizmet Cilt 26, Sayı 2, Ekim 2015, dergipark.gov.tr.

ERBAY, E., GÜNEŞ, D. K., AHMET, E. G. E., BAKSİ, Y., ve CİVELEK, F. (2015). 2010-2012 Yılları Arası Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının İncelenmesi: Ankara 1. Çocuk Mahkemesi Örneği. Toplum ve Sosyal Hizmet, 26(2), 31-52.

ERBİL VE ARK., (2006), Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerinin Tutum ve Davranışlarının Etkisi, Aile ve Toplum Dergisi, Temmuz-Ağustos-Eylül 2006 Yıl:8 Cilt: 3 Sayı:10 ISSN: 1303-0256.

ERDOĞAN, O. (2011). Çocuk Hakları. İstanbul. Acar Basım.

ERÜKÇÜ, G., & AKBAŞ, E. (2012). Türkiye’de Çocuk Mahkemeleri Uygulamalarına Eleştirel Bir Bakış/A Critical Review Of Child Court Practice In Turkey. Journal Of The Human And Social Science Researches (İtobiad), 1(3), 135-153.

GÜNDÜZ, O.(2011), “İnsan Olmanın Psikolojisi” 5. baskı Temmuz 2017. İstanbul. Kuraldışı Yayıncılık,

GÜNGÖR VE ARK.(2015). Danışmanlık tedbiri Uygulamaları El Kitabı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, MEB Yayınları

İNAN, A.N.(1968). Çocuk Hukuku. İstanbul

KARACELİL S. ve ÇAY, M. Taş Atan Çocukların Sosyo Kültürel ve Ekonomik Altyapısı. http://www.jasstudies.com/Makaleler/845060436_67KaracelilS%C3%BCleyman-vd-1371-1398.pdf Yrd. Son erişim: 0404.2018)

KARAKUŞ, Ö. VE TEKİN H. (2012). H. Sosyal Politika Çalışmaları Yıl: 12 Cilt: 7 Sayı: 29 Temmuz-Aralık 2012 ISSN: 1303-0256

KARATAŞ, K. (2007). Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. Journal of Society & Social Work, 18(2).

KARATAŞ, K.(1993). Çocuk İş Gücü Sorunu: Nedenleri, Sonuçları ve Çözüm Önerileri.H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi. Cilt 11.sayı:1-2-3. Ankara.

KIRAY, B.M. (1964). Kentleşme ve İnsan,TODAİE yayınları,,Ankara

KONGAR, E. (1972). İzmir’de Kentsel Aile, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları. Ankara.

KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİR KARARLARININ UYGULANMASI HAKKINDA
YÖNETMELİK,(2006), Resmi Gazete, 26386, 24 Aralık 2006.

KOŞAR, N.(2001). Yurtdışında Toplum Merkezleri.Aydoğdu Ofset Matbaacılık.Ankara

KOŞAR, N.G.(1992). Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu yay.
Ankara

KULAKSIZ, Y. (2014). Yoksulluk Bağlamında Çocuk İşgücü. ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi, Cilt 2,
Sayı

KURTULUŞ, A. VE ARK (2009). “Denizli İlinde 12-15 Yaş Arasındaki Suça Sürüklenen Çocukların
Sosyo-demografik Özellikleri” Pamukkale Tıp Dergisi, Denizli.

KUŞGÖZOĞLU, T., (2011). Aile Danışma Merkezleri ve Aile Danışmanlığı.

KÜÇÜKLERİN EVLAT EDİNİLMESİNDE ARACILIK FAALİYETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİNE
İLİŞKİN TÜZÜK, (2009), T.C. Resmi Gazete, 27170,15.03.2009/
<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/evlat-edinme>

MAMUR IŞIKÇI, Y. (2015). Çocuk Gözüyle Türkiye’de Çocuk Hakları Sorunu. Hegem Yayınları.

MEB.Çocuk Kulübü. www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Çocuk%20Kulübü.pdf,
MEB Yayınları, 2014.

MEB.DanışmanlıkTebdiriElKitabı.http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_12/29113841_danismanlik_tebdiri_uygulamaları_el_kitabi.pdf son erişim:04.06.2018)

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2013), Çocukların Temel İhtiyaçları, megep.meb.gov.tr
Erişim:25.03.2018

ÖZER VE ARK. (2005).Danışmanlık tedbiri Alan Çocuklar İle Suça Sürüklenme Riski Bulunan
Çocukların Kişisel Ve Sosyal Değişkenler Açısından Karşılaştırılması” <http://www.asosjournal.com>,
ISSN:2148-2489 son erişim tarihi:05.07.2018

ÖZKÖK, S.(2001). Erken Çocukluk Eğitim Programlarının Toplumsal Gelişmeye Katkısı.Aydoğdu Ofset
Matbaacılık. Ankara.

R.ROGERS, C.(1994), Etkileşim Grupları, Ekin Yayınları, Ankara.

Rehberlik ve Danışmanlık Portalı, <https://www.aktuelpdr.net/psikolojik-danismanlik-nedir-ne-degildir>, son erişim:04.08.2018

- SAĞLAM VE ARK. “İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi”, cilt 6 sayı 1, (2017), www.inijoss.net)
- SALİM, M. (2011). Geçmişten Günümüze Türkiye’de Çocuk Koruma Politikaları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Isparta. 2011.tez.sdu.edu.tr
- SARIALTIN, D.M, Kurum Bakımındaki Çocuklara İlişkin Sistemin Sosyal Refah Çalışanları Gözüyle Değerlendirilmesi- www.openaccess.hacettepe.edu.tr son erişim: 02.04.2018)
- SARP, N.(1993). 3-6 Yaş Korunmaya Çocuklarda Karma Grup Uygulaması.H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi.Cilt 11. Sayı:1-2-3. Ankara.
- SENCER, M. (1978).Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim.TODAİE Yay. No:172. Ankara.
- SEROZAN, R. (2005). Çocuk Hukuku. Beta Yayınevi.
- SEZER, M.Y. (2001). Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğünde Sosyal Hizmet Faaliyetleri. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yay. ISSN:1300-9176.Ankara.
- ŞENOCAK, H. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. <http://dergipark.gov.tr> ss.177-228
- ŞENYAPILI, Ö.(1978). Kentlileşen Köylüler. Milliyet yayınları. İstanbul
- TAN, H. (2000) Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, MEB yayınları, İstanbul.
- TARİMERİ, N. (2007), Çocuk Koruma(ma) Kanunu, SABEV.Ankara.
- TAYLAN, H.H.,(2011), Televizyonla Yetişmek/Televizyon Şiddetinin Etkileri Üzerine Bir Araştırma, Çizgi kitapevi. Konya.
- TEKİN, U. (2012). Çocuğa Özgü Güvenlik Tedbirleri İle Koruyucu Ve Destekleyici Tedbirlerin Uygulanması İle İlgili Bir Durum Analizinin Ve Bu Tedbirlerin Daha Etkili Biçimde Uygulanabilmesi İçin Öneriler Dizisinin Geliştirilme panel.unicef.org.tr, TOR-TURA-2012-04, erişim, 28.01.2018
- TOMANBAY, İ. (1999). Sosyal Çalışmayı Yapılandırmak/Kavramlar- Oluşum-Nitelik-Uygulama. SABEV.Ankara.
- TOMANBAY, İ. Avrupa Birliği Ülkelerinde Çocuk Koruma Anlayışı ve Türkiye’deki Çocuk Koruma Kanunu.Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü. http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tomanbay/ilhan_cocuk_suclulugu_sunus_diyarbakir.pdf son erişim tarihi:05.06.2018
- TOMANBAY, İ.(2001). Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılanması.Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yay. ISSN:1300-9176. Ankara.

TUNÇ, İ. Türkiye'deki Çocuk Koruma Hizmetlerinin Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Uygulamaları Üzerinden Değerlendirilmesi.

UĞURLU, Z. VE ARK. (2014). Çocuk Hakları ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunma, www.ijoses.com.

ULUĞTEKİN, S.(1986). Devletimizin Gençlere Bakıç Açısı.Hacettepe Üniveristesi, Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, cilt.4.sayı:1. Ankara.

ULUSLARARASI ÇOCUKLAR İÇİN ADALET SEMPOZYUMU, Koruma Önleme Oturumları, panel. UNICEF. org.tr, Ankara, 2012, erişim, 28.01.2018

ÜNAL, V. (2012). Osmanlının Son Dönemlerinde Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Kurulan Sosyal Hizmet Kuruluşları, Sosyal Bilimler Dergisi, dergipark.gov.tr

ÜSTÜN, E. VE AKMAN B. (2002), Korunmaya Muhtaç Çocukların Benlik Algısının İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 23:229-233(2002).

ÜSTÜNER, S., EROL, N., ve ŞİMŞEK, Z. (2005). Koruyucu aile bakımı altındaki çocukların davranış ve duygusal sorunları. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 12(3), 130-140.

WEBB, N. B. (ÇEV. ERBAY, E.). (2017). Nika Yayınevi. Ankara.

YAVUZ, S. VE ÖZMETE, E. (2012) “Türkiye’de Genç Bireyler ve Ebeveynleri Arasında Yaşanan Sorunların “Aile Yapısı Araştırması” Sonuçlarına Göre Değerlendirilmesi. Ankara. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Hakemli Araştırma Dergisi. Yıl: 12 Cilt: 7 Sayı: 29 Temmuz-Aralık 2012.

YAVUZER, H. (2013), Ana-Baba ve Çocuk, İstanbul. Remzi Kitapevi, 24.basım.

YILDIRIM, A. VE ŞİMŞEK, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, 6. Basım. Ankara.

YOLCUOĞLU, İ. G. (2011), “Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi” Aile ve Toplum Yıl: 11 Cilt: 5 Sayı: 18 Temmuz-Ağustos-Eylül 2009 ISSN: 1303-0256,

YOLCUOĞLU, İ. G. (2012), Türkiye’de Çocuk Sorunu ve Çocuk Yetiştirme. Ankara. Nobel Yayıncılık. 1.basım,

YOLCUOĞLU, İ. G. (2015). Türkiye’de Tüm Çocuklarımızı İyi Yetiştirebilmek. İstanbul. Nar Yayınevi.

ZEVKLİLER, A. (1957). Türk Hukukunda Korunmaya Muhtaç Çocuklar dergiler.ankara.edu.tr-acikarsiv.ankara.edu.tr

EKLER

EK 1: Veri Toplama Aracı

YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Öğrencisi olduğum Üsküdar Üniversitesinde “5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNUNDAKİ DANIŞMANLIK TEDBİRİNİN SOSYAL HİZMET AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ” konulu yüksek lisans tez çalışmama katkı sağlamanız açısından, yüksek mesleki bilgi ve tecrübelerinizi çalışmama yansıtmak amacıyla hazırlamış olduğum araştırma sorularını cevaplandırmanızı istirham ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

Not: Araştırmada etik çerçeveye dikkat edilecektir.

ARAŞTIRMA SORULARI

Tedbiri Uygulayan Meslek Elemanı

SORU 1.Danışmanlık tedbirinin gerekliliği konusunda neler düşünüyorsunuz? Bu tedbirin yerine başka bir uygulama olabilir mi?

SORU 2.Mevzuattan -Hukuktan kaynaklanan problemler nelerdir, neler önerirsiniz?

SORU 3.Sonuçlanma-Etki-Süreç takibi nasıl işlemektedir, karşılaşılan sorunlar nelerdir, önerileriniz nelerdir?

SORU 4.Danışmanlık tedbirini uygulayan meslek elemanlarının yeterliği hakkında neler düşünüyorsunuz? Hangi meslek elemanlarının Danışmanlık tedbirini uygulama konusunda yeterliliğinin olduğunu düşünüyorsunuz?

SORU 5.Danışmanlık tedbiri uygulama sürecinde sorunlar/aksaklıklar sizce nelerdir (işlevi, uygulama, mesleki yeterlilik, idari-yönetmel, mevzuat, iş akışı, sonuç) ? Önerileriniz?

SORU 6.Aile Danışmanlık tedbirini reddettiği durumda meslek elemanı çalışmalarına devam etmeli mi etmemeli mi? Neden etmeli veya neden etmemeli?

SORU 7.Danışmanlık tedbiri sürecinde acil müdahale gerektiğinde toplumsal kaynakları hızlı/aktif olarak kullanabilmesi konusunda sıkıntılar yaşanmakta mıdır? Neler yapılmalıdır?

SORU 8.Danışmanlık süreci uygulamasında meslek elemanına gerekli yetki verilmekte midir? Veriliyorsa aksaklıklar nelerdir? Hangi tür yetkilerle donatılması gerekir?

Tedbiri Öneren Meslek elemanı:

SORU 1.Danışmanlık tedbirinin gerekliliği konusunda neler düşünüyorsunuz? Bu tedbirin yerine başka bir uygulama olabilir mi?

SORU 2.Mevzuattan-Hukuktan kaynaklanan problemler nelerdir, neler önerirsiniz?

SORU 3.Sonuçlanma-Etki-Süreç takibi nasıl işlemektedir, karşılaşılan sorunlar nelerdir, önerileriniz nelerdir?

SORU 4.Danışmanlık tedbirini uygulayan meslek elemanlarının yeterliği hakkında neler düşünüyorsunuz?Hangi meslek elemanlarının Danışmanlık tedbirini uygulama konusunda yeterliliğinin olduğunu düşünüyorsunuz?

SORU 5.Danışmanlık tedbiri uygulama sürecinde sorunlar/aksaklıklar nelerdir (işlevi, uygulama, mesleki yeterlilik, idari-yönetmelik, mevzuat, iş akışı, sonuç)? Önerileriniz?

SORU 6.Danışmanlık tedbiri verilirken göz önüne aldığınız kriterler genel olarak nelerdir? Neyi amaçlamaktasınız? Bu konuda kendinizi yeterli hissediyor musunuz? Öneriniz var mı?

SORU 7.Danışmanlık tedbirini Mahkemeye önerdikten sonra vakanın takibi oluyor mu? Vakadaki sürece dâhil olma durumunuz var mıdır? Ya da olması gerekiyor mu?

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018/761

25/07/2018

Dr.Öğr.Üyesi Hasan Hüseyin TAYLAN
(Cengiz BAĞDAT)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 25/07/2018 tarihinde yapılan 08 No.lu toplantısında **“5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunundaki Danışmanlık Tedbirinin Sosyal Hizmet Açısından Değerlendirilmesi”** adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Meltem NARTER
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkan Yardımcısı

Ek 3: Özgeçmiş Raporu

Adı Soyadı : Cengiz BAĞDAT
Doğum Yeri ve Tarihi : Gerger, 04.12.1990
Yabancı Dili : İngilizce
İletişim : Cengiz.bagdat@gmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Kahta Lisesi 2007,
Lisans : İstanbul Üniversitesi(2011-2015),
Yüksek Lisans : Üsküdar Üniversitesi (Sosyal Hizmet), 2018
Çalıştığı Kurumlar : Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi(2015-2016)
AÇSHB, Sincan Sosyal Hizmet Merkezi(2016, Devam edilmekte)

Diğer : Avrupa Birliği Projesi(ULED), Aile ve Sosyal Destek Programı(ASDEP), Uluslararası Uyuşturucu ve Halk Sağlığı Politikaları Sempozyumu(Yeşilay), Çocuk İhmali ve İstismarı Alanında Eğitici Eğitimi(ASPB,AB), Ulusal Öğrenci Gelişim Projesi(Beden Dili Eğitimi), 8 Mart Kadınlar Sempozyumu, İnsan Ticareti Mağdurlarına Uzman Desteği, Sosyal Hizmetleri Yeniden Düşünmek 1-2, İnsan Hakları ve Sosyal Hizmetler, TEV, Kariyer Seminerleri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi 14.Kariyer Eğitim Günleri, INLPTA Sertifikası vb.